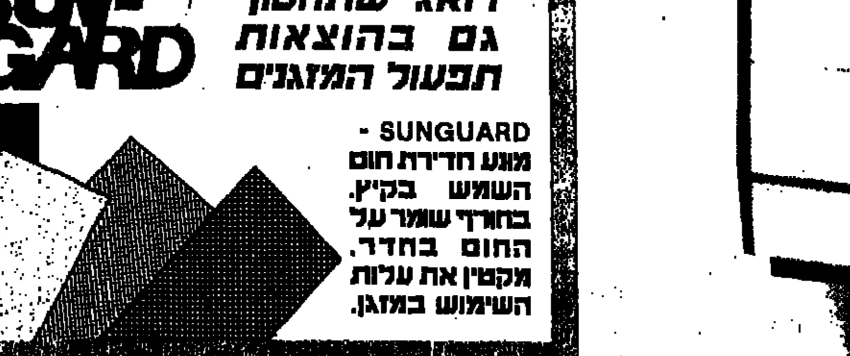

מעריב
מכבי חיפה.
ירוקים בשחור
אדראס.
יורים וטועים
אלי לוזון.
זמר. פסיכוזה
שעת הפינוק שלי הגיעה.
גרנולה סוגת טבע.
כשמתחשק לי משהו טוב, אני תופסת פינוק עם
מעדן אמיתי: גרנולה סוגת-טבע.
כל הדברים הטובים כבר בפנים: אגוזים, שקדים, צימוקים,
בוטנים, דגנים, דבש. היא תמיד טעימה ומוכנה לאכילה,
עם יוגורט, חלב, גלידה או ישר מהקופסה.
עשי משהו טוב לעצמך. קחי גרנולה סוגת-טבע.
מפנקת את הטעם וגם את הגוף.
גרנולה סוגת-טבע
כל הדברים הטובים כבר בפנים

זוכר את הקיץ?
עכשיו - מבצע
התקנה חינם*
+8 תשלומים
ברשת בית המזגן
תפסנו אותך
על חם!
*לרוכשים מזגנים מפוצלים
אמקור ▪ תדיראן ▪ אלקטרה
* להתקנה סטנדרטית (כולל 2 מ' צנרת)
לא כולל תוספות ודרישות מיוחדות.
▪ אחריות כפולה לכל מזגן
ומחיר נמוך ממחיר היצרן
▪ יעוץ והתקנה
ע"י טכנאים עובדי החברה

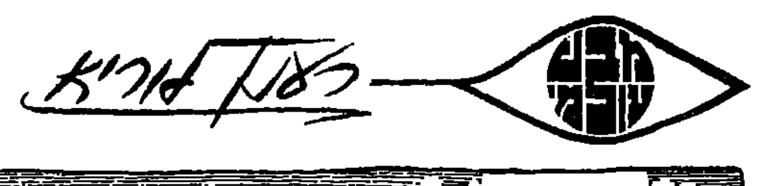

SUN-GARD
בית המזגן
דואג שתחסוך
גם בהוצאות
תפעול המזגנים
SUNGUARD -
מונע חדירת חום
השמש בקיץ.
בחורף שומר על
החום בחדר.
מקטין את עלות
השימוש במזגן.

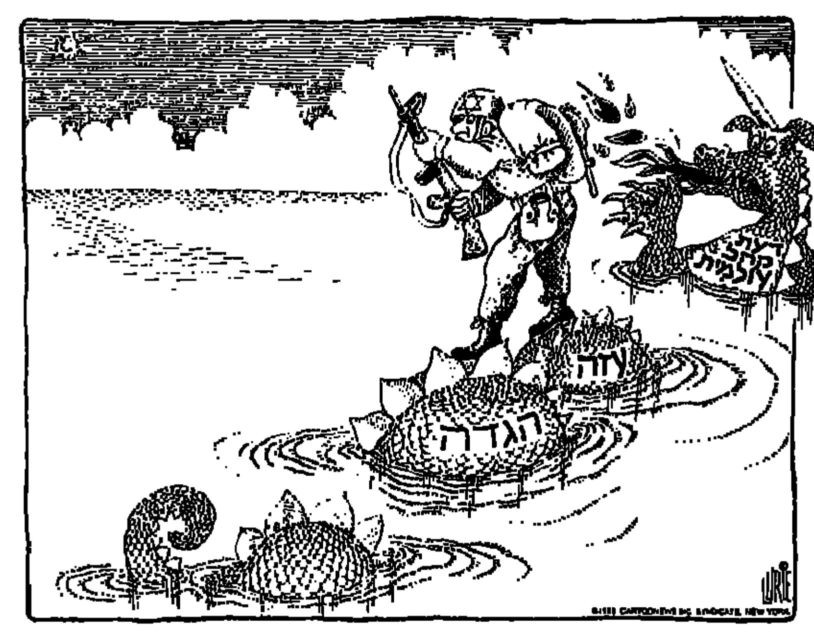
סופשבוע

כ"ה בטבת, תשמ"ח 15.1.1988

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

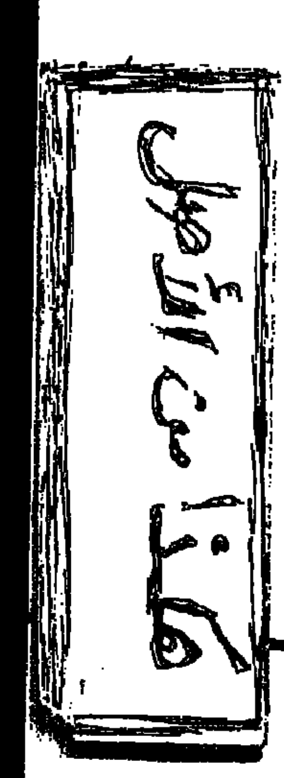

החלטתי לצאת מכאן מפני שאני פשוט בחור טוב, ישר, צדיק ואוהב בריות

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטיין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: שרי אנסקי, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

שתי יריות בחזה, סליחה, טעות

בשתיים עשרה בצהרים נהרגה הנייה רזוואנה, לא רחוק מחבלי הכביסה בחצר הבית. חייל ירה בה. אלוף פיקוד המרכז הגיב: "הפעולה לא היתה תקינה". אחר כך היו מהומות ואבנים וגז מדמיע והפגנות. א־ראם נכון לעכשיו: הרבה שנאה, כאב פרטי ופחד לאומי. מעגל סגור.

מאת מיכל קפרא
צילם: נתי שוחט

האב, מחמוד רזוואנה: "אני לא עשיתי בעיות, גם הבת שלי לא עשתה בעיות" מימין – הנייה, בתמונת מתעודת הזהות

ב שתים־עשרה בצהרים היא נהרגה. בשתיים בלילה קברו אותה. מחוץ לכפר א־ראם קוראים לה "זאתי שנהרגה שם". בכפר א־ראם קוראים לה: הנייה רזוואנה.

טקס חפוז. עוצר בכפר. חשוך. קר. גם חיילי צה"ל ששומרים מסביב, רועדים מקור. חמישה עשר איש עומדים ברשיון הממשל מסביב לקבר. אבא, אמא, אח, דוד ועוד בני משפחה. בשתיים וחצי מתפזרים. כשהנייה בפנים – השנאה בחוץ.

בבוקר כותרות העיתונים: "גובר המתח בעקבות הריגת האשה". "צה"ל מזרים כוחות לאיזור". "אלוף פיקוד מרכז עמרם מיצנע: הכוח הצבאי לא נהג כמי שהיה צריך, הפעולה לא היתה תקינה".

פעולה לא תקינה, שפה צה"לית, קצרה, חד־משמעית. בשפה פחות צה"לית: חייל צה"ל ירה בהנייה, בחורה בת עשרים וחמש, שתי יריות בחזה מטווח של כמה מטרים בלבד, וברח.

חדר עמוס מזרנים. נשים יושבות על הארץ. האם נמרכזו. כליכך מזכיר 'שבעה'. כמה האבל יודע להיות רומה. היד של האמא לופתת את ידי. חזק. היא לא בוכה, לא זועקת, רק שואלת: "למה אתם עושים ככה? למה אתם הורגים אותנו? למה?" אני מנסה למשוך את היד אבל היד שלה לא מרפה. אצבעות קרות. "למה הרגתם את הנייה? למה?"

אפשר היה כמובן להסביר לאם באותו הרגע, את מהות הסכסוך היהודי ערבי, את גורל הטרגדיה, את חוסר המוצא, את התפיסה מאחורי מדיניות היד החזקה, ואת העובדה היבשה כליכך, שרובה בפעולה לא עושה פרוטקציות לנערות שתולות כביסה. אולי אפילו לשדך לה כשידור חוזר את תכנית "מוקד" האחרונה, שדנה במצב הקשה בשטחים, בתוספת דברי ההרגעה של ראש ממשלת ישראל, יצחק שמיר, שטען ששום דבר יוצא דופן לא קרה. אפשר, אבל מיותר.

עדויות: יום ראשון בבוקר. הנייה עומדת בחצר ביתה תולה כביסה. הכפר שקט. אביה ואחיה נמצאים בחנות שבבעלות האח, צרכניה קטנה. האם בתוך הבית. סתם שיגרה. למטה, בכביש הראשי המוביל מירושלים לרמאללה, זורקים כמה מנערי הכפר אבנים על המכוניות הנוסעות. שלוש מכוניות נפגעות. צה"ל מגיע למקום, לפזר את המהומה. פצצות גז. הנערים בורחים. אחד החיילים מתחיל לרדוף אחר אחד המתפרעים. הם עוברים בסימטאות הכפר. זורק האבנים מבוהל, החייל אחריו, לא מוותר.

הנער נכנס לחצר אחד הבתים, ומתחיל לזעוק "הצילו, הצילו". החייל עדיין אחריו, יורה בחלון ובדלת הבית. אין נפגעים. במזל. הנייה, התולה כביסה בחצר ביתה, שומעת זעקות מבית השכנים העומד במרחק חמישים מטר ממנה. היא עוזבת את הכביסה ורצה לראות מה קרה. היא נכנסת דרך השער האחורי ורצה לעבר הרחבה ממנה נשמעו הצעקות. הנער המבוהל קופץ למטה וממשיך לנוס. הנייה נשארת לבדה ברחבה. החייל מגיע. היא מסתובבת. שתי יריות. בחזה. סוף.

ביום שלישי כותרת בעיתון: "החייל שירה שוחרר ממעצר. כנראה פעל מתוך איבוד עשתונות".

מיד עם היוודע בכפר על הריגתה של הנייה, פורצות מהומות. עשרות אנשים יורדים לכביש הראשי של הכפר. מיידים אבנים, מבעירים צמיגים, תוסמים כבישים, וזועקים. בתיקשורת, משום מה, אף פעם לא מציינים את הזעקות. תיגבורת של צה"ל מגיעה ונכנסת לכפר. את פצצות הגז שצה"ל זורק על המפגינים, זורקים המפגינים חזרה על צה"ל. וחוזר חלילה. לחיילים יש מסכות גז, למפגינים יש בצלים, שעוברים מיד ליד. כלומר, מעין לעין. ככל שצה"ל מגביר את פעילותו לדיכוי ההפגנה, הולכת המהומה ומתעצמת. אלו חוקי המשחק.

"בעיתון היה כתוב שהחייל ירה באוויר. את חושבת שלבת שלי היו כנפיים והיא עפה באוויר? ראית פעם מישהו עף באוויר כדי שהכדורים של החיילים יפגעו בו למעלה?"

יום רביעי. נהג המונית הערבי שמסיע אותנו לכפר א־ראם מתוח. "צריך לכתוב על קרטון גדול 'עיתונות'", הוא אומר. נתי הצלם חשב על נייר דבק, שבעזרתו יכתב על השימשה הקדמית .T.V, אבל אין דבק, וחוץ מזה, קשה לשכוח את האבן שחטפה מכונית הטלוויזיה הישראלית. אחמד הנהג לא נרגע. הוא עוצר בדרך, אצל חבר מוכר ירקות ועל קרטון שהכיל עגבניות, או אבוקדו, הוא רושם באנגלית ובערבית – עיתונות. כמו שום נגד עין הרע. המתח יושב בבטן "ממש כמו בניקרגוואה", אומר הצלם.

ב כפר, מוריע הרדיו, שביתת מסחר. המונית טסה כמו טיל בכביש הראשי. אחמד אומר שהוא לא דואג. "מה פתאום?" אבל מד המהירות דואג קצת. מחפשים את בית המשפחה. "הם במסגד", אומר אחד התושבים. המונית מטפסת בכביש צר. באמצע העליה נוהרת לעומתנו תהלוכה של עשרות נשים מפגינות. המונית נרחקת לשוליים. שתי נשים מבוגרות בראש התהלוכה קוראות סיסמאות. בידיהן הן מסמנות "וי". גופן מתחכך בשמשות חלונות המונית המוגפות. עוד נשים ועוד נשים. מצד אחד קיר, מצד שני השנאה, הכאב, התיסכול. התהלוכה עוברת. המונית מגיעה לרחבת המסגד. בפנים מתנהלת תפילה לזכרה של הנייה. בחוץ מצטופפים עשרות מבני הכפר, מחכים לתום התפילה כדי להשתתף בתהלוכת לוויה סמלית. הם עומדים בשקט, מנסים להתחבא על קרן שמש.

האמא לוחיה: "הייתי בבית. איך שירו את הכדור הראשון, שמעתי את הילדים הקטנים צועקים. אחרי היריה השניה באו אנשים לראות מה קרה, וקראו לי. רצתי מהר. ראיתי אותה שוכבת על הארץ: ככה. חשבנו שהיא התעלפה מהפחד. הבאנו מים ושמנו לה על הפנים. שאלתי אותה, את מתה? את מתה? והיא אמרה לי: הוא הרג אותי. וזהו. מאז היא לא דיברה. מתה. לקחנו אותה לבית החולים והדם נשפך ונשפך. בבית החולים לא נתנו לי להיכנס".

ברחבה שלפני המסגד עומד גם מוחמד, האח של הנייה. הוא נשען על המכונית. מידי פעם ניגש אליו אחד האנשים ומדבר עימו. המבטים שלו מתנגשים עם אמצעי התיקשורת. הוא מוריד את עיניו. על מה הוא חושב? אני ממשיכה להביט. ילדים קטנים בני שלוש־ארבע מחזיקים בידם שלטים. בני השש־שבע מוציאים אנרגיות בריצות סיבוביות חסרות פשר. לפתע מגיעים כמה נערים כוגרים רעולי פנים, ומחלקים כרוזים. נהירה המונית. כולם חוטפים כרוז.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

הכרוזים עפים לאוויר ונוחתים לאט לאט על האדמה. הכרוז שהיה בידנו נלקח. לא מתווכחים. החשש לא עוזב.

בחור רעול פנים ניגש ושואל בערבית "אלה יהודים?" רק העיניים השוטמות מציצות. מישהו לוקח אותו לשיחת הרגעה. אחר־כך ימשיך כולו מתוח לעקוב אחרינו. ההספד, שנישא במסגד לזכרה של הנייה, נשמע נחוץ חזק, ברור, לפעמים מאיים. החשש שהתהלוכה תהפוך להתפרעות המונית חסרת שליטה לא פג, למרות ההבטחות שמפוזרות סביב. צה"ל יושב רחוק, בכניסה לכפר. "את יודעת לרוץ?" שואל מישהו. פיק ברכיים.

משפחת רזוואנה הגיעה לכפר א־ראם מירדן לפני שנים רבות. בית צנוע. חמש נפשות. הורים ושלושה ילדים. בת אחת חיה בארצות הברית. מוחמד בן 26, והנייה בת 25. לפני שלוש שנים חזר האב מחמוד מארצות הברית, שם שהה שתים־עשרה שנה. האם גידלה את מוחמד והנייה לבדה. לפרנסתה רקמה שמלות. הנייה למדה את המלאכה ועסקה בכך גם היא. נערה רתיה, שקטה, מופנמת. שיער אסוף. שומה קטנה מתחת לשפה השמאלית. רווקה.

האב מחמוד והדוד, אחי האם שהיה קשור מאוד לילדה, יוצאים ראשונים מהמסגד. התהלוכה מתחילה. הגברים מובילים. הנשים מחכות על גבעה קטנה ומצטרפות בתהלוכה משלהן. "כרמך הנייה נפדה את פלשתין". הרגליים שוקעות כבוץ. את קצב ההליכה מכתיבה המסה האנושית הזו. אם עוצרים – נמעכים. שורת נערים שלובי ידיים מובילה את טור הסיסמאות. תמונה של יאסר עראפת מזורקת גבוה על מקל. גם הדגל הפלשתיני. הצלם מכוון פוקוס. איזו יד עוצרת אותו. "לא לצלם", זועק־מאיים אחד הנערים מכוסה הפנים. "לא לצלם". הפחד מהזיהוי שלהם גובר על הרצון לתעד את ההפגנה שלהם בתיקשורת. ילד אולי בן ארבע־חמש, רץ, מנסה להדביק את קצב ההולכים. נעלי ההתעמלות שלו מכוסות בבוץ, מקשות על הריצה. הוא נופל. קם. ממשיך לרוץ. גם את הסיסמאות הוא לא מצליח לבטא בשלימותן, תמיד הוא מספיק רק את המילה האחרונה. טה־טה־טה פלשתין. טה־טה־טה פלשתין.

"איך אני מרגיש? איך את היית מרגישה לו היו הורגים לך את הבת? בת שלא עשתה כלום. כלום. מה אני צריך להרגיש?"

יש משהו משונה בלהיות חלק מההמון הזועם הזה, השועט קדימה בגוש אחד, עם תמונת יאסר עראפאת בחזית. בפנים, בתוך המסה הזו, רואים אנשים. אחד, אחר. לא גוש. השנאה הקולקטיבית נעשית מרוככת יותר. כמה מחייכים אפילו. מישהו טועה בסיסמה – צחוקים. הגוון הכחלחל של הטלוויזיה נותן, כנראה, נימה מאיימת יותר להפגנה. לכל הפגנה. התהלוכה מגיעה עד בית משפחת רזוואנה ונעצרת. הקריאות נמשכות.

האב מחמוד עומד על הרחבה עשויית הבטון, עליה נהרגה בתו. ידו מצביעה. כאן היא הלכה. כאן היא עמדה. כאן היא הסתובבה. כאן היא נפלה. הוא מחפש כתמי דם. מתכופף לאט־לאט, מביט, אבל שלושת הימים שעברו מאז הארוע מחקו אותם. "מה שגורם לי כעס", הוא אומר באנגלית "זו העובדה שאנחנו משפחה דתית שמעולם, אבל מעולם, לא היו לה בעיות עם המשטרה או הצבא. אנחנו אנשי שלום". הוא שוב מתכופף כאילו מוכרח למצוא כתם דם. הוכחה. בעל הבית עומד בכניסה מביט באב. מציע קפה.

"הייתי בחנות של הבן כששמעתי את הצעקות", אומר האב. "כשהגעתי לכאן כבר לקחו את הבת לבית החולים ברמאללה. הלכתי לממשל, שם אמרו לי שרוצים לעשות לה ניתוח לאחר המוות. אמרתי לו אני אדם דתי, בשום אופן לא מוכן. שיכנעתי אותו. הוא הבין אותי. שאלתי מתי אני יכול לקחת את הבת שלי לקבורה והוא אמר שהם לא יכולים לתת לי אותה עכשיו מחשש שיהיו מהומות. אמרתי להם אבל המשפחה שלי לא תעשה שום דבר. והם אמרו לי, אנחנו לא דואגים מהמשפחה שלך אלא מהצעירים בכפר. בסוף אמר לי תבואו לקחת אותה בשעה שתים־עשרה בלילה ורק חמישה עשר איש ישתתפו בקבורה. רק באחת בלילה קיבלנו את הגופה של הבת והבאנו אותה. בשתיים בלילה קברנו אותה".

האם, לוויה רזוואנה: "למה אתם עושים ככה?"

מחמוד מזדקף קצת, תופס נקודה באופק וכאילו מדבר לעצמו: "אני לא עשיתי בעיות, גם הבת שלי לא עשתה בעיות, אנחנו לא מאמינים באלימות. אנחנו אנשי שלום".

ועל הרגשה הוא אומר: "איך אני מרגיש, איך אני מרגיש? איך את היית מרגישה לו היו הורגים לך את הבת? בת שלא עשתה כלום. כלום, כלום. מה אני צריך להרגיש?"

כעס? "ביומיים הראשונים הרגשתי כעס. אחר־כך אמרתי אני איש דתי מאמין באלוהים, ואולי זה רצונו. אבל הלב פגוע. הלב פגוע".

בכניסה לבית המשפחה האבלה מגישים קפה בלי סוכר. זה המנהג. במרפסת יושבים האב, האח, ומנחמים. הדוד נכנס. מבט ישיר, עויין מאוד, רווי כעס והתמרמרות. "אנחנו מעולם לא נפגע כמי שנכנס אלינו הביתה", הוא אומר, כמעט צועק. "זה המנהג שלנו. אף אחד פה לא יגע בך לרעה, לא יזיק לך, לא ישריד אותך. אנחנו מכבדים אותך פה. איך, איך החיילים הרגו את הילדה בבית. איך הם נכנסים בלי כבוד ופוגעים באנשים בבית שלהם".

האבא: "לבוא אלי, לביתי, להרוג את בתי – זה כבר יותר מרי, יותר מדיי".

בית הקברות שוכן על גבעה, צמוד למסגד. שער ברזל קטן, אדמה בוצית חלקלקה. על הקבר של הנייה מונחים שישה זרים גדולים. כתם צבעוני. תלולית עפר ועליה כתום־ארום־צהוב־ורוד־סגול. בצד – שלושה ענפי דקל. עומדים מסביב לקבר ושותקים. האב רוכן. השמש לא מגרשת את הקור. אפשר להרגיש אותו מקצות האצבעות. למטה, על הכביש הראשי של הכפר יושבים החיילים. מרחק שניים־שלושה קילומטר. הזווית של בית הקברות ממחישה את הזוועה. מה עובר בראשו של חייל בן תשע־עשרה לפני שהוא לוחץ באצבעו על ההדק. כמה פחד. כמה היסטריה. כמה כעס. כמה יד חוקה.

"ראיתי אותה שוכבת על הארץ. חשבנו שהתעלפה מהפחד. הבאנו מים ושמנו לה על הפנים. שאלתי אותה, את מתה? והיא אמרה לי: הוא הרג אותי. וזהו. מתה. לקחנו אותה לבית חולים והדם נשפך ונשפך".

"בעיתון היה כתוב שהחייל ירה באוויר", זועק פתאום האב, "את חושבת שלבת שלי היו כנפיים והוא עפה באוויר? את ראית פעם מישהו שעף באוויר כדי שהכדורים של החיילים יפגעו בו למעלה? תגידי לי!"

מיד לאחר התקרית צה"ל מיהר לומר – טעינו. מישהו מהצבא בא אליך הביתה? אני שואלת את האב.

האב מביט בי במבט תמה. "לא. אף אחד לא בא", הוא אומר.

חוזרים לבית משפחת רזוואנה. אחת הנשים מסננת לעברנו קללה. במרפסת עדיין יושבים כמה צעירים עם האח מוחמד. התפרצות שנאה וכעס שמשבשת לפעמים את ההיגיון. קטעי שיחה. שמות, אגב הם אינם מרשים לציין. "בטח שאנחנו פוחדים".

איש א': "מתי שנהרג אצלכם חייל אתם הופכים את העולם, אבל כשאצלנו נהרגת בת קוברים אותה כמו כלבה".

איש ב': "החיילים שלכם מקבלים הוראות לירות באנשים, זה המשמעות של מדיניות היד החזקה. אולי ככה הם חושבים שמי שהורג ערבי יגיע לגן־עדן".

איש ג': "הוא ירה בהנייה רק מתוך כעס שלא הצליח לתפוש את הבחור הצעיר שזורק אבנים. הוא היה כל־כך כעוס שזה מה שעשה".

איש א': "אמרו שהיו המונים מסביבו ולכן הוא היה מפוחד וירה. איזה המונים? אף אחד בכפר לא היה באותו רגע בסביבה. הוא היה היחיד בסביבה. אם היו המונים היו הורגים אותו על המקום".

איש ד': "אצלכם יהודי שהורג ערבים הוא משוגע. ככה אתם אומרים עליו – משוגע. אבל ערבי שזורק אבן על יהודים הוא מחבל. פושע שצריך לירות בו".

שאלה: אתם באמת חושבים שצה"ל תמיד מתנהג כך? שתיקה. רגע של היסוס. השנאה רוצה למשוך את הלשון להגיד – כן. אבל המציאות שונה קצת. הם יודעים. "אנחנו לא אומרים שכל הצבא מתנהג ככה", אומר אחד מהם, "אבל אתם צריכים להבין שבזמן האחרון נתנו לכם בחוק אפשרות להרוג אותנו. מה זה המדיניות החזקה שלכם? זה לא־בשביל רשות להרוג?"

רעש של מסוק קוטע את השיחה. כל העיניים למעלה. המסוק חג באוויר מסביב לכפר. "את רואה, הם מביאים הליקופטרים בשביל לחפש את אלה שזורקים אבנים". המסוק ממשיך לנוע בסיבובים. לפתע נשמעת מהחצר ריצה בהולה והתנשפויות. לוקח כמה שניות להבין, שני נערים, שראשם עטוף כולו בכפייה מגיעים למקום חסרי נשימה. אחד הבחורים יוצא אליהם בצעקות. האב מניח ידיים על פניו. "ביקשתי שלא יעשו מהומות. ביקשתי מהם", הוא ממלמל.

(המשך בעמוד 20)

קללה שחורה, טפו־טפו

בחדר ההלבשה החליפו מזוזה טבה שבע פעמים. ניר קלינגר צרב בזרועו את שמו של אבי רן. שלום לוי אינו יכול לשמוע שירים על הכנרת. לירון גבעול קשה לישון בלילות. השחקנים אומרים, זה המנחוס.
הפסיכולוגים אומרים, אנשים עם אמונות תפלות שלא התמודדו כראוי עם האבל.
הסטטיסטיקה אומרת: מכבי חיפה – קבוצת תחתית.

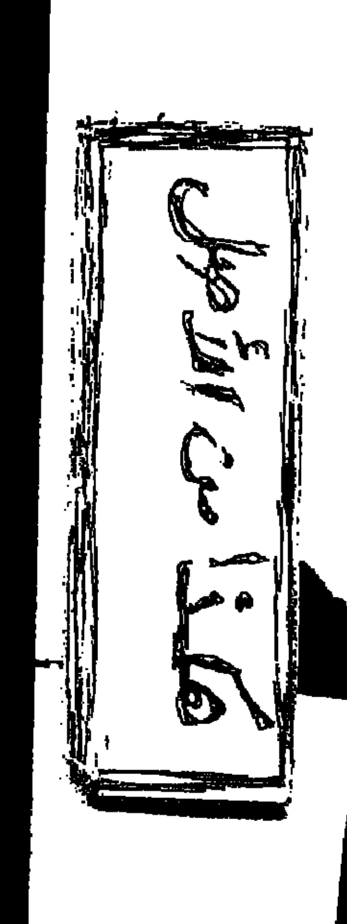
מאת יצחק בן־חורין   צילמה: רינה אזרוני

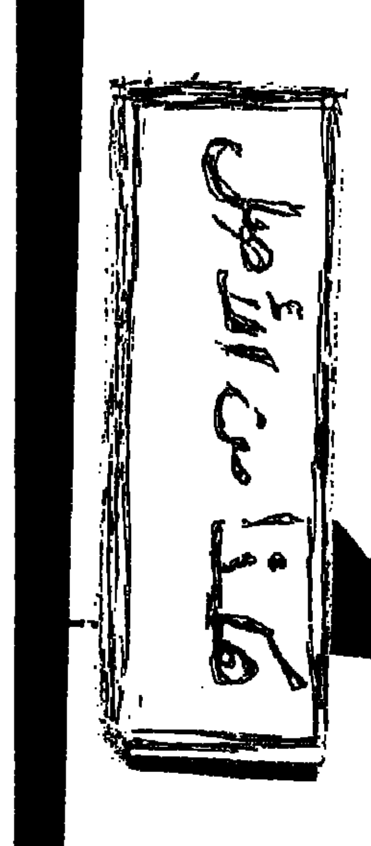
האב, משה רן, עם דוני רוזנטל. אבל כבד ובעייתי. צילם: נאור רהב

״לפעמים אבי רן מופיע לי בחלום. אין לי סיוטים. בחלום שלי אבי חי, משחק ומכלה. בבוקר אני מתעורר ומגלה שהוא איננו. ארבעה־חמישה משחקים לא פגעתי בכדור. הפסדתי לחיפה שתי נקודות. המשחק לא היה בראש שלי״ – ניר קלינגר צרב על זרועו את שמו של אבי רן.

הם היו הבחורים שהכל בא להם בקלות. כאלה שאף פעם בעצם, לא התמודדו עם הקשיים האמיתיים של החיים. השאלה הכי קארדינלית שהתחבטו בה היתה איזו מכונית חדשה לבחור, כי הקבוצה הבטיחה להם. לפעמים, צבע המכונית היתה השאלה שעמדה במרכז עולמם. הכסף זרם לכיסים (רבבות דולרים בשנה), כותרות מדורי הספורט הומיאו. גזרי העיתונים מלטפי־האגו הודבקו באלבומים, בחורות נכרכו אחריהם ועיר שלמה אוהבת ומעודדת רק תרמה לגינוני הכוכבנות שלהם.

ארבע שנים הם היו שם למעלה. נחשפים למאתים אלף צופים שבאו לראות אותם בפעולה, מדי עונה. פעמיים זכו באליפות המדינה, פעם שלישית נרתקו ארבע דקות לפני סיום המשחק האחרון המכריע לסגנות. בשנה שעברה הגיעו לגמר הגביע, אם כי נסוגו בליגה למקום התשיעי (הפרשנים ראו בזה התחלקות זמנית וצפו לה השנה חזרה למאבק על אליפות המדינה). קבוצה מלהיבה, מבקיעה שערים בסיטונות, קבוצה כבשה את ההגמוניה בכדורגל הישראלי הידרדרה פתאום מראש ההר אל פי התהום. נכון לעכשיו, מכבי חיפה היא קבוצת תחתית, הנאבקת על מקומה בליגה הראשונה. בשבת שעברה, אחרי
(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

שספגה עוד הפסד ביתי – (0־2 לבית"ר תל־אביב), הכל נראה עוד קצת יותר שחור.

בחיפה יש המשוכנעים שמגיה שחורה כיסתה את הירוק שלהם. הם התליפו מזוזות, עלו לכותל, ירדו לבית העלמין העירוני, בנסיון להסיר את הכישוף, לסלק את ה"מנחוס". היום יש ביניהם בחורים מפוחדים. יש מי מהם שמתקשה להירדם בלילה, אחר חושש לנהוג במכונית ושלישי רדוף רגשות אשם. כדורגל, יש לזכור, הוא המגרש הביתי של בעלי אמונות תפלות, זורי מלח בנעליים, מטמיני ג'וקרים בגרביים, כאלה שלא מתגלחים ולא מחליפים גופיה עד לנצחון. בסביבה הטבעית הזו, מותו של שוער הקבוצה, אבי רן, הוא יותר מצל כואב.

11 ביולי, 1987. יום של קיץ בכנרת. שיגרה של מים ושמש וארטיק. חבורה של שחקני כדורגל – מכבי חיפה – גם היא בין הנופשים. אבי רן משתעשע באופנוע מים. החברים על החוף משקיפים בין הכדיחות. את השלווה הפסטוראלית קורעת באחת סירת מרוץ, שפוגעת באבי רן. שלושה מחבריו – ניר קלינגר, עופר מזרחי ושלום לוי, רואים את המוות האיום הזה ממרחק של מטרים. צחוק מתגלגל הופך לזעקות של אימה. העיניים מביטות באגם, רואות – ומסרבות להאמין. הלם.

ההיסטריה קיבלה בתוך שעות ממדים לאומיים. משהו שהזכיר את הפולחן סביב מותו של ג'יימס דין. אבי, בחור יפה, ניבט מתוך מאות מסגרות שחורות, על פני עשרות עמודי עיתונים. אלפים צבאו על האיצטדיון העירוני בחיפה, באו לחלוק לו כבוד אחרון.

אנשים היו המומים. סרבו להאמין, לקבל את העובדה שצריך לדבר עליו בלשון עבר. אבי רן, איש צעיר שהיה אגדה בחייו. שוער שצומח בישראל פעם בדור. מאמנה היוגוסלווי של נבחרת ישראל מיליאנקו מיהיץ, אמר לא מזמן, "מאז מותו של אבי רן הכל הולך לנו הפוך".

אבל אחרי הכאב וההלם הראשונים, אחרי הדשא המיותם והשער הריק, הסתבר שמדובר בהרבה יותר מאבל. הרבה יותר מכאב על אובדן של חבר. שנים נהגה החבורה של אבי להתעורר משינה ב־11 לפני הצהריים, להפגש בבית־קפה או מסעדה, לאכול יחד, לקרוא (מדורי ספורט כמובן) ולשחק שש־בש, עד ליציאה לאימון. יחד סעדו בערב לפני הבילוי המשותף. יחד עשו כמעט הכל, קושרים ביתר את חוטי החיים, אם תרצו – את הגורל. במכבי חיפה כינו את החבורה המגובשת הזו "הכרמליסטים". אבי רן היה הציר המרכזי.

הטיול שהסתיים במוות גרם להתמוטטות. חודשיים ריחף ריח המוות, כמו ענגה כבדה, מעל ראשי החברים. הם חששו לישון לבדם בבית. ששה מהם לנו בדירת הגג השכורה של ניר קלינגר ושלום לוי, בכרמל המערבי. בהנהלת מכבי חיפה חשבו משום־מה, שהכל יעבור מאליו, הזמן יעשה את שלו ואין צורך בייעוץ פסיכולוגי.

בקיץ האחרון התעניינו באבי קבוצות אירופיות מעולות, כמו ליברפול וטוטנהאם האנגליות ואסקולי האיטלקית, בביצועיו של אבי רן. היו"ר לשעבר צבי וייצנר, משחזר: "אמרנו לו 'אבי, לא תהיה לך ברירה אלא לשחק עוד שנתיים בארץ. כדאי לך להגיע עם הנבחרת למשחקי הגביע העולמי ותהיה שווה יותר'. תיכננו לפתות אותו ביבוא מיוחד עבורו של וולבו־ספורט, שאין כמוה בארץ. אבי רן היה מטורף למכוניות. אהב סיכונים. התגרה במוות. ידעתי שמכונית כזאת תשאיר אותו אצלנו".

אבל במוקדם או במאוחר, העריכו הכל, ייצא השוער המעולה לאירופה, וישאיר בקופת מכבי תמורה הולמת של כחצי מיליון דולר (מחירו בשוק השחקנים האירופי; תמורה לרכישת מחליפים ברמה הולמת). על חסרונו, במונחים מקצועיים־ספורטיביים, מרבים לדבר. אבל איש כמעט אינו מתייחס לפגיעה הנפשית בשחקנים. לחוויה הקשה ממנה הם אינם מצליחים להשתחרר.

השחקן שלום לוי: "מכונה מקצועית אנחנו מתאמנים טוב, מנהלים חיים ספורטיביים ואם זה לא בא לידי ביטוי במגרש, כנראה שיש סיבה. קרה לנו משהו. כשמדברים על אבי, העיניים ננעצות ישר בתמונה בחדר ההלבשה ואנחנו נשבעים לעצמנו שנרוץ ונבעט וניפול. במגרש זה לא הולך, לא יודעים למה". חבר הנהלה מודה, שלא לציטוט: "חשבנו שאנחנו הולכים השנה לאליפות. לא הערכנו נכון את המכה".

חצי שנה כבר עברה. בדירה של ניר קלינגר ושלום לוי מתאספת החבורה, עם ליאור רוזנטל, ירון גבעול, עופר מזרחי וצדוק מלכה. ניר, חייל בן 21 וחצי, חבר בסגל הנבחרת הלאומית, ראה את מותו של אבי בכנרת. "זה פגע בחשק שלי לכדורגל. אני חושב שהצלחתי להתגבר. אני משחק בנבחרת וזה מרבן אותי. אני יורד פעם בשבוע־שבועיים לבית־הקברות ויושב קצת. יש תקופה שאני לא יכול לעכל את זה".

שם, על שפת הכנרת, היו גם שלום לוי ועופר מזרחי. שלום, בן 23: "טבריה חוזרת אלי כמו בסיוט. כל פעם שאני שומע שיר על הכנרת או משהו שמזכיר לי את המקום, כל התמונה מאז חוזרת אלי, יש קטעים שבאים ואני מנסה לברוח מזה". עופר מזרחי, בן 20: "אני נזכר בזה הרבה פעמים".

הקשר ירון גבעול, גם הוא חבר קרוב של אבי, מספר: "זה השפיע על החיים שלי ועל היכולת שלי במגרש. אחרי המקרה פחדתי לנהוג במכונית. כל דבר קטן עושה לי אסוציאציה של מוות. יש פחד להיות לבד. אני מחפש את החברה של כולם. חודשיים ישנתי כאן, עם כולם, עד שחזרתי הביתה. עכשיו עדיין קשה לי להרדם בלילה. התמונה של אבי נמצאת על יד המיטה שלי ולפני שאני הולך לישון, אני מסתכל עליה. קשה לי להרדם. חשבתי, מה שווה כל הכדורגל אם בן אדם כזה הולך. אבי לא היה רוצה שנפרק את מכבי חיפה. זה מה שנותן את המרץ להמשיך. אני נוהג במכונית, מדבר עם החברה, פתאם נתפס על אבי. זה השפיע לי על כל החיים. הייתי בחור שאוהב מאד לבלות. עכשיו אנחנו יוצאים הרבה פחות".

כדורגלן הנבחרת, ליאור רוזנטל, בן 22 וחצי: "אין יום שאנחנו לא מדברים עליו. היו לי בעיות אישיות, אבל זה לא לפרסום. יש מין צער כזה בלב, שהולך איתי כל הזמן. בהתחלה הסתובבתי אחורה להחזיר כדור לשוער וחיפשתי את אבי. אני חושב שמקצועית זה לא השפיע עלי. אולי כן ואני לא יודע. שום פסיכולוג לא דיבר אתי על זה. אי אפשר להוציא את הצער מהלב. הרבה שנים היינו ביחד. יום ועוד יום ועוד יום. יום אצלנו זה מהבוקר עד הלילה, בבילויים ועל המגרש. אני קרוב לכאב יום יום, נמצא עם המשפחה של אבי, עם האבא והאח".

בחדר ההלבשה תלוי פוסטר צבעוני של אבי רן ועוד צילום שלו מונק לרגליו של דייגו מרדונה, בכיר שחקני הכדורגל בעולם. בגדי המשחק של אבי שמורים בתא האישי שלו בחדר ההלבשה. ניר קלינגר: "אני משתדל לא להסתכל על התמונה. אני נכנס לחדר הלבשה בזווית מסויימת, כמו בת־יענה, לא לראות את הצילום של אבי. זה גומר אותי. אני יודע שהתמונה שם על הקיר ואני מנסה בכוח לברוח מזה". שלום לוי: "התא של אבי בחדר הלבשה הוא מעל לתא שלי. לפעמים אני פותח בטעות את התא שלו, רואה את הכפפות והאפודה וסוגר מהר. אחר כך אני מתבלבל לכמה דקות".

השחקנים – ובעיקר אוהדים, המטריפים את דעתם – לוחצים לחפש את הסיבה למול הרע של הקבוצה. במצב הנוכחי כל הצעה ראויה לעיון. ראיות לרוחות הרפאים לא צריך לחפש רחוק. לפני חודש החליקה מכונית וחיבלה קשות במכוניתו של אבי רן ז"ל, שחנתה במוסך. עוד סימן לשדים ורוחות־רעות. איך מסירים את הכישוף? ניר קלינגר: "בחדר ההלבשה החליפו מזוזות כבר שבע פעמים". השחקן צדוק מלכה: "יש הרבה עין הרע. מאמינים בזה. אוהד צועק 'עד שלא תחליפו את המכוניות השחורות לא תנצחו' וכל מיני דברים כאלה וזה גורר את השחקנים. אומרים שמישהו קילל את מכבי חיפה".

עופר מזרחי: "עכשיו כשאנחנו חוטפים שערים, אומרים שאבי רן רוצה שנזכר בו ושכל הזמן נדבר על זה". שלום לוי: "אחרי הפסד בא אוהד קרוב ואמר 'אני מציע לכולכם לרדת לקבר של אבי ולבקש סליחה. שתדברו אתו והכל יהיה בסדר'. יש חלק שרואים בזה את המנחוס. ללכת אליו לקבר לבקש סליחה ועזרה. זה נכנס לראש ומפריע".

רגשות אשמה לא, הם אינם חושבים שיש להם. מה שקרה זה עניין שבגורל, הם מנסים לנתח רציונלית. ובכל זאת, הם אינם רגועים גם בנקודה זו.

באסיפת שחקנים לפני כמה שבועות התפרץ השחקן ירון גבעול, לעבר חברי הנהלה, וצעק בהצביעו על הצילום של אבי רן: "מה אתם עושים בשבילו?" כוונתו היתה, מה עושה ההנהלה בנושא ההנצחה של הכדורגלן. ניר קלינגר: "נתנו להם אולטימטום. אין להם עוד הרבה זמן לגמור את נושא ההנצחה".

"יש הרבה עין הרע. אוהד צועק 'עד שלא תחליפו את המכוניות השחורות לא תנצחו' וזה גורר את השחקנים. אומרים שמישהו קילל את מכבי חיפה".

"אחרי המקרה פחדתי לנהוג במכונית. כל דבר קטן עושה לי אסוציאציה של מוות. יש פחד להיות לבד".

החברים של אבי (מימין לשמאל): שלום לוי, ליאור רוזנטל, צדוק מלכה, עופר מזרחי, ירון גבעול, ניר קלינגר. לא מתגברים.

מה פתאם התעוררתם עכשיו?

ניר: "אנחנו השחקנים עשינו טעות שלא לחצנו קודם בנושא ההנצחה". ירון: "לא שמנו לב שהזמן עובר. פתאם שמענו שמשה רן עושה משחק לזכרו של אבי בנתניה, בין ברזו' ומכבי נתניה ומשאיר את מכבי חיפה מחוץ לתמונה".

בוקר אחד פתחו השחקנים את העיתון וקראו שהאב, משה רן, מאשים את ההנהלה ואותם, חבריו השחקנים, כי הם מתעלמים ממנו וממשפחתו. הנושא כל כך כואב, כל כך רגיש. קשה לשפוט את האב ביגונו, אומרים המקורבים. הכל הולכים שם על קצות האצבעות, חוששים לפגוע ולהרגיז. אבל ההצגה חייבת להמשך ובמכבי מנסים להחלץ מהמשבר. איך מרצים את האב הממאן להתנחם ומשחררים את השחקנים האחרים מהשכול? בחיפה לא מסוגלים לטפל בזה. עוד פצע פתוח שמחייב טיפול פסיכולוגי.

וכל הזמן חוזרים לדבר על אבי רן. שלום לוי: "ניצחנו את הפועל תל־אביב 5־1 או אחרי הפסד מישהו אומר 'עם אבי לא היינו מפסידים'". במודע או שלא במודע, מתגלגלת האשמה לעבר בוני גינזבורג השוער הנוכחי, ספורטאי מצטיין בזכות עצמו.

בוני, שוער מכבי תל־אביב אשתקד, שבא לחיפה לאחר מותו של אבי ומאז בוחנים כל פעולה שלו בזכוכית מגדלת ומנתחים אותה לעומת ביצועיו של אבי רן. במשך שנים נאבקו שני השוערים הצעירים על מעמד השוער מספר 1 בנבחרת. המאבק הוכרע לטובת אבי רן. גינזבורג היה מספר 2. עכשיו בחיפה, כל משגה של בוני מתורגם מייד לשריקות בוז וקללות של אוהדים. הבחור איבד את בטחונו, מבצע משגים לא אופיינים ואף איבד באחרונה את מקומו בנבחרת הלאומית. נשיא המשבר פנה בוני לידיד, וביקש שיפגישו אותו עם פסיכולוג. גינזבורג סרב להתראיין, אמר שההנהלה אוסרת עליו לדבר.

השחקנים מודעים ללחץ המופעל על השוער. ניר קלינגר אומר: "בוני זה לא אבי. כל הכבוד לבוני וצריך להסיר את הכובע בפניו שהוא הסכים לבוא אלינו, כי אם הוא לא היה בא מי היה עוזר לנו? בוני הוא הכי טוב שיש היום".

הפסיכולוג, אוהד מעוז, שעבד אשתקד בקבוצת מכבי תל־אביב, כה שיחק בוני, מסביר את מה שקורה במכבי חיפה: "אבי רן היה משהו מיוחד. טיפוס מאד דומיננטי. לדעתי היה מנהיג וכשמנהיג הולך זה קשה. כשהוא הולך בדרך דרמטית, זה קשה שבעתיים. אני מעריך שיש בעיה מנטלית שקשה להם לחזור לעצמם. קשה להם להלחם. מה שקרה עבר, אבל כל זמן שישאירו את זה שם וידברו בעיתונות וביציעים על השוואה בין בוני לבין אבי רן, אז הבעיה תשאר בלתי פתורה. הם צריכים ללכת קדימה, לחפש מנהיג חדש, להתחיל להלחם. אפשר היה לטפל בזה".

פסיכולוג אחר, שעבד בעבר עם קבוצת כדורגל, אומר: "אם הייתי פסיכולוג בקבוצת מכבי חיפה, הייתי עובד עם השוער בוני גינזבורג על המשמעות של כניסה לנעליו של אבי רן, השחקן והאדם. בוני גינזבורג סוחב איתו הכי הרבה רגשות אשמה. לחברים יש רגשות אשמה לא רק כשמפסידים במשחק. חלק מרגשות האשם באים לידי ביטוי במגרש".

לאחר האסון נועצה הנהלת הקבוצה בשני פסיכולוגים, אך החליטה לפתור את הבעיה ללא סיוע. אחד מהם הוא ד"ר רוני פרידמן, מרצה לפסיכולוגיה של הספורט במכון וינגייט, בעל ניסיון כספורטאי מצטיין, מאמן ופסיכולוג של נבחרות ישראל בענפים שונים. כיום, לבד מעיסוקו כפסיכולוג, הוא מאמן הכדורעף של מכבי חיפה.

דר' פרידמן: "הגישה של המאמן וההנהלה לא היתה מקצועית. דרור קשטן הוא איש מקצוע מעולה בכדורגל, אבל אני משער שבתחום הפסיכולוגי הוא לא מקצועי. הקבוצה לא היתה מוכנה לקבל יעוץ. קראו לי פעם אחת לבוא ליעץ, אבל המאמן לא רצה ואני לא מוכן לעבוד עם קבוצה ללא רשות המאמן. לא התאפשר לי לבדוק אישית את השחקנים, אם כי אני מבחין בתוצאות השליליות. ביקרתי בבית משפחת רן בעת השבעה. היה תהליך של אבל. אבל כבד ובעייתי. אבי רן היה דמות של מנהיג במובן הכי עמוק. מישהו שבלי מילים מסוגל להשפיע על מצב הרוח של הקבוצה. גם החלפת הנהלת הקבוצה, דווקא בתקופה של רגרסיה אצל השחקנים תרמה למשבר.

"הם היו צריכים לעבור את השלושים ולבדוק איך השחקנים מגיבים באופן אישי והקבוצה בכלל. חלק מהאנרגיה מושקעת בתהליכי האבל ובתהליכי עיבוד האובדן. צריך לעזור לנפש לעבד את זה בצורה יעילה, כמה שיותר מהר ולשחרר את האנרגיה לפעילות היומיומית. זה התהליך שלהרגשתי לא קרה.

(המשך בעמוד 20)

ישראל גפני (מימין) ואורי גביש באיזור הרטוב 40 שנה אחרי: "לרבים מאיתנו היתה באותו לילה תחושה לא טובה".

מסע הל"ה, הניצולים

15 בינואר 48', לילה קר וגשום, היום לפני 40 שנה. המקום – הרטוב. היעד – גוש עציון. 38 צעירים יצאו לדרך. אחד נקע את רגלו. מקרה. שניים אחרים נבחרו ללוותו למקום מבטחים. היה ברור שסיכוייהם לחזור בשלום גרועים בהרבה מסיכויי הל"ה למלא את משימתם. אבל פגישה עם רועה ערבי גרזה את קרב הגבורה שיצר את האגדה, הכאב והמיתוס של "מחלקת־ההר". עם שניים מהשלושה שניצלו היינו שוב בהרטוב. שיחזור.

מאת מנחם תלמי צילומים: ראובן קסטרו

חורף 1988. ארבעים שנה אחרי. בתי המושבה לשעבר הרטוב רטובים וצוננים. ישראל גפני, עורך־דין, ואורי גביש, איש חינוך, יוצאים מרכבם וניצבים במקום שממנו יצאו ואליו חזרו לפני ארבעים שנה, המקום בו ניתנו להם חייהם במתנה. אז, כלילה שבין ה־15 וה־16 בינואר 1948, עדיין לא ידעו זאת. גם אז, בינואר לפני ארבעים שנה, היה קר ורטוב. עצבות צוננת ולחה רבצה על המושבה הקטנה הרטוב שהיתה נתונה במצור־למחצה. ניתן היה להגיע אליה רק במשוריינים ועם ליווי מזויין. כביש צר של "סולינג" חיבר אותה עם שער־הגיא. לעבור את הדרך מירושלים לשער־הגיא ומשם למושבה היה סיפור.

סמוך להרטוב היתה ערטוף הערבית. למטה, קרוב יותר לפסי הרכבת, היתה מצודת המשטרה, עם שוטרים בריטים וערבים. מהרטוב דרומה, עד גוש־עציון הרחוק, מהלך של 25 קילומטרים לערך, היו רק כפרים ערביים, שממת הר מסולע, ערוצים מרשימים ומגונדרי טופוגראפיה.

קר היה בינואר 1948. מהומות דצמבר נהפכו למלחמה. כשער־הגיא שמצפון להרטוב כבר לחמו שיירות במאמץ להבקיע לירושלים, ובדרום – גוש־עציון הנצור והמותקף ביקש תגבורת, תחמושת, סוללות, פלאסמה לעידויים.

ישראל גפני, עורך־דין. אורי גביש, איש חינוך. כיום בראשית שנות השישים שלהם. יורדים מרכבם במרכז הרטוב שהיתה פעם, לפני ארבעים שנה, מושבה כמצור, נקודה יהודית אחרונה מול האיזור ההררי המשובץ כפרים ערבים. עומדים כנוסים בתוך עצמם, תרים אחר איזכור כלשהו שיציין את המקום בו ניצבו אז, טרם צאתם למסע הלילי. בינואר 1948 הם נימנו על יחידה של אנשי פלמ"ח וחי"ש ובה ארבעים צעירים, ממיטב הנוער של תש"ח. המקום – הרטוב. היעד – גוש עציון. המפקד – דני מס. על הרצפה היו סדורים תרמילי־המינשא שהכילו קופסאות תחמושת, חומרי נפץ, מצברים, בקבוקי פלאסמה.

ארבעים עמדו לצאת לתוך הלילה, לעבר גורל עלום. שניים פרשו מהחבורה ברגע האחרון. יצאו לדרך שלושים ושמונה. שלושה מהם, לאחר הליכה של כ־8 קילומטרים, נפרדו מהיחידה ושבו על עקבותיהם. על האחרים נגזר מוות. לשלושה הועיד הגורל חיים. עם שנים מן השלושה, שחזרו מהדרך וניצלו, אנחנו עכשיו בהרטוב. אורי גביש מבאר־שבע. ישראל גפני מתל־אביב.

תצלום שחור־לבן מ־1948 מראה שלישראל גפני היתה רעמת שיער פסוקה בצידה, שהיה לו שפם מצופף. השנים נטלו מהשיער והכסיפו את השפם. היום הוא עורך־דין ידוע. משרד משגשג. פלא־פון במכונית. דירת רווחה בצפון תל־אביב. חברים קוראים לו, לפעמים, דרך ליצנות, "המפרק של המדינה", משום שלאחרונה התפרסם ככונס נכסים של חברות גדולות ומפורסמות שמעדו וכשלו. יש לו חוש הומור מצויין, לעורך־דין גפני, אבל לא נוח לו עם הכינוי הזה, מה עוד שכינוס נכסים הוא רק חלק מפעילות משרדו. ועל אותו חלק קטן של עיסוקו הוא אומר: "כונס נכסים כמוהו כרופא מנתח. מנסה על ידי התערבות חירורגית להבריא חברה חולה, לסלק ממנה את החלקים הנגועים, להחזירה לפעילות תקינה."

כגיל שבע עלה עם הוריו מבסרביה. סיים את גימנסיה "שלווה" בתל־אביב. הלך להכשרה מגוייסת של הפלמ"ח. מפקד הפלוגה שלו היה חיים ברלב. בתחילת 1947 עלה לירושלים ללמוד באוניברסיטה. בסופה של אותה שנה נקרא חזרה אל השרות והיה ממלווי השיירות.

ערב אחד, כשישבו כמה ממלווי השיירות במסעדה הקואופרטיבית בירושלים, הגיע אל שולחנם צביקה זמיר, אז מפקד הגדוד השישי של הפלמ"ח. "הוא אמר לנו שדרושים לו מיד מספר אנשים כדי להשלים יחידה העומדת לצאת למשימה מיוחדת. קמנו כולנו. אני אפילו לא הספקתי לסיים את המרק שלי. התברר שאחד מאיתנו מיותר. הוטל מטבע, כיני לבין בחור אחר – מי יישאר להמשיך את ארוחתו, מי ייצא אל מקום כינוס היחידה. אני זכיתי בהטלת המטבע. הוא נשאר במסעדה להמשיך לאכול, ואני יצאתי להצטרף ליחידה שלא ידעתי עליה דבר."

(המשך בעמוד 19)

ישראל (מימין) ואורי ב־48': "היית ברור שסיכויי שלושה אנשים לעבור שמונה ק"מ בשטח אויב ולחזור בשלום להרטוב אינם מזהירים".

יהונתן גפן

גֵרוּשִׁים נוסח נתניה

(צילום: שמואל רחמני)

במחברת מיוחדת אני מנהל כבר שנים רשימה של מלים וצירופי־מלים שנס ליחם. מלים כמו "שלום", "אחוות־לוחמים", "טוהר הנשק", "דו־קיום", "מסורת", "צבא־הגנה", וכן הלאה. מלים שפעם אמרו משהו, והיום אינן אומרות ולא כלום, וכל הסיכויים שבמוקדם או במאוחר יזרקו את המלים הללו מהשפה ולחוץ.

המלה האחרונה במחברת המלים האבודות שלי היא "גֵרוש". מלה שפעם היית זוכה לשמוע אותה רק מפי נאצים. אחר־כך גם סתם פאשיסטים השתמשו בה, אחר־כך הימין הקיצוני, הימין המתון, האמצע, והיום זאת מלה שמושמעת על ידי כל שר שמזדמן לארץ ולשטחיה הסגוניים, בכל דיון ממשלתי, בכל כנס איזורי של נשים מוכות בלתי־תלויות. ואם לאיזה אנטיקני שחושב שהוא קנה אותנו רק בגלל שהוא קנה אותנו לא נעים לשמוע את המלה החדשה הזאת, הוא יכול לסתום את האוזניים בצמר־גפן ולשכב על צמיג טעי.

פה ושם אתה שומע איזה יפה־נפש בוגדני והומו אומר ש"לגרש" זה פועל ולא שם עצם, ואז מיד רנים טאפשרות לגרש גם אותו. פה ושם כמה הסטוריונים מספרים על התקופה שבגרוש היה חור, אבל את מי בעצם מעניין מה היה כשכל־כך לא ברור מה יהיה?

במסעדת "פונרק־הים" – שהחומוס שלה קיבל ציון גבוה מרפי גינת, אימת החומוסים – בנתניה, כל־כך קרוב וכל־כך רחוק מטול־כרם, אתה שומע כיצד המלה נקלטת. גרשון המגרש משתעשע במלה החדשה כמו שילד קטן אומר "פיפי" ו"קקה", וכשהוא רואה שההורים לא גוערים בו ולא שולחים אותו לרחוץ את הפה עם סבון, הוא פוער את פיו הקטן וחסר השיניים וצועק בכל הכוח התינוקי שלו: "פיפיקהו". וכך גם המלה "גרוש". "אני לא מבין מה הסיפור פה", אומר גרשון המגרש, "צריך לזרוק אותם מפה, את סלטי".

בעל המסעדה יודע היטב שאם יזרקו אותם לא יהיה מי שיעשה ויגיש את החומוס שרפי גינת חקר. כמו־כן לא יהיה מי שיקטוף את תפוזי עמק חפר הנפלאים, שלא סתם ידועים בעולם כתפוזי "ג'אפה". ולא יהיה מי שיבנה את הקוטג'ים המפוארים לשטניקים השקועים בחובות.

במכולת ממול אני קונה סיגריות. הזבן רוכן אלי כאילו באתי לקנות קנדומים, ואומר: "אפשר להגיד לך משהו?" ולפני שאני נותן לו אור ירוק, הוא ממשיך: "מה־אתה כל־כך דואג לערבים? מה אתה, ערבי? למה אתה לא כותב גם על היהודים בעיתון שלך?"

והנה, למרות שאינני חושב שאני צריך להיכנס לדיון על רשימותי בכל פעם שאני קונה קופסת סיגריות, אני אומר לו: "משום שזה מה שנשאר, את שלי. בגלל שאנחנו שולטים לא נשאר לנו זמן לשום דבר אחר. זו עבודה קשה, לשלוט. תישאל את שליטא. תאמין לי, בקושי מצאתי חמש דקות לקנות סיגריות".

"צריך לגרש אותם", אומר זה מהמכולת.

שילמתי והלכתי, וכשחזרתי לביתי כתבתי בשולי העתון משמאל לכותרת על גל טרור חדש:

"לא מגרשים אותם, מגרשים אותנו".

הַמְגוֹרָשִׁים

חייל צעיר צוער בסימטה חשוכה בכפר ערבי. הערב מתחיל פק מוקדם, ויללתו של המואזין מעצבנת אותו כמו שריטות ציפורני חתול על גג של פח. הוא דרוך. הרובה טעון ונצור, יש גם רימון גז ומסכה, ועוד חודשיים פורים.

בכל העולם נערים בגילו נזהרים רק מאיידס. הוא צריך להיות קשוב לכל אבן חצץ שנזרקת, כי אי־אפשר לדעת בחושך הזה מאיפה יזרקו עליך משהו.

הוא נזכר כיצד החליט ללכת ל"גולני" למרות שהכיתה שלו הלכה על ראש קטן. כעת הוא לא בטוח שלא עשה שגיאה. עכשיו, בחושך, הוא ממשש את כומתתו הסגולה בכיס מכנסיו, ורוצה לבכות. פתאום הוא לבד. ככה זה כשחושבים יותר מדי, בחושך. המחלקה נעלמה לו מעבר לסימטה האפלה, וכעת הוא לבד לגמרי. הוא פוחד. כמה דקות של דממה מוחלטת, ופתאום שירי־לכת בערבית מושמעים מרמקול המואזין שעל צמרת המסגד. הוא לא מבין את המלים, אבל הוא יודע שהשירים האלה הם נגדו. הוא מחליט שהוא חייב למצוא את המחלקה שלו לפני שהתקליט החורק הזה יגמר, ומתחיל ללכת לכיוון המסגד, ואז פתאום הוא שומע צעקות רמות בערבית "בדם ואש נפדה אותך, יא־פלשתין!". את זה הוא כבר מבין, אחרי הכל הוא כבר כמעט חודש בשטח.

מרחוק הוא רואה המולה רבה. ילדים ערביים מקימים מחסומי אבנים, נושאים שלטים; מציתים צמיגים. הוא גם יכול להריח את ריח הגז המרמיע, הניחוח החדש של כוחותינו. כמה עשרות צעירים מתקדמים לעברו. הוא מסיט את ניצרת הרובה, מקיש על מחסנית כדורי הגומי, נכנס למבוא אחד הבתים, מחליט להסתתר עד שההפגנה תעבור על פניו. אתמול חייל כמוהו הרג ערבי שקילל אותו בחאן־יונס. הפרטים עדיין מעורפלים. אבל גם זה היה חייל שאיבד את הכוח שלו, והוא לא רוצה להגיע לזה, לכן הוא מעדיף להסתתר, הוא לא רוצה להרוג, עוד כל החיים לפניו, הוא לא צריך כבר עכשיו מוות על הראש. הוא נזכר איך לפני יומיים חברו למחזור הגיוס הרג אשה בכפר אידאם. ילד עם רובה רודף אחרי ילד עם אבן, ובסוף אשה נהרגה. מי צריך את זה?

החייל הצעיר מרגיש מגורש.

בתנועה עצבנית הוא מהדק את רצועת הקסדה שלו, ולמרות הקור העז הוא חש בטיפות זיעה הזוחלות על מצחו. הוא מרגיש גם לחלוחית בעיניים אבל הוא לא בוכה, זה רק הגז הזה. ואם אפשר להגדיר את הרגשתו במלה אחת, הרי המלה היא: עלבון. מה אני עושה פה? הוא שואל את עצמו, נשבעתי להיות חייל, לא שוטר, ובטירונות לא למדתי לרדוף אחרי ילדים בני שלוש־עשרה שזורקים אבנים במטרה לפדות את פלשתין.

ומי יפדה אותי? חושב החייל בחושך.

ואנחנו לא מגרשים את הערבים, אנחנו מגרשים אותו.

כל חייל שירה בנער ההוא, "בנשים וטף", כפי שכה היטיב להתבטא המתכורר מרחוב צמח בתקופת הכיכרות שלו, כל חייל כזה הוא מגורש. מגורש לא רק מארץ אחת, אלא מכל הארצות. מגורש מהחיים. המתים מבקרים אותו בחלומות. ילד שהרג ילד כבר אינו ילד. גם הריגה במלחמת מגן משאירה צלקות בנשמתו של היורה, אבל כשכובש נאלץ לירות בכבוש קטין, אין מרפא לנפשו, ויתכן שכל חייו הוא ימשש את מצחו לראות אם כבר נימחה האות המקולל, ולפעמים אין לו ברירה אלא להחביא את האות קין שלו, אולי אפילו לגדל קרן, להיות קרנף.

הַמְגָרְשִׁים

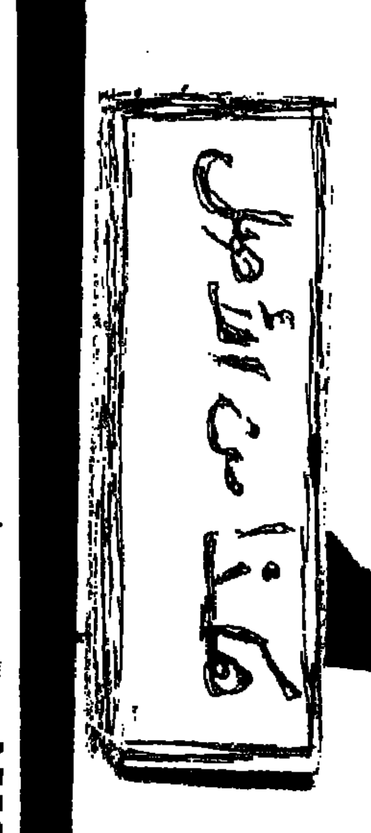
יאסר ערפאת שוקל להקים ממשלה גולה, וזהו עוד דבר שהם למדו מאיתנו. לפי נסיעות השרים לחו"ל, הממשלה שלנו היא כבר מזמן ממשלה גולה, וגם כשהם בארץ, הם לא חשים את הצעיר העומד בסימטה חשוכה ומריח גז וגומי. ככה שאין כל סיבה שלא לגרש גם אותם מפה, או לפחות לעצור אותם לפני גל הטפשות הבא שלהם.

קחו למשל את ועדת החוץ והבטחון (וזה לא סתם שהמלים "חוץ" ו"בטחון" מחוברות יחדיו, שהרי הבטחון היחידי שלנו הוא בחוץ). לא אצטט את כל דברי הכסל שהושמעו שם אחרי הרג הצעירה בכפר אידאם. די לנו בדבריו של ח"כ בני שליטא, ששם משפחתו מצביע על מעמדו הרם. שליט ונבחר, שבתחילת המרד בשטחים הציע להרוג חמישים ערבים בבת־אחת, מה שמראה לכם שהוא לא רק מנהיג איכותי, אלא גם כמותי. והוא אמר בוועדה: "מה רוצים מהחייל, שהוא הבן של אמא, צעיר, חסר נסיון, צריך לתת לו גם את ההזדמנות לטעות". והוא יודע טוב מאוד על מה הוא מדבר, שכן מי כמו ח"כ שליטא קיבל כל־כך הרבה הזדמנויות לטעות? והוא לא טירון, חסר נסיון, הבן של אמא. הוא סתם חמור, והוא לא חש את החייל, הוא חש רק את הכסא שלו, באגר היחידי שבו אפשר להרגיש כסא.

הוא ושכמותו יגרשו מפה את מעט הטוב והיפה שעוד נישרד פה. ממולי פרוש עתון שעל גבו סיסמה חדשה של משרד התיירות, השואף לעודד את תיירות הפנים: "היה תייר בארצך". וכך בדיוק אני מרגיש. תייר בארצי עם מסיכות גז. ואם אני לא מסיר את המסיכה, זה לא בגלל הגז, זה בגלל הריח של שליטא.

מסע הל"ה, הניצולים

(המשך מעמוד 14)

במקום ההתכנסות, סמינר בית־הכרם, פגש ישראל לראשונה את משה חזן ואת אורי גולדשטיין (גביש), מי שיחד איתו עתידים אחריכן להינצל מגורלם של הל"ה.

אורי גביש, ששרת בחי"ש ירושלים, צורף ליחידה הזו מהיותו סייר מיומן ובקי בשטח אותו אמורה היתה לחצות. כילד עלה עם הוריו מגרמניה, שהה שנים מספר בקיבוץ חפציבה, עבר לירושלים ועם פרוץ המלחמה שימש שם כסמל־סיירים. לאחר המלחמה למד אגרונומיה בפקולטה לחקלאות ברחובות, וכעבור שנים עשה הסבה לתחום החינוך. כיום הוא עובד במדור הנוער של עיריית באר־שבע. לאחר שעות העבודה חוטא בכתיבה ומתכונן להוציא בקרוב את ספר שיריו הראשון.

איך הגיע, לפני ארבעים שנה, ליחידה שאמורה היתה לפרוץ במסע רגלי לגוש־עציון הנצור?

"יום אחד קורא לי קצין המודיעין של הגדוד שלנו ומבקש ממני להכין ברחיפות תיק הובלת יחידה רגלית לגוש עציון, דרך ההרים. הוא מסביר לי שלרשותי יום אחד בלבד להכנת התיק הזה. סיימתי את העבודה. הפגישו אותי עם דני מס מהפלמ"ח, ממנו הבנתי שהוא עומד לצאת בראש יחידת תגבורת לגוש. יש לו, הוא הסביר לי, סיירים מהפלמ"ח, אבל הוא רוצה לצרף אותי לכיתת התוך."

ביום ד', ה־14 בינואר 1948, יוצאת מחלקת התגבורת – שלימים תיקרא "מחלקת ההר" – ממקום כינוסה בסמינר בית־הכרם לכיוון מלחה ודיר־כרמיזן. משם היא אמורה להמשיך דרך איזור אל־ולג'ה ולהגיע לעין צורים. ארבעים שנה לאחר מכן מספר אורי

"צביקה זמיר אמר שדרושים אנשים למשימה מיוחדת. קמנו כולנו. התברר שאחד מיותר. הוטל מטבע, ביני לבין אחר, מי יישאר, מי ייצא. אני זכיתי".

גביש כי התוואי שהוא הציע, בתיק המסע שהכין, היה שונה מהתוואי שהציעו סיירי הפלמ"ח. אבל, הוא מוסיף, רק טבעי שדני מס העדיף את התוואי שקבעו אנשיו, כי אותם הכיר ועליהם סמך יותר.

התוצאה היתה ש"הסתבכנו בבוסתנים שמתחת לכרמיזן. הפסדנו זמן. כלבים נבחו עלינו. בשלב מסוים אף נורו לעברנו מספר יריות. הפסדנו את הלילה. לא היתה ברירה אלא לשוב על עקבותינו ולחזור לבית־הכרם. אני הרגשתי עצמי מיותר ביחידה הזו, שהיו לה סיירים משלה. גם אני וגם הממונים עלי בחי"ש דיברנו עם דני מס, הצענו לו לוותר עלי. אך הוא עמד על דעתו שעלי להמשיך עם היחידה. נשארתי איתם, אף על פי שמבחינה מקצועית הרגשתי עצמי מיותר."

למחרת מגיעה היחידה להרטוב כדי לצאת משם לגוש־עציון בתוואי אחר. "לרבים מאתנו היתה תחושה לא טובה", נזכר היום ישראל גפני. "אף אחד לא דיבר על זה בגלוי, התביישנו. אבל עובדה שלא מעטים כתבו צוואה בלילה שלפני היציאה. גם אני. חלק מן הצוואות שנכתבו באותו לילה התפרסמו מאוחר יותר."

סמוך לאחת־עשרה בלילה, לאחר עיכובים שונים, נערך מיפקד היציאה. היום אומרים שהמא"ז של הרטוב יעץ לדני מס לדחות את היציאה ללילה הבא בגלל השעה המאוחרת. "לא תספיקו להגיע לפני הזריחה", אמרו לו אנשי המושבה. דני עמד על דעתו כי יש לצאת לדרך ללא עיכובים נוספים, בגלל המצב בגוש־עציון, וכי ניתן להגיע אל הגוש, או לקרבתו, לפני שיאיר היום. שני אנשי שיחנו אינם זוכרים זאת, או לפחות לא היו נוכחים בשעה שהדברים נאמרו.

ישראל (מימין) ואורי בהרטוב. היום אפשר לנסוע לגוש־עציון קרוב לתוואי בו פסעו הל"ה בלילה הגורלי.

שלושים ותשעה בחורים ניצבו באותו לילה צונן במיפקד היציאה. מולם עמד הארבעים במספר, המפקד, דני מס. סקר, הסביר, חילק הוראות אחרונות. התברר שלשניים מאנשי היחידה לא נמצא נשק אישי. דני הורה להם להישאר בהרטוב.

שלושים ושמונה יצאו אל תוך הלילה. כל אחד מההולכים נשא על גבו, פרט לנשקו האישי, מטען שמשקלו בין 20 ל־25 קילוגרמים – תחמושת, חומרי נפץ, סוללות למכשירי קשר, בקבוקי פלאסמה ותומרי חבישה. הם צעדו בשורה עורפית, ברווחים קטנים איש מרעהו. התוואי היה קשה. המטען הכביד. לאחר שעברו כשבעה קילומטרים מעד ישראל גפני על סלע ונקע את רגלו. החובש ניסה לסייע לו, חבש את הרגל יחד עם הנעל, אך ללא הועיל. הרגל תפחה והלכה, הצליעה נעשתה קשה יותר ויותר. לבסוף החליט דני שיש להחזיר את גפני להרטוב. לשם כך נאלץ להפריש מהיחידה המצטמקת עוד שני אנשים כדי שילוו את הפגוע. הבחירה נפלה על הסייר אורי גביש ועל משה חזן (כיום תושב רחובות).

"הוא בחר בי מפני שהייתי סייר היכול לנווט את הדרך חזרה. הובילו את היחידה הסיירים מהפלמ"ח ולא היתה לו בעייה לוותר עלי", מספר היום אורי גביש. "תחילה ניסיתי להתחמק מההליכה חזרה להרטוב. האמת? פחדתי. חשתי הרבה יותר בטוח עם היחידה הממשיכה לעבר הגוש. דני אמר לי: זוהי פקודה. וככך הסתיים הויכוח הקצר. בשלב זה ביקשתי שיתן לי עוד אדם, למקרה שגפני לא יוכל, בהמשך הדרך, לנוע בכוחות עצמו. הוא אמר שאני צודק והורה למשה חזן, גם הוא מאנשי החי"ש, להתלוות אלינו. מעמד הפרידה לא היה כל־כך נעים. לכולם היה ברור שסיכוייהם של שלושה אנשים לעבור שמונה קילומטרים בשטח האויב ולחזור בשלום להרטוב אינם מזהירים. לעומת־זאת מקובל היה כי קשה מאוד יהיה למישהו לעצור את היחידה עצמה – שבמושגי הימים ההם היתה בעלת עוצמת אש בלתי־רגילה. אנשיה נשאו איתם ארבעה מקלעי 'ברן', כמות רבה של תחמושת, רימונים, חומרי־נפץ. מפקדה היה מעולה ואנשיה – מהמנוסים בלוחמים שהיו לנו אז. טבעי היה שהם דאגו לגורלנו יותר משעלה בדעתנו לדאוג לגורלם."

פרידה הפווה, עניינית. השלושה ממתינים עד שיעלמו אנשי היחידה לתוך הלילה, עד שתיפסק הלמות מצעדם. אז הם קמים ומתחילים ללכת חזרה, לעבר הרטוב.

"הגענו אל המושבה מצד מזרח", נזכר ישראל גפני. "כשהתקרבנו לגדרות התחלנו לשיר בקול רם ככל האפשר משירי אותה תקופה, כדי שהשומרים לא יפתחו לעברנו באש. בקטע האחרון של הדרך חששנו יותר מאש שתופנה אלינו מכיוון העמדות שלנו בהרטוב מאשר מאש הערבים. השירים שלנו והשיחה הקולנית בעברית שניהלנו במכוון לא הזיזו לאיש. משום מה, לא היו שם שומרים. נכנסנו למושבה ולא פגשנו נפש חיה. כולם ישנו. מצאנו מקום לישון ונפלנו הרוגים על המיטות. ניסיתי לחלוץ את הנעל, אך הרגל היתה נפוחה ולא הצלחתי. ויתרתי על הנסיון ונרדמתי ללא חליצת הנעליים."

אותה שעה היתה צריכה היחידה להימצא לערך בשלושת רבעי הדרך לגוש, ועם אור ראשון להיכנס לאיזור השליטה של משואות־יצחק. אלא שהעניינים התנהלו אחרת. מתחקירים שנערכו במרוצת השנים, בעיקר לאחר 1967, כשהשטח כולו היה בשליטתנו, התגבשה הגירסה הבאה:

לפנות־בוקר ניקרו בנתיב התקדמות הל"ה שתי נשים ערביות שעסקו באיסוף זרדים. אנשי היחידה החליפו איתן מספר מלים. רועה ערבי, שנמצא בסמוך, נטש את עדרו ומיהר לצוריף, להזהיר את התושבים

"אף אחד לא דיבר על זה בגלוי, התביישנו. אבל עובדה שלא מעטים כתבו צוואה בלילה שלפני היציאה"

מפני יחידה מזויינת של יהודים הנעה בשטח הסמוך לכפר. השמועה עשתה לה כנפיים, ובכל כפרי הסביבה החלה התארגנות. ראשוני הנזעקים פתחו בצליפה לעבר היחידה ושיבשו את התקדמותה. כמה מאנשיה נפגעו ואז, כנראה, הוחלט לא להמשיך הלאה, אלא להתבצר ולהתגונן. הל"ה עלו לגבעה הידועה כיום בכינוי "גבעת־הקרב", וממנה ניהלו קרב נואש עם אלפי הערבים שנהרו אל האיזור מכל כפרי הסביבה. סמוך לשעה ארבע אחה"צ נותרו מן היחידה רק כתריסר בחורים, חלקם פצועים, שעוד היו מסוגלים ללחום.

כעבור שעתיים לערך נפל אחרון הלוחמים מקרב הל"ה. לפי אחד הסיפורים נמצא כשאבן בכפו הקפוצה, באמצעותה ביקש להוסיף וללחום במסתערים לעברו לאחר שתחמושתו אזלה.

עם רדת היום תם הקרב הנורא. אובדן הל"ה הטביע את חותמו הכבד על הישוב העברי. ועוד בטרם נודעו לאשורם פרטי הקרב ומעשי הגבורה, נולד מתוך הטראומה והכאב המיתוס של "מחלקת־ההר", שלאורו התחנכו דורות של לוחמים.

ארבעים שנה אחרי־כן. הרטוב שוב אינה מושבה חקלאית מבודדת ונצורה. אפשר לנסוע לגוש־עציון במקביל או קרוב לתוואי בו פסעו הל"ה באותו לילה גורלי. במקום בו ניהלו את הקרב הנואש ניצבת היום אנדרטה לזכרם.

כשאנחנו שואלים אם שומרים האנשים ששרדו מאותו מסע על קשר ביניהם, משיב אורי גביש: "בשנים הראשונות היו לנו יותר הזדמנויות להיפגש. באותן הזדמנויות הייתי אומר לישראל שהוא הקמיע שלי, והוא היה אומר שאני הקמיע שלו. הוא היה טוען שבלעדי ודאי היה מסתבך בלילה בשטח ולא מצליח לנווט את הדרך חזרה להרטוב; ואני משיב לו שאלמלא הוטל עלי ללוותו חזרה, לא הייתי כאן היום."

מנחם תלמי

שתי יריות בחזה

(המשך מעמוד 8)

דקות אחדות לפני כן, החליטה קבוצת הצעירים הזו ליידות אבנים ברכב צה"ל המסייר בכפר. שוב אבנים. שוב פצצת גז. שוב כדורי גומי. הפעם היתה התקרית קצרה. המסוק חג עדיין מעל.

כפר א־ראם מונה כשלושים וחמישה אלף תושבים. כפר שקט באמצע הדרך בין ירושלים לרמאללה. עד לאירועים האחרונים לא ידע הכפר הזה מהומות והפרות סדר. גם בזמן ההתלקחות האחרונה בשטחים הפגין מתינות. אבל שקט, כנראה, אינו משקף דבר. הריגת הנערה היה על תקן שסתום ששיחרר לחוץ את התיסכול, השנאה וההתמרמרות.

לפני 1967 היה כפר א־ראם ישוב קטן וציורי. היו בו בתי קיץ של עשירי רבת־עמון, ביניהם ביתו המפואר של המלך חוסין. לאחר מלחמת ששת־הימים גדלה אוכלוסייתו. רבים מתושבי ירושלים המזרחית עברו להתגורר בו. מחיר הקרקעות הלך והאמיר, והוא הפך לעיירה. לא מזמן פנה הוועד המקומי לירדן בבקשה לקבל מעמד של עיריה. רבת עמון הבטיחה לשקול את העניין ומינתה את חמאדה רישק לראש המועצה המקומית.

> "מה את מבינה בפחד שלנו. את אף פעם לא היית פה ולא ראית כלום. גם אם אני לא עושה כלום תופסים אותי ולפעמים גם מרביצים לי".

תאת, מוחמד. על מה הוא חושב?

כפר א־ראם, הגובל בשכונת נווה יעקב, נכלל באיזור המינהל האזרחי של יהודה ושומרון. לרוב התושבים תעודות זהות ישראליות, שניתנו לאחר מלחמת ששת הימים לתושבי מזרח ירושלים. הפריחה של הכפר נעשתה ללא תכנון. בתי פאר ניבנו שם, אך הכפר אינו מסוגל לספק להם את השירותים הבסיסיים. סימטאות צרות, מערכת ביוב לקוייה, ומערכת מים במצב נואש. בכפר קיימים שני בתי ספר: מכללת אל־אומה, השייכת לוואקף, ובית הספר לבנות.

יחסי השכנות בין הכפר הערבי לתושבי השכונות הצפוניות של ירושלים היה הדוק. מגרשי סחר המכוניות, המוסכים, חנויות לכלי חשמל ומאפיות הפיתות – שירתו את השכנים היהודים. עד עכשיו.

סיור בכפר. אחד הבחורים מצטרף אלינו. שכן של המשפחה. ממול עומדים שני חיילים שלנו, משועממים קצת. אחד יושב על מעקה בטון ומפהק השני בועט בקרקע הבוצית. הבחור שאיתנו מתקפל במושב ומבקש לעזוב את המונית. "לא רוצה בעיות איתם", הוא אומר ופוזל לעבר שני החיילים. "אני בן עשרים ואחת ועוד אף פעם לא היו לי בעיות. לא רוצה".

אין לך מה לפחד, אתה איתנו, אני מנסה לשכנע אותו.

"גם עם כניין הייתי מפחד", הוא אומר, "מה את מבינה בפחד שלנו. את אף־פעם לא היית פה ולא ראית כלום. גם אם אני לא עושה כלום תופסים אותי ולפעמים גם מרביצים. אז מה אני צריך להרגיש אחרי שעושים לי את? והז יום אחד חזרתי מהעבודה באבו־טור, תפסו אותי חיילים ואמרו לי תעצור. ביקשו תעודת זהות, ואז אמרו לי תרד תנקה את השביל.

אמרתי להם, מה פתאום שאני אנקה את השביל? זו העבודה שלכם לא שלי. מזל שהתקשרתי למישהו שאני מכיר ואחרי שהוא דיבר עם החייל נתנו לי לנסוע בשקט. בכלל בשביל מה הם פה? שרפו גלגל? אז שייתנו לגלגל להישרף וזהו. למה נכנסו לכפר? אם לא היו נכנסים לא היה קורה כל הבלגן הזה. מה אנחנו בסך־הכל רוצים? רק להראות לעולם את ההרגשה שלנו. זה הכל".

הוא פוחד, מתנצל, ועוזב את המכונית לא לפני שהוא מתחנן שלא נזכיר את שמו. אנחנו שותקים. הוא מתרחק. את הכל כמעט אפשר לתרגם למילים אבל לא את כמות הפחד שלו, העוצמה, ואת חוסר היכולת שלנו להבין אותה.

המונית נוסעת בין שבילי הכפר. שביל חסום. מסתובבים. עוד שביל חסום. שיירי מהומות הימים האחרונים. החנויות סגורות. ברדיו אמרו שמתקיימת בכפר שביתת מסחר. אבו־ליאס, בעל מאפיית פיתות עומד בפתח חנותו. "זו לא שביתה", הוא אומר, "אנשים מפחדים מהכדורים שהחיילים יורים. זה יכול לשבור את הזכוכיות". אחרי כמה שניות הוא מוסיף, "ואפשר גם למות". אבו־ליאס צופה בדממה על הרחוב השומם, ומתנדב למסור אינפורמציה: "כשהיתה תהלוכה למעלה, בא לפה מיצנע. בא, ירד, הסתכל והלך. אולי כמה דקות. אף־פעם לא היה בכה", הוא נאנח, "תמיד טוב ושקט, אבל מאז שהבחורה נהרגה נעשה הכי גרוע".

מה אתה אומר על ההפגנות?

"זה טוב מאוד. צריך שכל העולם ידע מה קורה פה".

אתה חושב שהכל יחזור להיות כמו שהיה?

"בטח. רק צה"ל צריך ללכת מפה. אם ילך מה יעשו? זה רק בגלל הצבא".

הפיתות של אבו־ליאס פריכות וטעימות. בגדה השניה של הרחוב עומדת בחורה בכותונת לילה. מהא שמה. בוגרת אוניברסיטת ביר־זית. אנגלית שוטפת. "אני פלשתינית", היא אומרת, "והם חיילים יהודים, שיורים בעם שלי. מה את מצפה שאני אגיד לך, שאני אוהבת אותם?"

את חושבת שהם רוצים להיות פה?

"לא יודעת. הם רוצים שנפחד".

והם מצליחים?

"אולי הילדים מפחדים".

את מפחדת? "מה פתאום?" היא מטיחה בחיוך, אבל פוזלת לעבר הג'יפ הצבאי שחולף במהירות ברחוב.

נפרדים ממשפחת רזוואנה. האם מתנצלת שמגישים רק קפה בלי סוכר. האב מושיט יד. לחיצת יד חזקה. וזהו. סיפור של כפר אחד, משפחה אחת. רובה אחד. מעגל סגור.

מיכל קפרא

קללה שחורה, טפו־טפו

(המשך מעמוד 13)

התוצאה: פער גדול בין הפוטנציאל המקצועי של מכבי חיפה לבין הביטוי של זה במגרש".

יוסי לוונסל, פסיכולוג שהתמחה בטיפול קבוצתי: "מכבי חיפה נועצה בי אחרי האסון ואני הבעתי חשש לפגיעה בחברים הקרובים. הצעתי להתמודד בצורה מסודרת עם נושא האבל. ככל שאני יודע, היתה התנגדות של המאמן. לא שוחחתי אישית עם שחקנים, אבל אני משוכנע שיש השפעות אישיות על שחקנים. הם מסתכלים אחורה ולא רואים בשער את אבי רן. יש תחושות המופנות כלפי המחליף בוני, במיוחד כשהוא לא בשיאו – והוא לא בשיאו בגלל הציפיות. הירידה בכושר של מכבי חיפה היא תוצאה ישירה של מה שקרה.

"כדורגלנים הם עם שנוטה מאד לאמונות תפלות ולצעדים מוזרים. הם מייחסים חלק גדול ממה שקורה, למזל הרע שפקד אותם. ואם זה תלוי במזל, הם אומרים לעצמם, אז מה הטעם להאבק ולתאמץ, אם ממילא השנה הזו היא נאחס והכל נגדנו. תהליך האבל האישי והקבוצתי לא עובר טוב במכבי חיפה. להערכתי הם יהיו חייבים לעשות את זה בשנה הבאה ולא להשאיר את הטיפול הנפשי בשחקנים למאמן שאמנותו אינה בטיפול".

המקורבים לקבוצה מתעקשים שמותו של אבי רן משפיע יותר על האוהדים וההנהלה ופחות על השחקנים. לדעתם, השחקנים היו הראשונים שהתאוששו מהמקרה, כשהגיעו לשלב המו"מ הכספי. לפי גירסה לא־רשמית של ההנהלה, האובדן של אבי רן משפיע יותר מבחינה מקצועית.

יצחק אביער, יו"ר הקבוצה, מגיב קצרות: "אני משתדל לא לגעת בנושא בפומבי. זה לא תורם לקבוצה. התייעצנו בפסיכולוגים. טיפול פסיכולוגי לא היה, אבל קיבלנו יעוץ כללי. ננציח את זכרו של אבי רן בקריאת מגרש על שמו, מועדון ופינת הנצחה. יתכן שנקיים טורניר קבוע אחת בשנה".

חבר אחר בהנהלת הקבוצה, אמר: "היתה מחשבה איך לטפל במשבר. טיפול פסיכולוגי לא היה. הסיפור של פסיכולוג בקבוצת כדורגל הוא מורכב. הדברים נשקלו והיתה כוונה להיעזר בפסיכולוג, אבל הערכנו שהמציאות היא הדבר המבריא והמחשל ביותר. הערכנו שאחד יעזור לשני".

היום ברור כי זו היתה הערכה מוטעית. השחקן ניר קלינגר: "כל מיני דברים במגרש מזכירים לי את אבי. זה השפיע עלי. אני מתנהג עם זה כדרך שלי. מתאמן חזק". השחקן שלום לוי: "כשכל השחקנים מחנים את המכוניות על יד המגרש ונכנסים לאסיפה, אתה מסתכל לאן שאבי היה יושב ורואה שהוא חסר".

משגה רדף משגה. בתחילת העונה יצאה הקבוצה למחנה אימונים בהולנד, שהיה מוצלח מאד מבחינה מקצועית. אלא שבאותו מקום בדיוק התאמנה מכבי חיפה לפני שנה עם אבי רן, וכל דבר הזכיר לשחקנים את חברם המנוח. "זו היתה טעות שהחזירו אותנו לאותו מקום", מסכימים השחקנים. עוד טעות.

"כולם אמרו שנהיה אלופים. לא הערכנו את עצמנו מספיק נכון, כי לא ידענו איך זה ישפיע עלינו. אנחנו לא מתנצלים. עברנו משבר. אנחנו מקווים לצאת ממנו", אומר ניר קלינגר. צדוק מלכה: "היינו רגילים לקהל טוב. קהל מפונק, שקיבל הצגות והרבה גולים. היום בקושי באים אלפיים צופים ואם אתה לא נותן גול תוך עשרים דקות, מקללים ומלחיצים". שלום לוי: "היום אנחנו צריכים את הקהל יותר מאי פעם, שיתן לנו שקט ועידוד".

בשבת האחרונה, אחרי ההפסד לבית"ר תל־אביב (השלישי בבית מאז תחילת העונה והשמיני בכלל) נאלצו השחקנים להסתגר שעה ארוכה בחדר ההלבשה. בחוץ קיללו אותם מאות אוהדים. הם מאמינים שהקללה היא משמיים.

יצחק בן־חוריו

כרמל
סופשבוע

מאת נילי פרידלנדר
צילמה שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

52. טיול במגפיים

משהו נפלא קורה עכשיו בחוץ. ואדיות יבשים הופכים לנחלים, שהמים זורמים בהם וגדותיהם מעוטרות כלניות. על גדות נחל דליה – ערבות אדומות בשלכת, והגבעות הירוקות משגעות את העיניים. טיולים נעימים עם חציית נחלים וביקתת עץ מבעת. ממש אירופה בארץ ישראל.
הפלא הזה מתרחש בין בת־שלמה לקיבוץ רמות מנשה. קצת מזרחה ודרומה מכביש ואדי מילח, שמחבר את מחלף זכרון בכביש המהיר ת"א־חיפה, עם יקנעם.
או לדוך. ממחלף זכרון פונים לכיוון יקנעם ובצומת אליקים פונים ימינה, דרומה, לכיוון קיבוץ דלית.

• הנסיעה לרמות מנשה
טיול רגלי, ארבעה קילומטר בדרכי עפר בסוף שתארנו ולא ביום גשום, אלא בשבתות בהירות שאחרי הגשם, ובמגפיים.
הדרכים חוצות נחלים בין הגבעות, שדות פתוחים, חורשת ארנים וטחנת קמח ישנה על יד נחל שלף.
הנהג מוריד את המטיילים בצד הכביש לדלית, 4.5 ק"מ דרומה מצומת אליקים, 700 מטר אחרי הפניה מהכביש לקיבוץ רמות מנשה וחוזר עם הרכב לרמות מנשה. פונה לכיוון הקיבוץ, וחמישים מטר לפני השער יש דרך עפר שיורדת שמאלה, עוברת דרך הדיר ומגיעה אחרי נסיעה של קילומטר אחד לעין־מחוללים. כאן ממתין הרכב למטיילים שהלכו ארבעה קילומטר ברגל – מעין־דמומית לעין־מחוללים; וגם המשיכו ברגל (או ברכב, תלוי בעבירות הדרך בחורף) לביקתה.

• הטיול ברכב
יורדים מקיבוץ רמות מנשה לעין מחוללים, ומטיילים ברגל, לכיוון עין־דמומית במזרח, או לביקתה במערב. כדאי לקחת סנדוויצ'ים ופירות ושקיות־ניילון ולא להשאיר לכלוך על גדות הנחלים, בחורשת האורנים או על הגבעות. אריה קלר, הפקח האיזורי של רשות שמורות הטבע מבטיח כלניות בכל הצבעים, נופי נחלים זורמים וגבעות ירוקות, ולא להיכנס להרפתקאות בבוץ.

• הליכה מעין־דמומית לעין־מחוללים
הליכה קלה, בכיף, של ארבעה קילומטר. מהכביש לדליה, 700 מטר אחרי הפניה לקיבוץ רמות מנשה, נכנסים ברגל לדרך עפר. לפניכם עץ תות גדול בשלכת. המעיין, עין־דמומית. משמאל, מאגר השפכים של "זוהר", מפעל הדטרגנטים של קיבוץ דליה, שהשקיע הון כדי שהמים לא יזרמו לנחל שלף שנראה מימין. הולכים לאורך הנחל בדרך עפר. חוצים ערוץ קטן וממשיכים בדרך. אחרי קילומטר וחצי מגיעים לטחנת קמח על הגדה הדרומית של הנחל. חורשות של אורנים גבוהים ומרווחים. רקפות. חוצים, ומגיעים לעצי אקליפטוס גבוהים, צפצפות ופטל. זוהי עין־מחוללים, לזכר הפסטיוואלים לריקודי עם שהיו בקיבוץ דליה בשנים הראשונות של המדינה.
כאן אפשר לסיים את הטיול ולעלות ברגל לקיבוץ רמות מנשה (שם מחכה הרכב). פונים ימינה ליד האקליפטוסים והולכים כקילומטר, לאורך מטע אבוקדו, עד הקיבוץ.

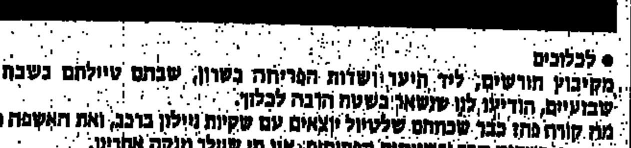
• מעין־מחוללים לביקתה על הגבעה
נוסעים (או הולכים) לא לכיוון קיבוץ רמות מנשה, אלא בכיוון ההפוך, בתוואי ירוק. גם כאן צריך לעבור קטע של מים זורמים ועל הגבעה החשופה לפניכם יש ביקתת עץ, שבנה הנוער של קיבוץ רמות מנשה. העליה לביקתה, ברגל, והמבט ממנה, מנופי החורף היפים של הארץ. ביום שמש ושמיים תכולים אחרי הגשמים.

• הדרך חזרה
לקיבוץ רמות מנשה, בדרך ההפוכה מזו שתוארה קודם.

• הפתעות
כדאי לקחת ברכב נעליים וגרביים להחלפה, למקרה שהנעליים נרטבות במים, למרות המגפיים.

סוף עונת הנרקיסים

מי יכול היום להאמין שכל השדות באזור הקישון, במפרץ חיפה, היו פעם לבנים בחורף ונתנו את הריח הכיטוב בעולם – ריח של נרקיסים. נרקיסי־בר, לא הסירחון של הנרקיסים התרבותיים.
היום זה האזור הכי מזוהם בארץ. בתי־הזיקוק ממשיכים להרוס את הסביבה, הים ונמל הקישון. הנרקיסים נעלמו והם צומחים בהמוניהם רק בפרדס הלימונים של קיבוץ יגור, שטח פרטי וסגור למטיילים.
תודה לסלמן אבו רוכן, בן עוספיא, וסגן מנהל מחוז מרכז ברשות שמורות הטבע, שגילה לנו פינה אחת שבה עוד פורחים נרקיסים, באזור הקישון.
מגשר פז, על כביש חיפה־העמקים, נוסעים לכיוון שדה התעופה ונמל הקישון. לפני הגשר על הקישון, יש שדה קטן של נרקיסים.
לחפש אותם בעיקול, בפינה הדרום־מזרחית של הכביש.
במפת סימון שבילי כרמל – בקנה מידה של 1:50,000 – יש להם נקודת ציון מדוייקת: 1537/2451.
אגב, את המפה הזאת כדאי לרכוש וגם לקחת אותה לטיול של רמות־מנשה. ככל שנכנסים יותר לעונת הפריחה, היא תעזור לנו להתמצא באזור.

• לכלוכים
מקיבוץ חורשים, ליד היער ושדות הפריחה בשרון, שבתם טיולתם בשבת לפני שבועיים, הודיעו לנו שנשאר בשטח הרבה לכלוך.
מה קורה פה? כבר שכחתם שלטיול יוצאים עם שקית ניילון ברכב, ואת האשפה מפנים הביתה. בשדות הבר ובשטחים הפתוחים, אין מי שיילך וינקה אחרינו.

מגדל מציגה: פיתרון מהפכני ובלעדי לביטוח המשפחה במקרי חירום רפואיים
לראשונה בישראל מציגה חברת „מגדל" את הביטוח המתקדם ביותר בעולם המערבי – ביטוח חיוני למקרי חירום רפואיים לכל המשפחה.
התכנית מיועדת לסייע בעת מחלות קשות כמו התקפי לב וניתוח לב, שבץ מוחי, סרטן, אי ספיקת כליות כרונית, השתלות לב, כליות וכבד, או במקרים של נכות מוחלטת ותמידית, על ידי הענקת סכום כספי גבוה לטיפולים רפואיים ולהוצאות אחרות.
ביטוח ל„מחר" – התכנית היחידה לכל המשפחה
חברת „מגדל" היא החברה היחידה המציעה ביטוח חדשני זה לכל בני המשפחה – הורים וילדים (מגיל 3 עד גיל 21).
ביטוח ל„מחר" – אין צורך לאסוף תרומות
ביטוח „למחר" מבטיח לכל בני המשפחה בטחון כלכלי ומקורות כספיים לטיפול במחלות קשות מבלי להיזקק לסעד.
ביטוח ל„מחר" – לא רק להוצאות רפואיות
במקרים של מחלות קשות, נגרמות לחולה ולמשפחתו הוצאות נוספות בסדרי גודל ניכרים למטרות כגון: שיקום והחזרה לתקינות, אבדן ימי עבודה עקב מחלה, שינוי אורח חיים ושינוי תפקיד, החלפת מקום מגורים ועוד. ביטוח ל„מחר" נועד לסייע לפרט ולמשפחה להתגבר על המצוקה הכספית הנגרמת עקב הוצאות עקיפות אלה.
ביטוח ל„מחר" – סכום הביטוח הגבוה ביותר
מסיבה זו מאפשרת חברת „מגדל" ביטוח ל„מחר" עד לסכום של 120,000 ש"ח והוא משולם מיד עם התגלות המחלה.
ביטוח ל„מחר" – בתעריף נמוך
תעריף הביטוח נמוך יחסית למקובל, והוא כולל תעריף מוזל לנשים ומחיר נמוך במיוחד לילדים (גילאי 3־21).
ביטוח ל„מחר" – הנחה למי שאינם מעשנים
מי שאינו מעשן חשוף פחות למחלות קשות ומשלם פרמיה נמוכה יותר ממי שמעשן.
ביטוח ל„מחר" – אין הכרח בביטוח חיים משולב
חברת „מגדל" היא החברה היחידה המאפשרת לך להצטרף לתכנית גם אם אין לך ביטוח חיים. אינך צריך לרכוש ביטוח חיים נוסף במסגרת זו.
ביטוח ל„מחר" – כי העיקר הבריאות
היום רובנו מקפידים על שמירת משקל, תזונה בריאה ופעילות גופנית במטרה לחיות באיכות חיים טובה יותר.
ביטוח ל„מחר" הוא הביטוח המשלים את איכות חייך ומקנה לך ולמשפחתך שקט נפשי וביטחון כלכלי למקרה מחלה.
פנה בהקדם לסוכן הביטוח שלך.
*התנאים המחייבים הם התנאים המופיעים בפוליסה.
דבר אחד בטוח
מגדל
חברה לביטוח בע"מ
לגוף בריא אני חתום על פעילות גופנית.
לראש שקט אני חתום על

איזה זמר, איזו מדינה

לפני שנה עדיין היה עוד זמר של מועדונים וחתונות. היום אלי לוזון, 22 וקצת, השגעון הלאומי החדש, מכר כבר 200 אלף עותקים מלהיטו ההיסטרי "איזו מדינה", זו עם האנשים שבוכים והמחירים שעולים, וכבר לא יכול יותר לעבור בשקט ברחוב. ולא בגלל שהוא לבקן. תופעה, אומרים אנשי מקצוע. פסיכוזה שאין לה הסבר. אחרים אומרים מזל. לוזון עצמו מדבר על האמת שיש בו ומתכוון, בטבעיות, לכבוש את העולם. מבחינתו, כך בדיוק צריך להיות.

מאת אורית הראל

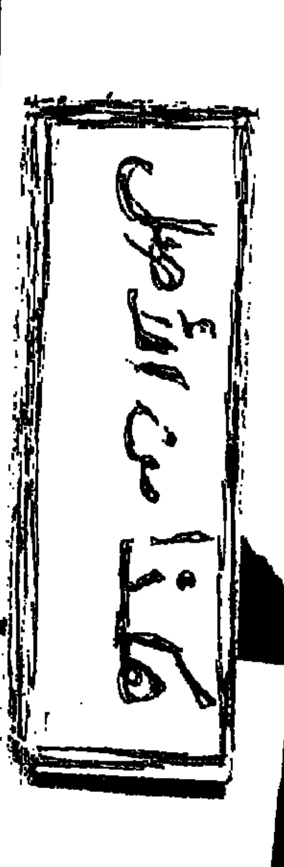
הן שגעון הלאומי החדש גר בנתניה כי הוא אוהב את זה, מתפרנס מהופעה בחתונות ונשבע ש"הכוס קפה שאמא נותנת בבוקר זה הדבר הכי טעים בעולם". הוא מתכבן לכבוש את האירוויזיון והעולם עם פסנתר־כנף לבן, מאמין באלוהים, הולך לבית־כנסת וחולם להופיע עם חוליו איגלסיאס כי "הוא מעביר לי מסר ואני אוהב את הקול שלו". אלי לוזון, בן 22 ושלושה ימים. כבר מכר 200 אלף עותקים של הקלטת שלו (כולל קלטות פיראטיות). לא יכול לעבור בשקט ברחוב, ולא רק בגלל שהוא לבקן. איזו מדינה.

לפני שנה עדיין היה עוד זמר של מועדונים וחתונות. מופיע, שר, בסוף הערב אורז את החפצים וחוזר לאמא־אבא בנתניה. באחד המועדונים הכיר את יוני רועה שהיה מגיע לשם בקביעות בכל יום שלישי במיוחד כדי לשמוע את לוזון. התפתחה שיחה שנהפכה לידידות שנהפכה לקשר בכתיבת שירים. יום אחד בא רועה עם הרעיון לשיר "איזו מדינה". הלכו ברחוב בנתניה, רועה זימזם "איזו מדינה", לוזון השלים "מיוחדת במינה", וכן הלאה וכן הלאה. מאז - שום דבר כבר לא מה שהיה.

"איזו מדינה מיוחדת במינה / ממשלה לוחצת מדינה נלחצת / הממשלה דורשת כסף מבקשת / איזו מדינה איזו מדינה / איזו מדינה מיוחדת במינה./ אנשים בוכים מחירים עולים / לשלם מיסים וגם קופת חולים / אין כבר עבודה הקופה ריקה / אין ממה לחיות סגרו את הלשכה./ בכנסת הם יושבים, עלינו הם עובדים / לקחו החסכונות הלכו הפיצויים / לנו כבר נמאס דפקו לנו עוד קנס/ גם על החלב הוסיפו את המס" (מתוך "איזו מדינה", אלי לוזון ויוני רועה).

תופעה, אומרים אנשים העוסקים בבידור ובזמר. היסטריה. פסיכוזה שאין לה הסבר (ראה מסגרות). מזל. לוזון עצמו מדבר על האמת שיש בו, האמת שיוצאת מהשירים שלו וכובשת את הקהל. הוא, אגב, מתייחס להצלחה בטבעיות מוחלטת. מבחינתו, כך בדיוק צריך היה להיות ואם יש משהו מפתיע בזינוק שלו לצמרת, זה רק הקצב המהיר.

(המשך בעמוד 32)

אלי לוזון: "להיות לבקן זה גימיק הכי טבעי והכי עוזר. זו מתנה מאלוהים ואני מאושר עם זה".

לוזון הוא תופעה, לא כלי

זאב גינאי, עורך ומגיש התוכנית "כל צבעי הרשת" בקול ישראל, חובר את מילות השיר "הסילסולים", הדואט של לוזון עם רבקה זוהר בפסטיגל:

"גברי מזור, היועץ האמנותי של הפסטיגל, החליט שזה יהיה שילוב מעניין - בין מי שהוא כנראה הכי חם בשוק המזרחי לבין רבקה זוהר. הוא פנה אלי שאכתוב שיר שיוכל לשרת את שניהם ויתאים לפסטיגל.

"אלי לוזון בסך הכל נורא צעיר. הוא מוסיקאי מאוד מוכשר - ראיתי את זה תוך כדי החזרות. הוא קלט מיד את המוסיקה, חיבר עיבוד והתחיל לזמזם.

"אני יודע שהוא תופעה היסטרית. לא יכול להסביר את זה, לא מבין את זה".

מיקי גלר, מפיק הפסטיגל, שמע על לוזון כחצי שנה לפני העלאת המופע:

"אלי לוזון היה בשבילי הפתעה נעימה. הוא בחור נפלא, מוכשר, עם המון חום. הוא עשה משהו לכל צוות ההפקה והאמנים. מטבע הדברים, יש יחסים חמים בזמן אירוע כזה והקשר הוא קרוב, אבל כשהמופע נגמר, המפיק חוזר למשרדו והאמן לשלו - והקשר ניתק. ואת זה אני אומר מנסיון.

"האמן היחיד שבא לבקר אותי אחרי הפסטיגל היה אלי לוזון, וזה מאוד מרגש. הילד בא, וביקר אותי, ואני מודה - בגילי - די התרגשתי. כל החום, המשמעת, הדייקנות שחקרין מאחורי הקלעים, זה היה ממש מרגש.

"הוא לא תופעה שיגרתית. זו היסטריה שהיא פסיכוזה. מאות זמרים מנסים את מזלם אבל רק שיר אחד יוצר פסיכוזה וזה רע. ואם יש לכך ניבוי - זה נמשך הרבה זמן. לוזון הוא מוסיקאי טוב, אוהב את המקצוע. הוא לא שואל כמה זמן הוא צריך לתת, הוא כל הזמן ניגן ושר וחיבר שירים; כל יום בא עם חידושי.

"הוא תופעה, לא כלי. הוא יוצר ואני מאמין שיוצרים לא נגמרים. הרגשתי שהוא אמן בנשמתו, בחור חם שמקרין חום. הוא כבש את הקהל בסערה - וזו תופעה. הוא כנראה עושה משהו לקהל, כי הוא לא התאמץ לכך במיוחד".

אני שלושה רבעים אשכנזי ורבע ספרדי – והרבע הזה הוא החלק הטוב

יהודה בן־שאול: "אני אוהב שבית יהיה 'היימיש', שיהיו בו חום וצבע והרגשה טובה, שלא יהיה חשש לגעת בריהוט שמא יתלכלך"

כיום תל־אביב היא העיר שלי ואני אוהב אותה. לירושלים כבר אי־אפשר לחזור. היא השתנתה ללא הכר. מעט מאוד נשאר מירושלים שלי. הבית וסביבתו לא קיימים. מקור גרוך של ילדותי נהפכה משכונה של המעמד הבינוני וכינוני־נמוך לשכונה חרדית שחורה לגמרי.

ה"ייחוס" שלי ירושלמי, אם כי החלק הטוב בא מאמי, שנולדה בצפת, בת לאב ספרדי ואם אשכנזיה, ואני שלושה רבעים אשכנזי ורבע ספרדי. הרבע הזה הוא החלק הטוב שבי. אחרי השתלמות בארה"ב חזרתי לירושלים, אבל עד מהרה הציעה לי אוניברסיטת ת"א להקים מעבדה למיקרוסקופיה אלקטרונית, אתגר שאפילו ירושלים לא יכלה להתחרות בו. זו היתה ההחלטה המקצועית הנבונה ביותר שעשיתי. עד היום אני רואה במעבדה את הבית המדעי שלי.

אני מודה עם תל־אביב מפני שהיא עיר פתוחה, שוקקת, מלאת אפשרויות בילוי שאינני מנצל. אחד החלומות הקטנים שלי הוא לעשות סיבוב ולראות מה באמת קורה בעיר הזו, מה אמיתי ומה מתרחש רק בעיתונים. אני אוהב ללכת ברחובות, בעיקר של תל־אביב הקטנה, להסתכל מעבר לחלונות, למעלה, לראות את הכיעור היפה, את התערובת המוזרה של בירות וקייב. כשיש לי זמן, וזה קורה לעתים רחוקות, אני אוהב ללכת עם רעייתי, רותי, לשוק הכרמל. לא הולך לים. בקושי לבריכה. לצערי, גם לקולנוע כמעט איני הולך. אחת לכמה חודשים אני מוצא זמן לצייר, בשישי־שבת, ועושה זאת כאילו כופה אותי שד, בידיעה שיש דברים אחרים שאני מוכרח לעשות, כמו לקרוא תיקים של ועדת מינויים.

תיאטרון אני רואה בעיקר בחו"ל: למרות שאני נוסע לכנס, לתת הרצאה או בענייני האוניברסיטה, אני מרגיש משוחרר מהזמנים. מעבר לעבודה שבאתי לעשות – תיאטרון, מוזיאונים וגלריות הם חלק מהתפריט הקבוע. ביציאה למסעדה אף פעם לא ראיתי בידור. טומי לפיד חושב שלאכול טוב זה חלק מהתרבות. אני מסכים איתו, אבל בשבילי, זה לא במקום הראשון. אני מעדיף לראות ולהאזין לטנגו בבואנוס־איירס או לסמבה בריו מאשר לאכול טונות בשר במסעדה ארגנטינית או ערימת פירות משגעים במסעדה ברזילית.

אני מכיר ואוהב את המוזיאונים בניו־יורק, לונדון ומינכן. המוזיאון האהוב עלי במינכן (אליה אני מגיע לפחות פעם בשנה מכיוון שיש לי שם שיתוף פעולה מדעי) הוא ה"לנבאכר", בו מוצגים הרבה ציורים גרמניים משנות ה־20. קאנדינסקי והחבורה שמסביבו, קירשנר, מרק, מינטר ואחרים. יש להם צבעים עזים, תווי ביטוי חזק שאני מאוד אוהב. את האימפרסיוניסטים אני יכול לראות שוב ושוב. לא משתגע אחרי הציור ההולנדי, וגם העבודות של רפאל ודה־וינצ'י – שפעם התפעמתי מהן – לא מרגשות אותי היום. היום אני מעדיף אמנות מודרנית. בזמן האחרון ממש אהבתי תערוכת עבודות קטנות, יפהפיות, של לאה ניקל, ואני אוהב מאוד את העבודות של אורי רדי, שלדעתי הוא מהציירים הכי טובים היום בארץ.

תמונות מאוד קובעות את המראה וההרגשה של הבית. אין לנו תמונות שמן בולטות שממלאות הכל. יש הדפסים של שטרייכמן, אביבה אורי, קדישמן, הדפס שדרי עשה בשביל זריצקי וציור שמן על נייר של רדי. השילוב הפך את חדר המגורים לחדר שנעים לשהות בו. אני אוהב שבית יהיה "היימיש", שיהיו בו חום וצבע והרגשה טובה, שלא יהיה חשש לגעת בריפוד שמא יתלכלך. אנחנו מרבים לשבת בפינה שליד המטבח, שאני קורא לה "הפינה המגובבת" וקטנה עושה שם שעורים, הכלב מסתובב, שם אוכלים, צופים בטלוויזיה, מטלפנים, מתכננים תוכניות, קוראים עתון.

אני מפרסף חולני בעתונים. אחרי שראיתי בכרוניקה מי חי ומי מת אני עובר למוספים הספרותיים. בזמן האחרון עמודי החדשות עושים אותי עצוב ומתוסכל. מה שמתרחש אצלנו זה מעיין שבר של חלום. אני שייך לאלה שהיו בני 17 במלחמת השחרור ונלקחו מעם ספסל הלימודים. מהמצור על ירושלים יצאנו למדינת ישראל עם מיטען של חינוך בתנועת נוער וערכי בן־שמן. אינני חושב שהיום צריכים לחיות בדיוק אותה תפיסה אידיאולוגית, אבל לראות שחיילים שלנו, במקום לשמור על גבולות המולדת, עסוקים בפיזור הפגנות קשות של נשים וילדים, ואילו התהליך המדיני קופא על שמריו – זה מאוד...

> "אני אוהב נגרות ויש לי ידיים טובות. אני החשמלאי של הבית, האינסטלטור, מרכיב הדלתות. אני מלך הדיבלים".

אני מרגיש שאנו עושים טעות על גבי טעות ולא נעשה די כדי לפתור את הבעיות. אני בעד פעילות פוליטית בקמפוס, מימין ומשמאל, בתנאי שאינה פוגעת במערכת לימודים תקינה, אינה כרוכה באלימות ואינה גורמת נזקים. אני סבלני גם כשאינני אוהב תופעות או דוברים פוליטיים מסויימים. זכותו של רבין להופיע כמו זכותו של שרון, וזכותה של גאולה כהן כמו של אמנון רובינשטיין. אבל אם ישאלו על כהנא, אשתמש בכל הדרכים החוקיות כדי למנוע הופעתו.

חדר העבודה הוא הפינה שלי, הממלכה שלי, המקום הסגור שלי, עם הדברים שאני צריך ואוהב במטחווי מגע. ספרים, ניירות, עפרונות, עטים. ואני אוהב גם את אי־הסדר שאני מתמצא בו ולא מרשה שיגעו. העובדה שאני צריך חדר משלי היא אולי תגובה על הצפיפות של ימי ילדותי. המצב הכלכלי היה בינוני ומטה, למרות שגם אמא עבדה, תמיד היה – אבל בלחץ. לא היו לנו משחקים, צעצועים, סקטים, אופניים. לא קיבלנו שעון לבר־מצווה. לכן אולי אני אוהב גאג'טס.

בפינה הזאת אני מחזיק את אוסף התקליטים והקלטות שלי. אני מאזין למוסיקה קלאסית, בעיקר ווקאלית, בהנאה, בלי יומרות להיות בעל אוזן מוסיקלית והבנה. אוהב לשמוע שירים ישראליים ברדיו, אבל לבושתי אני לא יכול לעקוב אחרי כל הלהקות המתחלפות, ואיני יודע איך זה שיש אנשים מבוגרים המתמצאים כשאני לא יכול להבחין בין בנאי אחד לשני. כשאני שומע תקליט ישן עם נחמה הנדל שרה את ביאליק או אסתר עופרים, אני מתמוגג. אבל אני לא כזה אלטע שמעטע, נהנה גם משירים חדשים וצוחק עד דמעות מהגששים. בעיני, זו אמנות ישראלית.

כל מה שאת רואה בחדר העבודה עשיתי בעצמי. אני אוהב נגרות ויש לי ידיים טובות. אני החשמלאי של הבית ובמידה רבה גם האינסטלטור, מרכיב הדלתות וכדומה. כשהייתי זקוק לכוננית, לא עלה על דעתי לקנות משהו מוכן. אני מלך הדיבלים.

במדפים התחתונים נמצאים הספרים שהבאתי מהבית, כולל כתבי הרצל. חסר כרך ד', עם הסיפורים והפיליטונים שאני מכיר כמעט בעל־פה. אמי היתה אוהבת ספר, תמיד למדה משהו, תמיד קראה. ופעם נתנה לנו חלק גדול משכרה בתנאי שנקנה משהו חשוב שאנחנו אוהבים, לא קשקוש. משה קנה ספרי אמנות, דדי – ספרים על ציפורים ואני – ספרי טבע שעד היום שמורים אצלי.

> "בזמן האחרון עמודי החדשות בעתונים עושים אותי עצוב ומתוסכל. מה שמתרחש אצלנו זה מעיין שבר של חלום".

אם אני רוצה לשמור על הגחלת המדעית שלי עם העבודה האקדמית־אדמיניסטרטיבית, נשאר מעט מאוד זמן לדברים אחרים. יש דברים שאינני מוכן לוותר עליהם. קריאה, למשל. בעיקר ספרות יפה. בשבילי, אין תחליף לעגנון. בעיני הוא הגדול שבגדולים ואני חוזר וקורא בו. מעבר לו, אני רוצה לדעת קודם כל מה קורה בארץ עכשיו, וקורה הרבה. יש ספרות עשירה ומגוונת. אני חי טוב עם הדור הפוסט־פלמ"חי. מאוד אוהב את הסיפורים של בן־נר ואת א.ב. יהושע. יש לי קצת קושי עם עוז, נדמה לי שהוא מהלך קסם על עצמו בשפה היפה של עצמו. אני אוהב לקרוא שירה, נהנה מאוד מעמיחי ומוצא קסם באבידן.

אני קורא מתי שאני יכול, נקרע בין ספרות מדעית, ספרות שאני אוהב וספרות שאני חושב שצריך לקרוא. יש לי פגמים בידיעת היסטוריה כללית וישראלית ואני קורא לפעמים דברים כמו פלביוס, לא מפני שזה מרתק אותי, אלא מפני שאני יודע שזה חשוב ואני לא יודע על זה מספיק. אני קורא ספרות על השכלה גבוהה, לא רק מהצד האדמיניסטרטיבי אלא גם מהצד התיאורטי־אידאולוגי. אני קורא בלי סדר ובהנאה רבה, ליד המיטה כתב־עת ספרותיים, "מצעד האיוולת" של טוכמן, "עד עולם אתכה" של שיץ, "אבידניום 20" של אבידן, "מה שנשאר מה שלא" של אורי ברנשטיין, "הזמן הצהוב" של גרוסמן ובלשים טובים. בטיסות אני קורא ג'אנק. זה מרגיע.

אני מוקסם מהכושר לכתוב פרוזה, וכשאצא לגימלאות, אם יישאר בי כוח וכוח דמיון, אכתוב ואצייר. כציור חובבני עסקתי. בכתיבה חובבנית אני לא מאמין, אבל אולי כשאתה זקן ולא מצפים ממך להרבה, אתה יכול להרשות זאת לעצמך.

ציור וכתיבה שונים לגמרי מהמדע, שגם בו יש מתהליך היצירה בהעמדת השאלה, תכנון הניסוי, הסקת המסקנות. אבל התגלית או החשיפה המדעית, ברוב המקרים, הם נדבך אחד בבניין שאיני מכיר את יסודותיו ואיני יכול לראות את סופו. לעומת זאת, נדמה לי שאם מציירים ציור או כותבים סיפור, מתחילים יצירה וגומרים אותה ויש משהו מוגמר שאפשר להראות לעצמך ולאחרים. מהתחלה עד הסוף, וזה חסר לי: יצירה שהיא גם שלי וגם גמורה בעיני.

שטח פרטי

י. בן־שאול

פרופסור יהודה בן־שאול

רקטור אוניברסיטת תל־אביב

נולד וגדל בירושלים, דור שישי (לפחות) בארץ, תואר מוסמך (מדעי הטבע) ודוקטור (ביולוגיה) באוניברסיטה העברית. השתלם (במילגת פולברייט) באוניברסיטת ברנדייס. הקים באוניברסיטת ת"א מעבדה למיקרוסקופיה אלקטרונית שהוא עומד בראשה. שימש פרופסור אורח באוניברסיטאות בחו"ל, בין השאר, חבר הנהלת המרכז לחקר הביולוגיה של הסרטן, בועד האגודה הבינלאומית לביולוגיה התפתחותית ובמערכת כתב העת המדעי "דיפרנציאציה של התא". פירסם כמאה מאמרים מדעיים. הציג שתי תערוכות ציור. בן 57, נשוי, אב ל־3 בנות, גר בת"א.

מי היו גיבורי ילדותך? ז'ול וורן, רובינזון קרוזו, הקלברי פין, המלך איגנוסי והמכשפה גגול, יואלי הספרן בספריית הפועלים בירושלים, יישראל די־זהב ששר ברדיו בקבלת־שבת, ריטה פרסיץ מ"פינת הנוער", אורי־מורי ואמי – שהיתה הגיבורה הגדולה מכולם.
מה גרם לך לבחור במקצועך? אהבת טבע אמיתית מילדות, והעובדה שהיו לי מורים מצויינים לטבע.
מה מניע אותך? אמביציה לעשות ניסוי ולהצליח בו, במעבדה, בכתיבת מאמר, בתכנון.
מה עוד היית רוצה ללמוד? שפות זרות נוספות כדי שאוכל להנות מפרי ספרות העולם.
באיזה חסר אתה מרגיש? שבנעורי לא הערכתי מספיק לימוד בתחום ההומני.
מה מביך אותך? כשמישהו שאני מעריך אומר דבר הבל.
מה נותן לך הרגשת בטחון? האופטימיות שלי, אפילו בשעות של עצב ותסכול.
מה מפחיד אותך? שגעון גדלות בלתי־מרוסן, ואובססיביות בלתי מתפשרת.
מה מקומם אותך? חוסר פירגון. בכל התחומים, ובאוניברסיטה על אחת כמה וכמה.
מה מגעיל אותך? חוסר טעם וזולות.
מה מעליב אותך? כשמתנפלים עלי על לא עוול, וכשאומרים מאחורי גבי שקרים גסים שלא מוכנים לומר לי בפנים.
מה לא מוסרי בעיניך? לשקר שקרים מכוונים במישור האישי, הפוליטי, החברתי.
במה אתה גאה? בכך שהלימוד ודרך הלימוד היתה דרך שהלכתי בה, בתוכניות שתכננתי והגשמתי, לפעמים בתנאים קשים.
אתה אדם חזק? במה? חזק וברור ברצונות שלי וברצוני להצליח. עקשן מאוד בכוח ההתמדה שלי.
מה החולשה שלך? נאיביות אין־סופית, שכל חוכמת החיים שלי לא יכולה להתגבר עליה.
מה ההצלחה הגדולה שלך? שכנער בן 20, אחרי מלחמת השחרור, רציתי ללמוד ואמרתי לעצמי – תוך כ־10 שנים אהיה דוקטור (עשיתי זאת ב־11 שנים), ושאמי היתה גאה בזה שיש לה שני דוקטורים ועוד שני בנים מוצלחים.
את מי אתה מכבד? אנשים חושבים, ישרים ונאמנים לערכיהם, שאינם דורכים על אחרים בדרך ואינם מתביישים במה שהם עושים.
בחברת אילו אנשים אתה מרגיש נוח? אנשים קרובים, יוצרים בתחום שלהם. אנשים שיצירה חשובה להם.
מה חשוב לך אצל אנשים? טעם טוב בלבוש, ריהוט, תמונות, ספרים.
מה ישראלי בעיניך? נוף ים־תיכוני, הבדלים בין גליל ונגב. מי שחי בארץ, רוצה לחיות בה על אף הבעיות והקשיים, ולא מהרהר יותר מדי על כך שטוב לו יותר במקומות אחרים.
מה אתה שונא בארץ? את המלחמות, ואת חוסר הסבלנות והסובלנות – גם להקשיב וגם על הכבישים.
באיזה ספורט אתה עוסק? בכל יום שישי אחה"צ הולך לאימון עם כלבת הבוקסר שלנו.
מהו זכרון הילדות החזק שלך? שהבריטים עצרו אותי ברחוב, על לא עוול בכפי. ישבתי בקישלה כמה ימים וחטפתי מכות. זכרון צורב כזה עלול להיות כיום להרבה ילדים בעזה ובמקומות אחרים.
מה הולך לך קל, ועל מה אתה צריך עדיין להיאבק? הולך לי קל לכתוב ולחשוב, יותר קשה לחשוב לעומק, עם פרספקטיבה הסטורית, אבל אני משתדל.
איזו אשה יפה בעיניך? אשה חושבת, יוצרת ובעלת טעם טוב. אני פמיניסט מובהק וחושב שזה לא בסדר שנשים לא זכו למעמד המגיע להן בחברה הישראלית.
מה יש לך שלא היה להוריך? יש לי היציאה לעולם הרחב. הורי נולדו ומתו בארץ מבלי שלא ארץ נוספת. היה להם עולם ומלואו, שמח או עצוב, כפי שחיו, וזה אין לי. בשביל השלמות שלי, אני צריך להיות גם בחוץ.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

שיפודים

משהו:

אם אתה תקוע בפקק תנועה, כדאי שתשנא את כל העולם. אמנם לא תתקדם יותר מהר, אבל לפחות אתה לא יושב בלי לעשות כלום.

דברים שיש על הלב. סתם. לא יעזור.

הרגשה היא עלבון. אני נמצא באיטליה ורואה כאן את החדשות בטלוויזיה ואת העיתונים המדווחים על הנעשה בארץ, וההרגשה היא עלבון. חרא של הרגשה. כאילו אדם הגון הופך פתאום פניו ופוגע כי בשקרים, בכוונה, לא בצדק, בצחוק רע.

אלפי טמילים והודים נרצחים בסרי־לאנקה. כנדויל יורים כמאה וארבעים מפגינים – ושלוש טלים בעמוד ארבע למטה. אבל בעמוד הראשון, במקום שבו היו מודיעים על ביקור ברנשים מהמאדים, כותבים על אי שקט במקום שבטלוויזיה קוראים לו פלשתינה הכבושה.

איטליה היא ארץ שבה יש שלושים אחוז קומוניסטים שדמוקרטיה מעניינת אותם כמו התחת שלי, והשאר פאשיסטים או דתיים או מונארכיסטים או מאפיוזים. והם מבקרים את הדמוקרטיה הישראלית בהתגוננותה המהוססת מפני המבקשים לחסל את הישראלים.

העולם התרבותי. ואני צריך לעמוד בפינה. מעליב. גם מפחיד מאוד, כי מאז שאני באירופה למדתי להריח את תאוותם להצגות רצח חדשות. צאצאי הזורקים בני־אדם לחיות בקולוסיאום, רוצחי ישו באכזריות לא נתפסת, החליטו בשבילנו על תפקיד באמצע הזירה. הם יודעים יופי מי הטורפים ומי הנטרפים. הם מעריצים את הטורפים, וכוהן ידם כבר רוטטת, מוכנה להנפה כלפי מטה, לסיום מעורר ההתרגשות.

אנחנו, בטיפשותנו העצומה שאין לה גבול ואין שום לקח שיכול לרפא אותנו ממנה, עוזרים להם בהכנות לקראת הסוף הזה. השינאה ליהודים והאהבה למכיני חיסולם גדולה בעיתונות הישראלית. האנטישמיות עדיין לא הגיעה לחירות השתוללות כזו באירופה. אבל משהו מגיע. ב"אפוקה", מגזין איטלקי צבעוני, יפה וחשוב, פרסמו השבוע מאמר מאת דוד גרוסמן שכותרתו: "עזה". דוד גרוסמן כותב על עזה באיטלקית? לא, זה תרגום הפרק על ביקורו התיירותי המבולבל בדהיישה, מתוך "הזמן הצהוב". השיט הידוע. העורכים מדברים, גרוסמן רושם ומעריץ, בלי לתפוס איך עוברים עליו. וליד הכותרת, באותיות הפתיח, מוסבר שזהו פרק מספר של סופר ישראלי אמיץ.

אמיץ. נו. זה השיא. איזה אומץ יש בלכתוב בישראל למען האוייב? האיטלקים לא מבינים, ולא יבינו, שאצלנו כל ילד בן חמש־עשרה המגיש את רשימתו הראשונה לעלון בית־הספר יודע שזה מה שמצפים ממנו לעשות.

שיעור ישיר

יש ברדיואנו (אבשלום קור, אני צריך אותך לידי, איך אומרים: ברדיו שלנו?) תוכנית "שירים ושיעורים", ואני מקשיב לה לפעמים כרעבוני לכל שטות.

זה מה ששמעתי לאחרונה, וסילחו לי אם לא אצטט כל מלה. לא עקבתי בכל שתי אוזני, אלא רק כאשר הגיעו למסקנה הסופית.

התלמיד (שמו שחל. כן, בחיי, שמו שחל, את זה אני זוכר), דיבר על סיפור שלימדו בבית־הספר. בסוף הסיפור הרג האב את בנו מפני שהבן לא קיים כהלכה מצוות כיבוד אורחים. כך כמדומני.

"טוב", שאל המורה שברדיו שאלה חינוכית, "האם אפשר ללמוד מן הסיפור הזה משהו, נניח על האופי המוסרי של החברה?"

"כן", אמר התלמיד שעושה שיעורים ברשת ב', "אנחנו לומדים שבחברה ההיא יש נורמות התנהגות מסויימות, ולכן שם זה אולי בסדר שהוא הרג את הבן שלו".

"אה הא".

"אנחנו גם דיברנו על זה בכיתה, שזה כמו בחברה הערבית בארץ, שאצלם מקובל להרוג על כבוד ונקם, וגם למשל על כבוד המשפחה, וזו נורמת ההתנהגות אצלם, ולכן הגענו למסקנה שאם ליהודי נותנים עונש מלא על רצח, צריך לתת להם רק חצי עונש, נניח".

"כן, יפה. למאזין הבא בבקשה".

גלושנוסט

בעוד החרמון מלא בשלג ואלפי ישראלים נוהרים לגלוש, הנה באירופה היה השנה חלש, לא ירד מספיק שלג. כולם היו עצובים ושראנים, ודיברו עם מדריכי הסקי לחקור: מה התחזית? ומדריכי הסקי הם אמנם אלוהים, אבל בגליזאת לא יכלו לדעת, ולכן ענו כמו אלוהים: עוד לא ברור.

נתגלגלתי לכמה ימים לעיירת סקי, באיזור הנקרא אלטו אדיג'ה. וואללה שאני צריך לכתוב פעם על האיזור הזה, כיוון ששוכן בו עם הרוצה עצמאות מאיטליה; והם, אגב, קוראים לאיזור דרום טירול. בעצם גם אני אקרא לאיזור דרום טירול, מה יהלוך ממני אם אתמוך בדרישת העם הזה לעצמאות מאיטליה הכובשת? הרגשה הומנית מלבבת בלי כסף.

אז איפה היינו? כן, אנחנו בדרום טירול, אנדלו שם העיירה. מסביב שלג יותר מאשר ראיתי בכל ימי חיי, אבל כולם רוטנים: אין מספיק שלג השנה. גם אני רוטן: לא רציני, השלג הזה.

אני לא יודע לעשות סקי. למדתי בחיי לשחות, לרכוב על אופניים, סקטים, הולה הופ, צלילה, רוורס בטרקטור עם שתי פלטפורמות. זהו, כמדומני. סקי כבר לא אלמד כנראה. לקחתי פעם שיעור ונשברתי. לכן, לאדם כמוני אין טוב מאשר לבוא לאתרי סקי כשאין בהם מספיק שלג.

"חבל", אני אומר בקול רם, "איי, אין מספיק שלג. אי־אפשר לגלוש. לעזאזל. לא שווה ללכת לעשות סקי היום, זה לא טוב".

נהניתי מאוד.

חג המחזה המקורי

פעם היו אומרים על בדיחות שסיפרו בעברית: ביידיש זה יותר מוצלח. היום אומרים על מחזות שכותבים בעברית: בגרמנית זה יותר מוצלח.

מאיר עוזיאל

איזה זמר, איזו מדינה

(המשך מעמוד 27)

לבקן. אחד משלושה ילדים לבקנים בין תשעה הילדים שמלדו לאמא ואבא לוזון, שבאו לכאן מלוב. את הלבקנות הוא מטאטא הצידה או מבליט, הכל לפי ההקשר. כשמדובר בכיבוש העולם, להיות לבקן זה דווקא גימיק שבעיניו יש לו סיכוי אדיר. "זה גימיק הכי טבעי והכי עזור. זו מתנה מאלוהים ואני מאושר עם זה".

כשמדובר בשיגרת חיים של סתם בנאדם, ילד אלמוני עד לפני לא כל־כך הרבה זמן, הלבקנות היא עובדה לגמרי לא חשובה, "כמו שיש כושי, יש לבקן. אני לא חושב שיש בי איזושהי מיגבלה". האמרגן שלו, סביון, אומר ש"כן, לחזון נראה שונה, אבל הוא גם זמר טוב, יוצר, יש לו קול מיוחד ושירים מעניינים. אני מעדיף לעבוד עם זמר שלא מוכר סקס, אלא אמת". לוזון לא כל־כך שמח מהעניין הזה עם הסקס, אולי איזה קלגה ייעלב. הוא כבר אמר פעם בראיון משהו על מרגלית צנעני, וזה יצא קצת מעליב. או הוא מעדיף להסביר בלי השוואות: "את הקהל שלי, המעריצים שלי, לא מעניין הצבע והצורה. מעניין אותם הקול שלי".

"הקהל שלי". מי זה?

"מי שמעריץ אותי. אני חושב שזה קהל קצת מבוגר, בני 18־20 עד בני 50־60. היו לי גם זקנות בגיל 70 שבאו לראות אותי. יש היסטריה, אבל לא קורעים את הבגדים. יש הערצה של בנות שעושה טוב על הנשמה אבל לפעמים גם קצת מפריעה". איפרופו בנות מעריצות, זה אולי הניב בעיניו, אבל למעריצות אין אצלו עתיד רציני: "אני לא אתחתן עם מעריצה. כי אני יודע איך זה, שמעתי. בהתחלה היא מעריצה, אחר כך חברה, אחר כך היא רואה אותי בנאדם רגיל ולא מתלהבת". הוא מעדיף אחת נהמרה.

"בפסטיגל כולם התאהבו בי, לא יודע למה. העריצו אותי כי יש בי אמת. אני לא מחפש להתאשכנז".

תגדיר נחמדה.

"שלא תעריץ אותי כי אני זמר". אהה.

לקהל שלו נוספו באחרונה גם ילדים. בחנוכה האחרון כיכב על בימת הפסטיגל. "אין קיפוח" – שיר סולו, ו"הסילסולים" – דואט עם רבקה זוהר. "כבוד גדול לי להופיע איתה באותו שיר. היא ומרת בחסד, אני מעריץ אותה. אני מאמין שאעשה עוד דואטים, אבל לא אופיע קבוע בצמד או משהו כזה. בסך הכל, כל אמן דואג לקריירה שלו". סביון, האמרגן של לוזון, מספר איך הדואט כמעט לא היה כי "קובי אשרת, שהיה המנהל המוסיקלי של הפסטיגל, היה נגד השילוב". אבל הסוף ידוע. "ברור שיש בשילוב שלהם גימיק, זה שילוב מעניין ומסקרן ויש לו 50 אחוזי הצלחה עוד לפני השיר עצמו", מודה האמרגן. לוזון חוקב ש"אנשים מתייחסים אלי כי אני מוכר אמת. יש לי טקסטים מעניינים, לחנים טובים ועיבודים יפים".

המוסיקה היא חלק בלתי נפרד ממנו מאז שהוא זוכר את עצמו. "כשהייתי קטן, רציתי שיקנו לי מיקרופון. לא קנו – אז הייתי שר בחדר מדרגות בי שם יש הד. בגיל שש התחלתי לנגן על תופים, בכה, מסמיעה. שבע שנים רציתי תופים והורי לא הסכימו, כי אמרו שזה עושה רעש ובלגן. הם ניסו לשכנע אותי לאורגן – ואני לא הסכמתי. עד שבסוף, כשהייתי בן 13, הם השתכנעו. הלכנו לחנות ובעל החנות הראה לי שיר על האורגן וישר ניגנתי אותו. ככה, בדקה, השתנתה ההחלטה שלי משבע שנים, וקיבלתי אורגן במקום בר־מצווה באולם". שבוע אחרי שהאורגן נכנס הביתה, הוא זוכר, כתב את השיר הראשון. אפשר למצוא אותו בקסטה. קוראים לו "בואי שנית". הלחן הוא הלחן המקורי מאז, "את המלים שיניתי קצת".

שנה למד נגינה אצל מורה – "דורון פיקר, ומגיע לו כל הקרדיט". אחרי־כן המשיך משמיעה, לבד. בן 15 התחיל להופיע כאורגניסט עם להקה, בן 17 כבר הופיע לבד, שלושה ערבים בשבוע, במועדון לילה. "לא הרווחתי הרבה אבל פשוט אהבתי את זה".

ההורים, לעומת זאת, לא כל־כך אהבו את העובדה שהילד גמר עם בית־הספר בכיתה י', גם אם הסיבה – המוסיקה – היתה כשלעצמה חיובית. "בהתחלה הם קיבלו את זה קשה, אבל הם האמינו בי ועכשיו הם מקבלים את הסוכריות, מתגאים בי".

בחנוכה הוא היה הנימיק של הפסטיגל. לא זכה במקום הראשון – הוא אומר שלא איכפת לו – אבל כן זכה בהרבה תשומת־לב, חשיפה תקשורתית והשמעות ברדיו. כשהוא מדבר על הפסטיגל יש בו אותה התלהבות ושמחה של ילד שמספר על הקייטנה הכי טובה בעולם שהוא היה בה. ברגעים האלה קל פתאום לראות את האיש הצעיר באמת שנמצא אי־שם מאחורי חומת הבטחון העצמי ושפע הטבעות שמנצנצות בהבהקי יהלומים גנדרניים.

"הפסטיגל הוא המסגרת הכי יפה שעברתי עד היום בחיים. במשך 16־18 שעות היו כל האמנים יחד, שמונה ימים. היתה אווירה מעולה. כל היום מאחורי הקלעים כולם היו מנגנים ושרים, מספרים בדיחות. יש לי עכשיו חברים חדשים, ממש על הכיפאק. ביום האחרון, כשנפרדנו, היה נורא מרגש. כל הזמרים בכו. עד היום אנחנו בקשר. כולם התאהבו בי, לא יודע למה. בפסטיגל ממש העריצו אותי כי יש בי אמת. אני לא מחפש להתאשכנז".

וזה לא אומר שהוא לא יכול לשיר שום דבר חוץ ממזרחי. להפך, הוא אומר. "אני יכול לשיר הכל, ועוד שניים־שלושה תקליטים אשיר מוסיקה שונה", הוא מבטיח. יש לו אפילו במגירה שירים לתקליט שלם סטייל סאן־רמו. "תקליט יפהפה, ועוד אוציא את זה". חכו ותראו. "אני אשיר כל מה שאני חושב שאני מסוגל לשיר – וטוב. אני שר הרבה סוגים של מוסיקה. כשאני שר מזרחי – יוצא לי קול מזרחי, כשאני שר בז'אנר אחר – יוצא לי קול אחר. אני לא שר רק מה שאני לא שר טוב".

ההחלטיות, הנחישות, פורצת בין המלים באותה בהירות כמו המשפטים הנחרצים. הוא יודע שהוא כוכב, ברור לו שכך צריך להיות. הוא יודע לאן הוא הולך, בטוח ביכולת שלו. כשהוא מעמיד את עצמו בשורה אחת עם כוכבים אחרים, הוא עושה זאת בראש מורם. "בהתחלה, כשהייתי רואה מקרוב זמרים שהערצתי כילד, זה היה עושה לי משהו. אבל אני חושב שהיום אני אחד מהם". הוא אפילו קצת מצטער שאין זמר שהוא יכול להסתכל עליו מלמטה למעלה. "אני חולם שיהיה זמר יותר טוב ממני במזרחי, שאוכל להעריץ אותו. מאז שזוהר ארגוב הלך אני קצת מדוכא. אין לו תחליף, אין אחד שיכול לעשות מה שהוא עשה. אני עושה דברים דומים, אבל אף אחד לא עושה כמוהו".

זמר מזרחי עם "צבע אחר". לא בוזוקי ותופים, אלא כינורות וגוונים מערביים. "כשהרבצתי את הקסטה השקעתי המון, הבאתי נגנים טובים, את הפילהרמונית, כל הסטארים", אומר לוזון. יש בו בוז כלפי אותם זמרים מזרחיים שמקליטים מהשרוול ובוכים על קיפוח. "אני לא מרגיש אפלייה. משמיעים אותי די הרבה ברדיו. מי שטוב – משמיעים אותו. מה שקרה בזמר המזרחי זה שהוא נעשה לשוק. כל אחד שיש לו 2000 שקל מקליט. או אם נגר אלה יש אפלייה

(המשך בעמוד 41)

לבקנות: צבע העיניים, גוון העור

המונח לבקנות מתייחס לקבוצה של הפרעה גנטית תורשתית, שבה הפגם המולד הוא בתאי הפיגמנט (מלאנוציטים), שהם האחראים על צבע העיניים וגוון העור.

הפגם יכול לחיות גם בעיניים וגם בעור או רק באחד מהם. כתוצאה מכך, יש שיבוש בכמות הפיגמנט. מספר תכונות ביוכימיות מבדילות בין סוגים שונים של לבקנות, ויוצרות בעצם תת־קבוצות של לבקנים שונים.

מידת ההפרעות היא פונקציה של כמות השיבוש ביצירת הפיגמנט.

מי שהם לבקנים לגמרי, עורם חסר הגנה, הם סובלים משינויים משניים בעור כגון כלי דם מורחבים, והם רגישים מאוד לקרינת השמש. הם גם סובלים מרגישות גדולה לאור בעיניים, בגלל חוסר הפיגמנט, יש ביניהם שכיחות גבוהה של פזילה, תנועות עיניים לא־רצוניות (ניסטאגמוס) ושכיחות גבוהה של הפרעות בחדות ראיה.

"אני מאמין, בלי להשתחצן, שאוכל לעשות קריירה בינלאומית. חוץ מהקול, שהוא מתנה מאלוהים, יש לי גימיק שאין לאף זמר אחד בעולם – המראה שלי".

אלי לוזון בהופעה עם רבקה זוהר (צילום: ראובן קסטרו)

רובי ריבלין: "אני מתרגז נורא כשאומרים לי: אתה חרותניק ובכל זאת סימפטי. אני סימפטי כי אני חרותניק"

רובי ריבלין לא יהיה בזמן הקרוב ראש עיריית ירושלים. היריבים בחרות עצרו אותו באמצע המירוץ. אבל הכשלון הזה הופך כמעט להצלחה. התקשורת מאידה ומפנקת, האהדה שוטפת אותו בגלים. רובי ריבלין, כמעט 50, פרצוף של ילד ופמפרמנט של בן 20. מתרגש באוזני עיתונאים, מוחה דמעה מול המצלמות. זה רק נדמה לך שהוא לא מבין כלום ב"פוילע'שטיק" של הפוליטיקה.

מאת יעל פז־מלמד   צילמה: אירית זילברמן

בימים האחרונים טועם רובי ריבלין את טעמו המתוק של הכשלון. נישא על גלי אותו כשלון הוא יכול אפילו להגיע לכנסת. אם יצליח לשרוד בתודעה הציבורית כאנדר־דוג, כאיש הרפוש – הכל פתוח. אפילו בפוליטיקה יש אהדה למפסידים־שלא־באשמתם. בעיקר אם המפסיד לא אומר שבעצם ניצח, מדבר בגילוי־לב על כאב־הלב ועל האכזבה. בעניין הזה כמעט שאין לריבלין מתחרים. למרות בכשלון האחרון הוא מצליח להצטייר כלא־עסקן מפלגתי שאיכשהו נדפק על־ידי עסקנים קטנים, גם אם מרוכי כשר והתבר־כנסת, הם – טובת עניינם בלבד עמדה נגד עיניהם. הוא – טובת העיר ירושלים והתנועה ואפילו עם ישראל.

ביום שני שעבר, בשעות הערב המאוחרות, התבררו לריבלין ממדי העריקה משורותיו. לא הרבה, רק שבעה אנשים מתוך כשישים עזבו את מחנהו והצטרפו למחנם של השר חיים קורפו וח"כ יהושע מצא. אבל זה הספיק, וריבלין לא נבחר כמועמד הליכוד לראשות עיריית ירושלים.

המשפחה הגיבה בדאגה אמיתית לבריאותו, חששו שיחלה מעוצמת הכשלון. הילדים חשבו שאולי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
סוף־סוף יחזור לנהל כמו שצריך את משרד עורכי־הדין שלו, שבשנתיים האחרונות כמעט משותק. אולי אפילו יהיה קצת יותר בבית, פחות עסוק, פחות מתוח, פחות ראש סניף ירושלים של חרות, תפקיד שמזה שנתיים גוזל את כל זמנו ומרצו.

הצעיר מבין ארבעת ילדיו, בן 12, שאל: "אבא, מה תעשה עכשיו, הרי כבר אין לך קליינטים". הבת הגדולה, 17, השנייה במניין ילדיו, ניחמה אותו כערב הכשלון. בסך־הכל המשפחה ידעה שזה מה שעומד לקרות. היה ברור שתהיה עריקה. ריבלין אפילו חשש שתהיה גדולה יותר. האח לייוי, שהוא כל הזמן אחיו, כטוב וכרע, בהתרגשות ובאכזבה, ושהוא גם חבר מרכז תנועת החרות, קיבל את תוצאות ההצבעה קשה מאוד. מספרים שראו אותו חיוור, עם דמעות בעיניים, מודיע בתנועות ידיים לאחיו שאין צ'אנס. שההפסד לפרסכורגר הוא עובדה.

ואז התברר לרובי ריבלין שלא תמיד זה נורא כל־כך, להפסיד. בעיקר כשברור לכל אחד שהקרב מכור מראש. אפילו הרצל בן־אשר מקרית־שמונה, חבר מפלגת העבודה, צלצל למשרד, לנחם. שלא לדבר על עשרות חברים מן הליכוד.

התקשורת, שגם בזמנים אחרים מפנקת אותו, אהבה אותו עכשיו עוד יותר. והוא, חייבים להודות, מחזיר לה כגמולה. מספק כותרות עסיסיות, משמיץ כמו שצריך את אויביו, הלוא הם השר קורפו, יהושע מצא, רוני מילוא, מיכאל דקל ועוד כמה שהוא אומר עליהם דברים שלא לפרסום, כדי לא לפתוח יותר מדי חזיתות. יש כאלה שהוא מוכן לסגור אתם חשבון בפומבי. עם אחרים הוא כבר יתחשבן בשקט. הוא רק נראה תמים וכאילו לא שייך ל"שטיקלאך" של הפוליטיקה. ובעצם הוא בהחלט יכול ללמד כמה שועלים ותיקים איפה החור בגדר שדרכו אפשר לחדור ללול ולטרוף את התרנגולות.

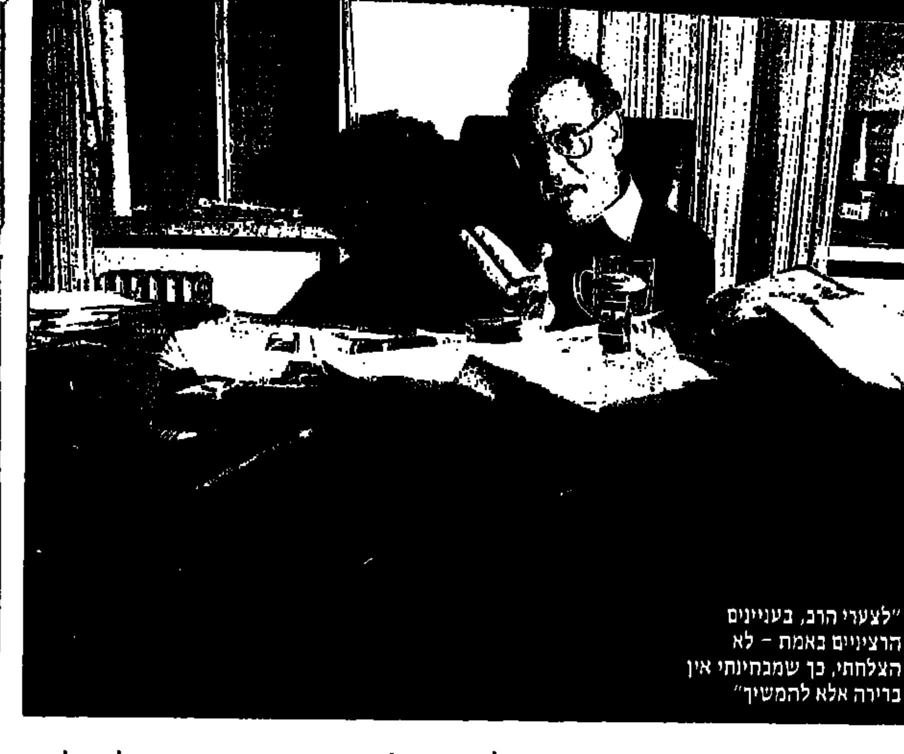
ביום חמישי שעבר ישב במשרדו, לגם תה עם לימון כי היה מצונן, עישן "מלבורו" בשרשרת, אמר לפחות עשר פעמים בשעה "מותק" ועוד כמספר הזה "הם יכולים לנשק לי בתחת", ודרש שהמלה האחרונה במשפט הזה תיכתב כלשונה ולא תצויין בשלוש נקודות. זה חלק מהחן שלו, עברית רהוטה וקולחת, מתובלת בהרבה סלנג, בוטה מאוד. "מרואיין קל", קוראים לזה במקצוע. עושה למראיין שלו חיים קלים. אצל מרבית הפוליטיקאים צריך לשוחח שיחות־דקע־שלא־לציטוט עם אנשים רבים רק כדי לקבל את מה שריבלין מכניס לעתונאי לפה, עם כפית.

"לפני עשר שנים הייתי אומר שישקו לי כולם בתחת, אני עוזב את הפעילות המפלגתית. התבגרתי קצת. אבל יהיה טפשי מצידי להגיד שאני לא מתמודד"

והתבר־המניות הזו עובדת. למאזין לו יש תחושה שקלפיו גלויים. לא בטוח שהתחושה הזו נכונה. יותר נכון – כמעט ברור שהיא מוטעית, אבל קשה שלא לבלוע את הפתיון. זו הפריבילגיה של אנשים נחמדים. ו"אני מתרגז נורא כשאומרים לי: אתה חרותניק ובכל זאת סימפטי. אני נחמד כי אני חרותניק".

בתחילת השיחה הוא מתרווח בכסאו ומתחיל להרצות. כמו מורה שחוזר על אותו שיעור עשרים שנה, כך גם הוא. כבר לא צריך בכלל לחשוב על הדברים. שופך החוצה תערובת של קצת סיסמאות על נאמנותו לתנועת החרות ולעומד בראשה, יצחק שמיר, קצת הסמצות על "חבריו" לתנועה וקצת דיבורים על עצמו, תוך שהוא טורח להרגיש את שמו המלא, במשפטים כמו: "אני, רובי ריבלין". תמהיל נכון של אדם מסופסף בראיונות.

אבל ברגע שמבקשים ממנו שלא ירצה, הוא זורק חיוך נבוך־משהו, אומר כמה מלות התנצלות ועובר לפסים אחרים לגמרי. חשבון־הנפש שלו עם עצמו ותנועתו נוקב וחסר סכרות. רק המסקנות לא ברורות

"לצעירי הרב, בעניינים הרציניים באמת – לא הצלחתי, כך שמבחינתי אין ברירה אלא להמשיך"

לאדם שבשבילו שתיים ועוד שתיים הם ארבע. אצל פוליטיקאים, איכשהו זה תמיד יוצא או שלוש – או חמש. לך תבין מה הקסם שהם מוצאים בעולם המטורף הזה שבו החבר הטוב מאתמול שם לך היום קליפת בננה כדי שתחליק עליה ותשבור את הראש. במקרה שלנו, אגב, מרוכר בח"כ אהוד אולמרט.

ריבלין: "אין בזה שום קסם. רק שאני כבר עברתי את הנקודה שיש ממנה דרך חזרה. נולדתי בבית שבו אמרו לי שחייבים לנצח. אסור לוותר. ואם נכשלים, חייבים להמשיך הלאה עד שמנצחים. אני, לצערי הרב, בעניינים הרציניים באמת – לא הצלחתי, כך שמבחינתי אין ברירה אלא להמשיך. בשנתיים האחרונות עזבתי לחלוטין את כל ענייני המשרד שלי. כמעט לא טיפלתי בלקוחות קיימים ולא הבאתי חדשים. אכלתי את החסכונות. יש פה במשרד עורכי־דין שעושים את העבודה, המשרד מחזיק את עצמו, אבל לא יותר מזה".

הבית שהעביר את המסר ברור כל־כך הוא ביתם של פרופסור יוסף יואל ריבלין, ז"ל, חוקר בעל שם עולמי במדעי המזרח והספרות הערבית והאיסלאמית, ואשתו רחל. יוסף יואל ריבלין היה דור שישי לשבט הריבלינים הוותיק שהיה פעם שייך לתנועת העבודה, ובימי ה"סזון" אימץ לעצמו בקנאות רבה את ההשקפות הרוויזיוניסטיות. גם אמו של רובי, רחל, שייכת לשבט הריבלינים, וגם היא, כמו אביו, היתה חברה פעילה באצ"ל, כמו גם אחותו אתי ואחיו אבי. מדי שבוע היה האב מלמד ערבית את הנציב העליון. בחדר הסמוך לימדה האחות אתי את חבריה למחתרת פירוק והרכבה של כלי נשק. איש לא העלה על דעתו שבבית בו לומד הנציב העליון פועלת המחתרת, והסידור עבר זמן רב.

יום אחד נעצרה אתי. התברר שהוסגרה לבריטים על־ידי אחד מבני המשפחה הענפה שפעל בשיתוף עם הש"י – שירות הידיעות של ההגנה, שאחד מהעומרים או בראשו היה טדי קולק.

עד היום לא מוכנים הריבלינים לומר האם לדעתם היה טדי קולק שותף למעשה ההסגרה, אבל גם אם כן – ברור שסלחו לו. לפחות רובי. היחסים בין השניים הם יותר מסתם ידידות. ריבלין טוען כל הזמן שאין טעם לצאת למאבק על ראשות עיריית ירושלים מול טדי קולק. שהסיכויים הם אפסיים וחבל על המאמץ. קולק מצידו הציע לריבלין לפני כשנתיים להיות סגנו, למרות שריבלין ישב בסיעה האופוזיציונית.

שתי כתבות גדולות בטלוויזיה הפכו את רובי ריבלין – 49, נוגע בחמישים, עם פרצוף של ילד וטמפרמנט של בן עשרים – מגיבור ירושלמי מקומי שמקסימום עושה קצת רעש כ"טעמון" או "בצריף", לכוכב בקנה־מידה ארצי. בשתי הכתבות ראו אותו בוכה, נרגש מאוד, אמיתי מאוד. הראשונה, שבעצם הוציאה אותו מאלמוניותו, שודרה לפני כעשר שנים והיתה פרופיל של בית"ר ירושלים, קבוצת הכדורגל שריבלין הפך מסתם קבוצה המדשדשת בשוליים למועדון צמרת בכדורגל

הישראלי. באותה כתבה התמקדה המצלמה על פניו של ריבלין שבכה, צרח, הטיח את ראשו הלוך ושוב בקיר בלתי־נראה, תפס את שיער ראשו וחפן את פניו בידיו – הכל בהתאם למה שהתרחש על המגרש. והאיש פשוט חולה על הקבוצה, והיו ימים שהיא היתה מה שעד לפני שבוע היה סניף המפלגה: כל עולמו.

"תנועת החרות במשבר מנהיגות רציני מאוד. אולי יותר מכל תנועה אחרת. לצערי קיימים היום בתנועה אותם דברים שכל־כך תעבנו בשעתו במפא"י".

בכתבה אחרת, ששודרה כמה חודשים לפני הבחירות האחרונות לכנסת, בשעת שיא בליל שבת, ראו אותו הצופים עומד חנוקדמעות ושר בהתרגשות את התקוה. זה היה כשנכנס לפאנל של חרות, אותה קבוצה של כ־35 איש מתוכם נבחרו אחרי־כן השביעיות המפורסמות שדרגו את מועמדי חרות ברשימת הליכוד לכנסת. אז הוא עוד היה איש מחנה שמיר, עדיין מכונה "נסיך", עדיין ילד־טוב־חרות שלא דורך לאף אחד על היבלות ולכן לא צריך לסלקו מן הדרך ולכנותו "בוגד", כפי שארע בחודשים האחרונים. המילה "בוגד" מכוונת בעיקר למעבר שביצע ריבלין משורות מחנה שמיר לשורות דוד לוי, מעבר שבסופו־של־דבר עלה לו בתפקיד המועמד לראשות עיריית ירושלים מטעם הליכוד.

למה ומי הוציאו עליך חוזה?

"אנשים כמו רוני מילוא ומיכאל דקל, שניהם ממחנה שמיר, וכמובן מצא וחיים קורפו ועוד כמה שאינני רוצה עכשיו להזכיר. מילוא ודקל קראו לי בוגד משום שכאילו ערקתי למחנה דוד לוי. הם, שנמצאים בקשר מתמיד עם אנשי דוד לוי בכדי להבטיח לעצמם את הבחירה לכנסת הבאה – הם, שמנהלים עם אנשי לוי מו"מ מתמיד להבטיח את האינטרסים שלהם תוך שהם מנטרלים אנשים מוכשרים כמו דן מרידור, בני בגין, ביבי נתניהו – הם רוצים להשמיד פוליטית כל אדם שלא רק נראה אינטליגנטי, אלא שהוא באמת אינטליגנטי. ולי הם קוראים בוגד. אפשר לחשוב שהלכתי לדבר עם ערפאת. סך־הכל אני נותן את נאמנותי לאדם שמשמש כסגן ראש־הממשלה מטעם התנועה שלהם. איזו בגידה יש כאן?".

המעבר למחנה דוד לוי החל לאחר ועידת חרות שפוצצה, לפני כשנתיים. יצחק שמיר פנה לריבלין בבקשה לנהל את המשא־ומתן עם דוד לוי על חירוש הוועידה. איש עדיין לא העלה על דעתו שריבלין יכול להיות פעם בצד ההוא. באותם ימים, נזכר אחד מיושבי "אולימפיה" של יום חמישי בצהריים (גם ריבלין חבר ב"מוסד" הזה, אם כי לא בדביקות כמו התל־אביבים), נכנס ריבלין למסעדה שופע חיוכים ואהלנים. "נו, מה קורה עם דוד לוי?", שאלו אותו החברים. "יש לו סיכוי

(המשך בעמוד 41)

לאכול בחוץ

מגבעת קש בנחלת בנימין

ז'אן קוקטו אמר פעם שלפאריס יש שני מונומנטים: מגדל־אייפל ומו־ריס שבלייה. מוריס שבלייה הלך, נעבך, לעולמו. בתל־אביב הקטנה והתמימה הציבו לו מזכרת: מסעדה צרפתית הנושאת את שמו.

אמרנו "הקטנה והתמימה", משום שהמסעדה מצוייה ברחוב נחלת־בנימין, בקטע המדרחוב שבו משתמרים בתים מראשיתה של העיר. "שבלייה" ממוקמת בבית מספר 5 (בית משפחת ברגר – לבקיאים בתולדות העיר הזו), בקומה העליונה, שמרפסתה הגדולה צופה פני הרחוב ומשקיפה היישר אל "בית־הרקל", מהידועים בבתיו הנושנים של נחלת בנימין.

בכניסה למסעדה פזורות כמה מגבעות־קש, מן הסוג שאיפיין את מוריס שבלייה. החדרים גדולים, גבוהים, עם מרצפות צבעוניות – כמו שבנו פעם. הקימו את המסעדה שני ישראלים שהביאו שף צרפתי (יהודי), בן העיר ליאון ותניך מסעדותיה. רוחו שורה על התפריט.

מסעדה לא זולה, "שבלייה". בעבור כבד אווז כנוסח הבית תשלם שם 28 שקלים. הסילונים מוקפצים בוויסקי יעלו לך 25 שקלים המנה. אומצת בקר ברוטב – 25 שקלים. כיאה למסעדה צרפתית תוכל לקבל שם גם סטייק טרטר. מחיר המנה הזו – 20 שקלים.

אבל אפשר יותר בזול אם תגיע לשם לארוחת צהריים עיסקית (שמרכיביה משתנים אחת לחודש). במסגרת ההיצע המצומצם והמוזל יותר של ארוחה זו אתה בוחר במנה ראשונה מבין שתיים; בוחר במנת בשר, או מנת דג; "סוגר" במיבחר גבינות מתוצרת הארץ, מקנח במנה מתוקה וחותם בקפה – כל זאת במחיר אחיד של 25 שקלים. בהחלט לא יקר.

מזכרת למוריס שבלייה כולל מגבעת הקש בתל־אביב קטנה, תמימה (נחלת־בנימין) ו... יקרה (צילום: שמואל רחמני).

אנחנו פתחנו במה שקרוי בתפריט "סלט העו בשדות ירוקים" – מצע חסה ועליו פרוסות טוסט שעליהן גבינת צאן מתובלת באורגנו, טרגון ובזיליקום טרי. מולנו קיבלו מוס של סלמון, עטור בטבעת של טחינת דג לבן. מהסלט נהנינו יותר. מהמוס – פחות. כמנה עיקרית קיבלנו כבד עגל צלוי שקוע ברוטב מצויין של פטריות, שמנת, יין ותערובת תבלים שהעניקו לו טעם מיוחד. כתוספת – צלחת אורז צהבהב, כל גרגיר לחוד, יבש, מתובל ורפרפני, מצויין בטעמו. קינחנו ב"אי מוקצף" על בסיס קרם וניל, קצף ביצים ורוטב קרמל. מנה מאוד "מקצועית". על קרש הוגש לשולחן מבחר של ארבע גבינות מקומיות מתוצרת "שטראוס".

את כוורת היינות אתה פוגש בחדר הכניסה למסעדה. תוכל לבחור משם יין "מוטה קרה" מבציר 1977. מחיר הבקבוק יהיה 70 שקלים. אותו מחיר תשלם אם תזמין "ירדן קברנה סוביניון" מבציר 1984. אם יתחשק לך "סנט אמיליון" מבציר 1984, תדרש לשלם 105 שקלים. "בן עמי" לבן (בציר 1985) יעלה לך 20 שקלים בלבד. אין הוא יין "גדול", אבל בהחלט מלווה נאמן לארוחת צהריים עיסקית שאחריה נמשך עוד יום העבודה.

מאו"ל

חומוס. ועכשיו הנוסטלגיה

הקדים הרבים, הנדמים כבלתי נמוגים, של פרשיית החומוס ההתבואתית מעידים שמאכל ניגובי זה קבע לעצמו מקום כבוד בתפריט הלאומי שלנו. כולנו מנגבי חומוס מושבעים – ספרדים ואשכנזים, כורים גמורים ומשכילים אניני־דעת, יונים וניצים, שומרי אמונים לשותיהם ומתפרפרים. חומוס עם פיתה הם מכנה־משותף מופלא לכולם. אז זוהי אולי הזדמנות טובה לתרום משהו לנושא, לא בתחום התבואתי – בתחום הנוסטלגי.

דומה שפעם, כשחיינו צעירים ויפים יותר, גם החומוס היה יפה יותר – אם לא בצורתו, לפחות בטעמו. אולי זו רק אשלייה של זמנים שהתרחקו, ואולי באמת, בין כל שאר הדברים שהיו פעם טובים, נכלל גם החומוס. אתמו זוכרים, למשל, שתי מסעדות כחיפה־תחתית, בקרבת תחנת המוניות לביירות, ומסעדה או שתיים בגבול יפו־ת"א שהיו מגישות חומוס משגע. החומוס הוגש באותם ימים בצלחות מיוחדות, חצי־עמוקות. העיסה היתה עוטרת את שולי הצלחת בלבד ואילו החלק התחתון שלה היה משמש לאגום השמן ולכמה תימצות שלמות ששטו בו. הטבעת העליונה של החומוס היתה משובצת בתופן צנוברים. היו שם גם שני בצלים ירוקים, צעירים, טריים, רעננים, שהנגיסה בהם היתה משחררת עננים בלתי־נראים של חריפות ריחנית. והיה שם גם פילפלון ירוק, שחריפותו היתה מעלה דמעות בעיניים. גוונו של החומוס היה בהיר למדי ומעיכתו גסה־למחצה.

הפיתה נשלפה מתנור של לבנים והדיפה את הריח טוב של אפייה ושל אבק־הקמח שריפד את תחתיתה. עדיין לא למדו אז להשתמש בתוספות ותחליפים; ולא עלה בדעתו של איש להוסיף לחומוס חומרים משמרים. מסיבות אלה ואחרות היה לחומוס של אותם ימים טעם של... חומוס.

מעט מאוד מסעדות יהודיות הגישו אז, בטרם קום המדינה, חומוס או טחינה או סלט חצילים בטחינה, שלא לדבר על שישליק וקבאב וסיניות. במרבית המסעדות של אותם ימים רחוקים היה מקבל למנה ראשונה כבד קצוץ, או סלט ביצים, וכמנה עיקרית שתי קציצות ו"פירה".

זכורה לטוב אחת מקומץ שכן הגישה חומוס וכיוצא באלה – "בית־חנן" שברחוב הקישון בתל־אביב. ותכוונה לגילגולה הטרום־מדינתי של מסעדה זו. החומוס של "בית־חנן" היה שונה מהחומוס ה"ערבי". מירקמו היה עדין יותר וגוונו בהיר יותר. פלפלת אדומה נבזקה על העיסה שנמרחה במעגל סימטרי, ופלחי צנון טרי נתקעו בה. ואיזה טעם היה לו!

בימים הרחוקים והתמימים ההם התודעה הצרכנית לא היתה מפותחת. לא היתה טלוויזיה עם תוכנית כמו "כלבוטק", ואף אחד לא ספר גדודים של חיידקים ומיקרובים ושאר מרעין־בישין שאיכלסו – או לא איכלסו – את החומוס. ואילו היה מישהו מבקש לערוך בדיקה שכזו – לא היה קשה למצוא פקידי רשות מנדטוריים שתמורת "בקשיש" מתאים, היו מורידים את הדרישה החוצפה מסדר היום.

אז זהו זה. לאור הסערה התבואתית סביב החומוס של היום הרשינו לעצמנו סטייה נוסטלגית לעבר החומוס של אתמול. ובברכת המנגבין והנהנין – קומנו.

האירופים באים

"העולים החדשים" שהגיעו מאירופה ומימין לשמאל:
"מיס לאגוט" – מיקטורנים גדולים בגווני כחול ואפור; "אסקדה" –
לבושה מ־א' עד ת' בגווני כחול;
"באולר" – משובץ ואדום ותואם עד הכובע;
"מונדי" – שילוב של צבעים חלקים וקווים נקיים.

תופעה חדשה בנוף האופנה: בגדים מיובאים שהם כבר לא שתי חצאיות פה, שמלה שם, מבצע פרטי של בוטיקאיות/ים שמביאים איתם כייבוא אישי מזוודה מלאה בגדים מפאריס. נכון לעכשיו, לשמות הכי־ידועים באירופה יש בארץ נציגויות רשמיות – "אסקדה", "מונדי", "קשרל", "מקס מארה", "באולר", "מיס לאגוט", "קוויסט" ו"רודייה".

מה גרם לפלישה האירופית המפוסדת הזו לישראל? ללא ספק, העובדה שהיבואנים חושבים שיש לבגדים מסוג זה ביקוש. לא הרתיעו אותם המיסים הגבוהים שמוטלים על בגדים, גם לא הדרישות הנוקשות שתובעים יצרנים אירופיים, לפני שהם מוסרים זכות ייצוג (בוטיק מעוצב לפי סטנדארטים מסויימים, הזמנה של כמות מסויימת של בגדים ומכירה של בגדים שהם רק שלהם).

הבגדים המיובאים עם תוויות היוקרה, נמכרים טוב, למרות מחיריהם הגבוהים – בדרך כלל שלושים עד מאה אחוזים יותר ממחירם באירופה. לא רק שאין בהם תפרים עקומים, כפתורים שנושרים ושאר מיפגעים קטנים שמוצאים בכל כך הרבה בגדים שמיוצרים בארץ: הבגדים האירופיים מייצגים גם את הפן המתוחכם של האופנה. מיוצרים במפעלים עם ציוד מתקדם וחדיש, שנותן לבגדים את ה"פיניש" שתובעת האופנה העכשווית, דבר שהוא בלתי־אפשרי, במפעלים הקטנים או המתפרות הביתיות, שבהן מיוצרים רוב הבגדים המקומיים.

היצרנים האירופיים מוכרים סיפור־אופנה ולא רק בגדים בתפזורת, שצריך להתאמץ כדי להתאים אותם יחד. הם עשויים לפי שיטת ה"דומינו". בנויים כך שאפשר להרכיב מהם מערכות מושלמות. ההדפס שעל האפודה מתאים בצבעים לצבע המכנסיים ולמשבצות של המקטורן.

בתקציבי־ענק, הם מפרסמים את הבגדים על פני עשרות עמודים בירחוני־אופנה. בתחילת כל עונה הם מפיקים קטלוגים שבהם מצולמים הבגדים, על יפים ויפות, שלובשים אותם עם כל האביזרים המתאימים, בדיוק כמו שהמעצבים רואים אותם. הקטלוגים שנים כבוטיק, זמינים לעלעול. כמה מהם כבר מייצרים לא רק בגדים, אלא גם נעליים וארנקים, חגורות ועדיים, ומוכרים הכל ביחד. כל מה שנדרש מהקונים הוא להסתכל בראי איך זה נראה עליהם – ולשלוף את הארנק. בכל שנה מצטרפים למועדון היצרנים שמוכרים את בגדיי הדומינו, שמות חדשים. סביר להניח, שזהו הכיוון שאליו צועדת תעשיית האופנה הבינלאומית.

פי כבר כאן, איפה מוכרים את הבגדים?

הבגדים של "קשרל", מיוצרים בעיר נים בדרום צרפת. הם נקראים על שם ברווזיבר המצוי באיזור זה. הכיוון שלהם: ספורטיבי עם תדמית צעירה. לאה גת ונלי רוכין הביאו אותם והם נמכרים ב"עלה תאנה" ברחוב גורדון בתל־אביב.

את "מונדי" הביאה לארץ באביב שעבר יולנדה מלאכי, מורה בחטיבת הביניים שהחליטה לשנות כיוון. היא ושותפתה, דליה בן־ארי, נסעו לגרמניה, שכנעו את מנהלי השיווק שיוכלו להרים את הנושא, ופתחו בוטיק ברחוב סוקולוב ברמת־השרון. הבגדים של "מונדי", שהלקוחה הכי מפורסמת שלהם היא הנסיכה ריאנה, כוללים אפודות עם דוגמאות מרומזות של חיות פרא, חצאיות, חולצות ומכנסיים, שהולכים עם האפודות. יש גם חולצות משי צבעוניות, מעילים ארוכים וקצרים.

נונה מרקל מוכרת ברחוב בן־יהודה בתל־אביב, בגדים של "באולר". מרקל, היתה פעילה שנים בויצ"ו, נסעה הרבה וקנתה בגדים בחו"ל, ומכאן הרעיון. היא מתמקדת בעיקר בבגדים לנשים בגיל המלוס.

בכיכר־המדינה אפשר לרכוש בגדים של "מיס לאגוט" ו"קוויסט", שמיוצרים בגרמניה במפעל של משפחת גוטסדינר, שגם מייבאת אותם לארץ. הסגנון – צעיר וספורטיבי.

לאחרונה נפתח בכיכר בוטיק של "אסקדה", חברה גרמנית שהוקמה בידי מרגריטה ליי והפכה להצלחה בינלאומית. ולפני כמה חדשים נפתח שם גם בוטיק בו מוכרים רק ג'ינס, של "נקסט" האמריקנית.

יהודית חנוך

כשלון מתוק

"אני חרותניק בן חרותניק, וירושלמי בן ירושלמי. בשבילי אין שום דרך אחרת".

(המשך מעמוד 36)
להיות פעם ראש ממשלה?". השיב להם ריבלין בהברהמניות הידועה שלו: "מה יש, לא מספיק לו להיות סגן ראש־ממשלה? הוא מוכרח להיות ראש־ממשלה? לא צריך להגזים".

אבל לאט־לאט הוא שינה את דעתו, לפחות עשה הערכת־מצב מחודשת לגבי עתידו שלו בתנועה. כי רובי ריבלין, חשוב לזכור ולהזכיר, הוא לא רק נחמד. הוא בכל זאת גם פוליטיקאי, ואפילו לא קוטל קנים בתחום הזה. הערכת המצב שעשה הביאה אותו למסקנה שבמחנה שמיר אין לו שום סיכוי. כשיש מצד אחד אנשים כמו מילוא ודקל ומצד שני קליברים כמו מרידור ובני בגין – תפושות כבר כל הנישות האפשריות, שלא לדבר על האמצע הטוב והמכובד.

הקשר שלו עם אנשי לוי הלך והתהדק. בעיקר, יודעים לספר אנשים ממחנה שמיר, הקשר עם דורי אפל, מהמקורבים ביותר לדוד לוי. ריבלין אפילו ייצג אותו כעו"ד במשפט בו נחשד אפל בנסיון לשחד פקיד של מס הכנסה. בראיון שנתן ריבלין ל"העולם הזה" כבר לפני שנתיים, אמר שדוד לוי הוא אחד הפוליטיקאים של העת החדשה, שיצר את עצמו יש מאין, ו"אני מסיר את הכובע בפניו". ככלל, ריבלין אף פעם לא חש עצמו יותר מדי בנוח בחברת "הנסיכים". "תמיד הייתי אאוטסיידר בקרבם. לא הייתי שייך".

ובכל זאת, מה פתאום דוד לוי?

"קודם כל, כי בשבילי אין דבר כזה 'מחנה שמיר'. שמיר הוא ראש כל המחנות. הוא ראש־הממשלה, ראש התנועה, וזה מחייב אותו להיות מעל הדברים. בשעתו, אחרי פיצוץ הוועידה, הייתי אחד המקורבים ביותר לשמיר. פעלתי אז בשליחותו אצל דוד לוי, והגעתי למסקנה שלוי למד את הלקח שלו מן הוועידה ההיא, והוא באמת ובתמים רוצה לפרק את המחנות בתנועת החרות. ככה התחיל הקשר, שהלך והתהדק ככל שהכרתי את האיש טוב יותר".

הוא צלצל בשבוע שעבר, אחרי הכשלון?

"כמה צלצל. דברנו ארוכות. אמרתי לו: אתה רואה, רק עברתי לצד שלך ומיד קיבלתי את העונש. מיד בא הכשלון".

איך הוא הגיב?

"אני מנוע מלדבר בשמו. בלי ספק הוא יצטרך לקחת את הדברים הללו בחשבון. אי־אפשר להתעלם מזה".

ובשביל רובי ריבלין עצמו הגיע עכשיו הרגע של חשבון הנפש. החרותניק השרוף הזה שלא מפסיק לספר שהוא נולד לתוך תנועת החרות ושבשבילו הדברים הם מעבר לבחירה, חייב להודות שסטירת הלחי מצלצלת חוק מדי וכואב מרי. מזה שנתיים שהוא מקריש לפעילות המפלגתית את כולו, נתון ראשו ורובו בעסקנות הפוליטית האפורה והמעצבנת. לרצות את זה, לכלות את פניו של ההוא, לדאוג שהשלישי יהיה מבסוט, למרות שאין לו כל־כך הרבה סיבות. במקום לעשות לביתו הוא עשה למפלגה, או כמו שמכנים אותה – התנועה. ואז בא הרגע לקצור את הפירות, והתברר שהם באושים.

מסקנות?

"להילחם או להשבר".

במה אתה בוחר?

"באפשרות היחידה שאני מכיר: להילחם. כמו שרובי ריבלין חונך, אחרי מפלה כמו שנחלתי, הייתי חייב מיד להתפטר מראשות הסניף. אבל אז מי היה זוכה מההפקר? אותם בני הבליעל שלא עושים את החשבון של טובת התנועה, אלא רק את חשבונם הם. אם הם היו מצליחים להדיח אותי, הם היו המנצחים. אני לא אתן להם את זה".

אז האלטרנטיבה היא הכנסת. יש לך חיילים?

"ועוד איך. ואני באמת נלחם עכשיו על הכנסת. אם אהיה חבר־כנסת, יהיו אחרים שלא יוכלו להיות. גם זה חלק מהמלחמה".

ותנועת החרות? אין לך אפילו הרהור קל שבקלים בקשר אליה?

"לפני עשר שנים הייתי אומר שישקו לי כולם בתחת, אני הולך מהסניף, עוזב את הפעילות המפלגתית. בכל זאת התבגרתי קצת. אחרי הכל, יש מערכת עירונית ומערכת ארצית. אני צריך עכשיו לרכז את המאמצים במערכת הארצית, ואני חושב שיש לי סיכוי. יהיה טפשי מצידי להגיד שאני לא ממורמר. וראי שקיימת מרירות. תנועת החרות היום מצויה במשבר מנהיגות רציני מאוד. אולי יותר מכל תנועה אחרת. לצערי הרב קיימים היום בתנועה אותם דברים שכל־כך תעבנו בשעתו במפא"י. הדאגה רק לעצמך. סדר העדיפויות שבו קודם־כל כל אדם חושב על טובתו הוא, אחרי־כן על טובת המפלגה ורק אחרי־כן על טובת המדינה. בחרות זה לא היה קודם אף־פעם.

"ובכל זאת, אני חרותניק בערבון כמעט בלתי־מוגבל. חרותניק בן חרותניק, וירושלמי בן ירושלמי. בשבילי אין שום דרך אחרת. אני חייב להישאר בחרות, וחייב לנסות לעשות הכל כדי להיות ראש עיריית ירושלים. פעם הייתי אומר לך שבטוח שאהיה, יום אחד. היום אני כבר לא כל־כך בטוח בזה. מה שנותר לי זה רק להאמין ולקוות שיום אחד זה יבוא".

כשהיית קטן, היית אומר שכשתהיה גדול תהיה ראש עיריית ירושלים?

"כשהייתי קטן רציתי להיות עורך־דין. עובדה שהגעתי לזה. כשהייתי כבר יותר גדול רציתי להיות ראש עיריית ירושלים. נראה".

אתה חושב שתתאושש מהר מהמכה שקיבלת?

"אני יודע שלא הייתי מתאושש מן המכה אילו ידעתי שהבחירה הזו היא לתפקיד ראש־עיריית ירושלים, ולא רק למועמד. אילו ידעתי שטדי קולק לא ירוץ בבחירות הבאות, ושיש סיכויים טובים שהמועמד שלנו יהיה ראש העירייה הבא, היתה לי דילמה רצינית מאוד. אז אולי היתה סיבה לדאוג לבריאותי. אני גם לא כל־כך יודע איך הייתי נוהג אילו כאלה היו פני הדברים. כרגע, אני מאמין שאני אתאושש מהר".

יעל פז־מלמד

איזה זמר, איזו מדינה

(המשך מעמוד 32)
– זה בצדק. אפילו אני, שאני חושב שאני שר טוב, אם הייתי שר שירים כאלה, שהם לא ברמה, לא הייתי מתפלא אם לא הייתי נכנס לרדיו".

על הקלטת שלו עבר חצי שנה, עם יוני רועה. וזה אחרי שכבר היו להם ארבעה שירים, אחרי שהלכו לכל מיני מפיקים ש"למען האמת לא התלהבו, אולי נרתעו מהקיצוניות או מהקול. כמה לא היו מוכנים, אמרו שיש כל־כך הרבה זמרים בשוק. הם לא הבינו את הכשרון שלי, עד שהגעתי למשה בן־מוש, המפיק של חיים משה. כשהקלטת יצאה – "היה באמת בום גדול".

לוון מסביר שאצלו המלים והמנגינה יוצאים ביחד: "חשוב שגם הגוף יהיה יפה וגם הבגד יישב טוב", הוא אומר. טקסטים פשוטים, יש אומרים פשטניים. לוון אומר: "הקהל שלי אוהב טקסטים פשוטים ויפים, לא מלים מסובכות, בלי סרבולים. יש שירים עם מלים קשה מסובכת, אבל אני אוהב לכתוב מלים פשוטות". בשיר "איזו מדינה" פרט כנראה על מיתר רגיש אצל רבים, בלי קשר לצורת הביטוי. ואולי זה חלק מסוד הצלחתו של השיר.

"זה מה שהציק לו, וזה דיבר אל כל העם, גם אל הרבה סטודנטים שזו לא בדיוק המוסיקה שלהם", מסביר סביון, האמרגן. כמעט אפשר לקרוא לזה מחאה חברתית. "שירי המחאה שלו הם שירי עם שכולם מזוהים איתם", מדגיש סביון. חשוב מאוד להישאר בתחום הקונצנזוס, לא להידחק לפינה פוליטית כזו או אחרת. "הדעות הפוליטיות שלו הן אישיות שלו בלבד", אומר סביון. ולוון אומר, "אני לא חושב שאשיר שיר פוליטי ממש. למה לא? לא יודע".

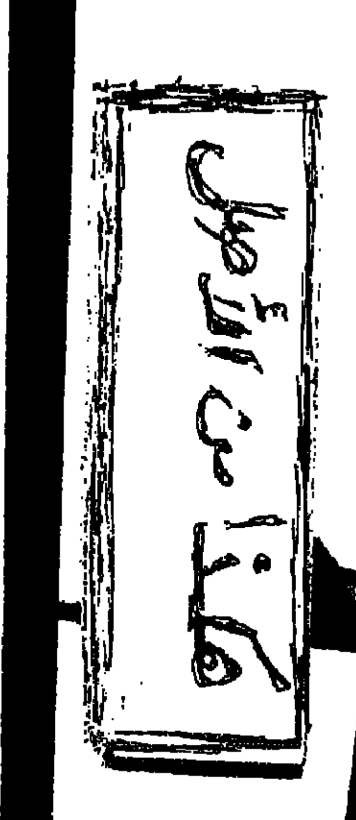
עם המבט קדימה הוא מסתכל על העולם. "הייתי רוצה לצאת להופיע בארצות אחרות". יש לו כבר שיר אחד מוכן בצרפתית ונסיון של חודשיים בהם הופיע בבריסל. אבל בעיקר יש לו בטחון עצמי. "אני מאמין, בלי להשתחצן, שאוכל לעשות קריירה בינלאומית. חוץ מהקול, שהוא מתנה מאלוהים, יש לי גימיק שאין לאף זמר אחר בעולם – המראה שלי".

בינתיים, בקטן יותר, הוא ממשיך לשגע את הקהל במגרש הביתי. "מאמין שבשנתיים הקרובות אכיר בחורה נחמדה ואתחיל להקים משפחה" ושואף לבנות לעצמו אולפן הקלטות בבית, בנתניה, כמובן. "הייתי רוצה להגיע אחרי הופעה לאולפן בבית ולהיכנס ישר להקליט". עד אז הוא משחק כדורסל בחצר הבית, חצי שעה ביום – "ספורט חשוב בשביל לשמור על מבנה הגוף, וזה חשוב לזמר" – ונותן לאמא לפנק אותו.

הוא מעשן בשביל לא לאכול הרבה ("דווקא ירדתי בעישון, אבל להפסיק נורא קשה"), עוזר לאחיו ש"גם הוא שר יפה מאוד, שירי ארץ ישראל" להוציא תקליט, ו"עם כל הכבוד למוסיקה, אני צריך גם לפנק את עצמי קצת. אני יוצא לבלות, הולך לחברים. בשבילי לראות אמן על הבמה ולשבת בקהל זה בילוי. הלכתי להופעה של גידי גוב והיה כיף לשבת בקהל. עכשיו אני מבין למה אנשים באים לראות אותי בהופעה".

אה, וזה אולי הקטע הכי אבסורדי בכל השגעון הזה שקוראים לו אלי לוון. כי המקום הכי בטוח לתפוס אותו בהופעה, זה בחתונה. איי־שם בין החתן־כלה והכוריאוגרף־עוף. 1000־1500 דולר לערב, ואל תשכחו מתנה.

אורית הראל

חיים ואוהבים

זמן יקר

זמן. הוא מזרחל כאשר אנחנו משתעממים בהצגה, תקועים בפקק תנועה או כשאתם יושבים בבית ומצפים לבשורה מחדר הלידה. הוא חומק מבין האצבעות בעיקר בשעה הקריטית של האמהות העובדות מ־7.00 עד 8.00 בבוקר, או כאשר החלטנו להגיע אל תחנת הרכבת באוטובוס־שאינו־בא. הוא מתמסמס כאשר אתה צעיר, וכמעט עומד מלכת כשאתה ישיש.

ביאליק אמר באחת מאגרותיו שסימן טוב הוא לאדם כאשר אין שעתו פנויה. אוהו! כמה סימנים טובים אפשר לתת בנו... וכי אימתי שעתנו פנויה לעסוק בדברים בלתי־בוערים? כמעט תמיד חסרה לנו השעה ה־25 ביממה. כמעט תמיד, בסיומו של יום ארוך, אנחנו מצטערים על שהזמן אינו מצרך שאפשר לקנותו באיזשהו מקום. אילו היתה פיה טובה יורדת אלינו, מה היינו מבקשים ממנה אם לא תוספת של 24 שעות ליממה?

האם הזמן הוא אויב או ידיד? האם חסרונו, המעיק עלינו, הופך אותו למשהו נכסף או, להיפך, למצרך שאנו רוצים ללמוד לחיות בלעדיו, לא להיות מכורים לו, לא להשתוקק אליו כאל סיגריה חסרה.

חביבים עלינו אנשים שאנו יודעים עד כמה הם באמת טרודים ועסוקים, ועם זאת לעולם לא יתנו לנו להרגיש בכך. הזמן שהם מקדישים לנו נגזל ממש מרגעי הפנאי היחידים שלהם, אבל הם לא יגלו לנו זאת אף ברמז.

דווקא האנשים שאצלם "הזמן הוא כסף" אינם מאיצים בך לגמור ולסיים. ואם הם בכל זאת עושים זאת – הם יודעים לעשות זאת באופן חלק ואלגנטי ובחיוך.

מעצבנים אותנו האנשים שתמיד הם כאילו עומדים על רגל אחת. אצים־רצים אחר הזמן האבוד, אחר הפגישה שכבר איחרו אליה (בגללנו?), אחר השיא הארצי בהספק.

יש החרדים מפני שבוע עבודה בן 4 או 3 ימים, כאשר יוותרו בידי העובד שעות פנאי רבות שלא ידע מה לעשות בהן. אישית, הדבר מדאיג אותי באותה מידה שמדאיג אותי מצב הזבובים בחצי האי אלאסקה. שהרי הבעיה הזו היא אוטופית לגבי מי שחולם בהקיץ ובשינה על מספר – אפילו זעום – של שעות פנאי.

מה שמדאיג אותנו יותר הוא שילדינו לא יפקדו עלינו את עוונותינו בבואם לכתוב את זכרונות הילדות הקשה שלהם. אנחנו בהחלט לא היינו רוצים לפתוח יום חד את יומנו של ילדנו ולקרוא בו כדברים האלה:

"כשהייתי ילד נורא אהבתי שאבא עושה לי התעמלות ומעיף אותי באוויר ומתגלגל עמי על השטיח. אבל תמיד הוא רצה לראות טלוויזיה, ולא היה לו זמן אלי".

"כשהייתי ילד, אמא רצתה לקרוא לי סיפור מהספר 'אמא מספרת'. אבל תמיד הטלפון היה מצלצל תיכף בהתחלת הסיפור ולא היה לה זמן להמשיך".

"כשהייתי בבית־ספר הצגנתי בהצגה תפקיד של אחד משלושת המלאכים שבאו לאברהם. אבא הבטיח לבוא, אבל הוא חיכה במוסך שיגמרו לתקן את המכונית שלו ולא הספיק להגיע".

"כשהייתי בבית־ספר רציתי לקרוא לאמא את החיבור שלי, 'מה אני רוצה להיות כשאהיה גדול'. אבל פתאום היא נזכרה שצריכים לבוא אורחים והתחילה להתכונן במטבח ולא היה לה זמן והיא לא יודעת מה רציתי פעם להיות: מוביל עגלת נפט, מפני שכך עובדים רק שלושה חודשים בשנה, ויש זמן".

"פעם אבא הבטיח לי שניקח חכה וניסע לתל־ברוך לדוג דגים, רק שנינו, ואחר־כך נעשה קומזיץ עם הדגים. אבל תמיד בשבת הוא היה עסוק, או בגינה, או שהיה כותב – כי עבד בעבודה נוספת ולא היה לו זמן".

"כשגמרתי את התיכון והלכתי להתגייס, פתאום נורא רציתי לשבת ערב אחד עם ההורים, להודות להם על כל השיעורים הפרטיים שעלו להם המון כסף וכו'. אבל תמיד או שאני הייתי עסוק עם החבר'ה שלי או שהם היו עסוקים. וכך נפרדתי מהם בלי לומר מה שרציתי לומר. היום כשאני בא יש להם יותר זמן – אבל לי כבר אין".

נכון שלפעמים אנחנו רוצים שהזמן יעבור מלכת. כמו, למשל, למראה התינוק הכלוא בלול: אנחנו לא רוצים שיהפוך, כצפוי, לילד שובב ופרוע. וכשצריך להיפרד ממישהו אהוב ולדעת שזה חייב להסתיים – אנחנו מבקשים שמחוגי השעון לא יזוזו.

זמן. יש שהוא הדבר היקר ביותר בעינינו, אפילו יותר מכסף, ואנחנו לא מבינים כיצד קורה הדבר שבני אדם מזלזלים בו ומשפילים אותו עד כדי כך. מבזבזים אותו על שטויות. האמנם רק משום שאין לו מחיר נקוב?

זמן. הריהו התרופה הטובה ביותר, הזולה ביותר ובעלת הטעם הנייטראלי ביותר שצריך אדם לבלוע כדי להיפטר מצרות וכאבי־לב. שהרי הזמן שוטף את הטפל ומותיר את העיקר. והזמן חזק לפעמים מן ההגיון. והרי רק בזכות זאת מוכנים אנו לסלוח לו, לזמן, על היותו כה קמצן וחמקן. אין ספק שבמשך הזמן כבר לא נזכור לו זאת, ורק 17 השעונים שעל ידינו ועל קירות ביתנו ומשרדנו יזכירו לנו עד כמה סגרנו לו.

זוהי, בעצם, הדפסה חוזרת, בשינויים אחדים, של מה שכתבתי לפני כ־15 שנה. דבר לא השתנה מאז. אבל עבר המון זמן.

תמר אידר

בטן שטוחה

מה יש לה שאין לי?
בטן שטוחה.
זה מה שיש לה ואין לי.
בטן שטוחה. אה, משאת נפש.
תנועות ירכיה כאילו שומנו במוסך נעורים
והילוך לה קריר, מתחנחן וגמיש.

מה יש לה שאין לי?
חצאית מתוחה מעוררת קנאה,
כאילו היתה המפתח לאושר.
בטן שטוחה שקשה להעלות על הדעת
וגם קו מותן צר ומודגש,
המוציא מן הדעת
את כל העולם, ואותי במיוחד.

עצמות אגן דוקרניות,
מעוררות חשש של גרימת נזק גופני
למי שאינו מורגל באלה.
זה מה שיש לה ואין לי –
בטן שטוחה, או מהו
כמו לוח חלק.
מזונן מקשה, לא אמין,
כמו קש יבש, מחוספס,
עץ ללא צל, אדמת טרשים ללא טל ומטר...

אבל מהו בטן שטוחה
כמו מזמינה, הבטחה לאי אכזבה,
כל שמלה – נצחון חוגג

על בטן שטוחה, מתנועעת,
וכל הופעה מעוררת גלים.

ביג דילו

מה אין לה שיש לי,
מלבד ערימת החיטים במקום בטן שטוחה
שערכה בשוק עדיין מוטל בספק?
מה אין לה שיש לי?
הנה אוצרותי: הריונות, לידות ובטן שידעה אושר,
זה מה שיש לי
במקום בטן שטוחה: צאצאים וקצת נחת.
משקל בלתי־מבוטל בתקופת האינפלציה.

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 15 ל־21 בינואר

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
השבוע תוכלו למתור עניינים ולהשלים משימות שדחיתם זמן רב. צפויה שיחה בארבע עיניים בנושא הקשור לכסף. בימים אלה תרבו בנסיעות. בתחום הביתי צפויות התפתחויות חדשות שתצטרכו להתמודד איתן.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
קניות יהיו על סדר־יומכם השבוע. חברים מקשיבים עכשיו למה שיש לכם לומר, כך שאין צורך להיות תוקפני מדי – אפשר להנמיך קצת את האגו. בימים אלה אתם מרבים לעסוק בתחביב כלשהו, במיוחד בשעות הערב.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
זה הזמן ליצור הזדמנויות לעצמכם ולפעול לפיהן, לחקור אופקים חדשים. שיחת נפש תעלה יפה. השבוע ובשבועות הקרובים אתם מקפידים מאוד על שיפור התדמית. לא רצוי לקבל עכשיו עצות של אחרים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
ההתלהבות הרבה שלכם עכשיו עלולה להתפרש כדחיפות עצמכם קדימה, כך שכדאי לגלות סובלנות לדברי הזולת. אתם נמצאים בתנופה, ויש לכם תוכניות לנסיעות ולטיולים שעשויות להתגשם בעתיד הלא רחוק.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
חיי־החברה משתפרים השבוע ובימים הקרובים. נסו לא להתעמת עם מישהו קרוב בענייני כספים. עם זאת, התחלות חדשות בתחום זה יעלו יפה: אתם מסוגלים להיכנס לכספים חדשים, אך השליטו קודם סדר בחשבונות ישנים.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
ים השבוע ימלאו שותפים תפקידים חשובים בחייכם. כדאי לדעת מה עמדת הסובבים אתכם, כדי שתוכלו ללכת לקראתם ולשתף פעולה. אחריות חדשה תוטל עליכם בקרוב, אך תמצאו גם זמן לבילויים מהנים.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
בחודש הקרוב אתם עתידים לבקר אצל חברים המתגוררים במרחק. אך השבוע, הדגש העיקרי הוא על העבודה: עורו מרץ ואפשרו לכם להיות מאוד יצרניים. חוויה חדשה בתחום הקריירה תעלה השבוע.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
אתם במצב־רוח לחיפוש תענוגות, ותוכלו ליהנות מבילויים ומאירועים מיוחדים. ייתכן השבוע גם עיסוק בתחרות ספורטיבית. ביחסים עם ילדים מוטב לפנות אל ההגיון שלהם במקום להנחית פקודות.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
בימים אלה אתם עושים שינויים בתחום הבית, אך כדאי לנהוג עם בני משפחה בהרבה סבלנות. השיפוט שלכם במיטבו בשעות הערב. בני המזל שמחפשים דירה ישיגו התקדמות השבוע. זה זמן טוב לענייני בנקים.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אירוע מסוים יגרה השבוע את מחשבותיכם. ביחסים עם ילדים צפויה הבנה מיוחדת. זה זמן טוב לעיסוקים יצירתיים, ובין השאר תמצאו זמן גם כדי לחלוק רגעים נעימים עם מישהו אהוב. בקניות תצטרכו לנהוג בזהירות.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
השבוע ובשבועות הקרובים תוכלו לצפות להרבה בילויים ואירועים חברתיים. אם כי זה זמן טוב לעריכת קניות, כדאי להימנע מהחלטות אימפולסיביות. סיכויים חדשים מסתמנים בתחום ההכנסה והמעמד.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
יש לכם עכשיו מאגרי־מרץ עצומים, ותוכלו להשיג השפעה רבה. בקרוב צפוי ביקור של מישהו המתגורר רחוק מכם. אתם מצטיינים עתה במתן ביטוי לרעיונות שלכם. שימו דגש גם על פעילות רומאנטית.

פנטהאוז

יגאל לב

הפתעה

רינה הגיעה לגיל שבו מתחילים להתייחס ברצינות להצעות נישואין. נכון, היא רק בת שש־עשרה וחצי, אבל הנה – מישהו הציע לה נישואין. והיא נרגשת. לא שהיא מתכוונת לממש את העיסקה, אבל "למה לא? זה כמו פרחים. לא צריך לאכול אותם, צריך פשוט ליהנות מהעובדה שמישהו חשב עליך ושלח לך אותם". לגליה נראה שההצעה שנלחשה באוזניה אתמול בלילה שינתה את חייה. פתאום היא כאילו רצינית ואחראית יותר.

"הוא עוד ילד. הוא לא רציני. אבל זה דברים שנחמד לשמוע".

גליה מנסה להיזכר מתי אורי הציע לה נישואין. יש כמובן התאריכים הרשמיים: החופה. המסיבה. אבל קשה לה לזכור בדיוק מתי היה הרגע הגדול באמת – הרגע של ההצעה. גם אורי לא זוכר. לו בכלל נדמה שהוא אף פעם לא הציע. עפ"י מיטב זכרונו הוא פשוט ענה על שאלות. "זה מזכיר קצת חוזים של עורכי־דין. חוזה עם המון אותיות קטנות שאף אחד לא קורא אותן, ולמטה אתה צריך לחתום. אחרי שחתמת – אתה חייב לקבל אחריות. גליה, כנראה, שאלה כמה שאלות, ואני אמרתי כן, כמו חתימה...".

רינה פורחת כשהיא מספרת על הצעת הנישואין הראשונה בחייה, ואילו ניר נראה שתקן וקודר. כאילו, הנושא מעמיד אותו במבחן קשה. גליה רואה שינוי בפניו של בנה. אבל כל נסיונותיה לחלץ מפיו מה קרה, נתקלים בחומת שתיקה סרבנית.

"גברים לא יכולים לסבול את הנושאים האלה", אמר אורי. "בשביל גברים, החתונה איננה מטרה. היא מסגרת. מסגרת שאתה יוצק לתוכה את הישגיך, ולא סולם כדי להגיע אל ההישגים. ניר עדיין בונה את עצמו. בשבילו הנושא הזה עדיין מוקדם מדי".

גם חבריו של ניר אינם חולמים עדיין על נישואין למרות שהם כבר בני למעלה מ־24. לעתים גליה מקשיבה לשיחותיהם. שיחות אגואיסטיות – עפ"י טעמה הנשי. שיחות שבהן עומדת בראש ההישגיות האישית. הלימודים. המקצוע. המשפחה נתפשת אצלם כמשהו רחוק, בלתי חשוב. אבל דווקא השיחה של ניר עם ידידיו גרמה לגליה להרהר שנית על קרושת מוסר הנישואין ובחשיבות שלו.

למחרת בערב פלשו ידידיו של ניר לסלון. גליה אוהבת את חברת הצעירים הללו, את ההמולה הבריאה, המזועזעת את השלווה המיושבת של אורי. "קצת רעש ולכלוך הם ערובה לחיים מעניינים", היא אומרת, כשהיא טורחת במטבח להכין סנדוויצ'ים.

בחצי אוזן היא מקשיבה לשיחה. דומה שניר משתף את ידידיו בחוויה החדשה של אחותו – הצעת הנישואין הראשונה שלה. כמה מחבריו של ניר היו עד כה מעין מחזרים של רינה, והיא תמיד ביקשה את חברתם. על־אף שנהפכה כבר לאשה לכל דבר, עדיין שמרה על הזכות של ילדה קטנה לנשק את חבריו המבוגרים של אחיה.

גם לגבי הצעירים הללו, היתה הידיעה בבחינת הלם. "איך שהזמן עובר! אתה רוצה לומר שמישהו יכול לראות ברינה אשה? בילדה המצחיקה הזו?"

לקח זמן עד שהבינה שהיא שומעת את סיפורו של בנה. ניר מדבר בדרך כלל בשקט. כמו אמו, ובניגוד לאורי שמדי פעם מרים את קולו. גליה מצאה עצמה מקשיבה לשיחה שלא היתה מיועדת לאוזניה, אלא לחבורה של גברים בלבד. סקרנית, יודעת שהיא צריכה לצאת מהמטבח ולהעלם בחדרה ואיננה יכולה לעצור בעד הסקרנות.

ניר סיפר על טלפון שקיבל: "אתם זוכרים אותה, אלונה. נו, זו שלמדה שנה אחת מתחתינו. היינו ידידים מצויינים. הרבה זמן. היו אפילו תקופות 'זאני'... זאת אומרת... אפילו חשבתי, לא חשוב. היא נעלמה לי. אחרי הצבא נסעה לארה"ב. ולפתע, בלי שום הודעה מוקדמת על כך שהיא בכלל בארץ, היא מטלפנת אלי. הצעתי לה להיפגש בעיר, בערב, אחרי שאסיים ללמוד. אבל היא הציעה שאבוא אליה הביתה. שאלתי אם עשר בלילה לא יהיה מאוחר, והיא אמרה: 'תפסיק לבלבל את המוח, אפילו אכין לך את הסלט ואת העוף ברוטב פטריות שאתה אוהב'".

כמה משפטים נעלמו מאוזניה של גליה, והיא מצאה עצמה מתקרבת אל דלת המטבח כדי לשמוע טוב יותר. "אלונה גרה בקומה שלישית", המשיך ניר לספר. "עליתי אליה. אתם יודעים, חדר קטן, סלון, חדר שינה, מיטה רחבה, טלוויזיה, מכשיר טלפון והעיקר – אותה אלונה שאנחנו זוכרים, התתיכה המשגעת של הגימנסיה. זו שהבנות האחרות תמיד ריכלו עליה, רנו בה, חיקו אותה – בלבוש, באיפור, בתספורת, בהתנהגות".

אח"כ היו צחוקים. הערות נבזיות של גברים המדברים בלי לדעת שאשה מקשיבה לשיחתם. בסוף השתתקו כולם, רוחקים בניר לספר מה קרה. "נו, אתם יודעים מה קרה. בחיי שאני אפילו לא ציפיתי לזה. הרי בגימנסיה היא תמיד שמרה מרחק. למרות השם שיצא לה, אנחנו כולנו ידענו שהיתה זו רק רכילות של בנות מקנאות, משום שאף אחד מכל אלה שנמצא פה בחדר... אף אחד לא זכה בה. נכון? מי שטוען שהוא הצליח – שיקום...". היתה שתיקה.

"בעצמי נדהמתי. לא ציפיתי. אני חושב שהיא רצתה בזה. אפילו לא הבנתי למה. האמת – זה כמעט הבהיל אותי. ואח"כ באו צלצולי הטלפון. כזה אחר זה. היא ישבה על המיטה ישיבה מזרחית. ערומה. דיברה בטלפון כאילו אינני קיים. 'זה בסדר. דיברתי כבר עם האחראי על האולם. הוא אמר שלפני חודש הם הכשירו את אולם השמחות שלהם, כך שהרב יוכל לבוא'. אח"כ היה הטלפון השני אל אבא שלה: 'זה בסדר אבא, אתה יכול להודיע לרב שהכל מסודר. יש להם תעודת כשרות'. בסוף היא צלצלה בעצמה, דיברה בקול מתחנחן: 'או.קיי. קוקי, או אל תשכח לבוא לחתונה, שבוע הבא, יום שלישי. כן... הכל בסדר, ההורים יברקו במוצ"ש את האוכל'".

ואז אמר ניר משהו שנבלע בצחוקם של ידידיו. גליה הצליחה לשמוע רק את המשפט הבא: "מה אגיד לכם, התחלתי כבר להזיע כהוגן. הייתי בטוח שהיא הכינה לי מלכודת, ועכשיו היא מזמינה את כולם לחתונה שלנו עוד לפני שהודיעה לי כי אני החתן...".

גליה חשבה על הנערה ששלושה ימים לפני נישואיה הזמינה את ניר למיטתה. איך היתה מסבירה לצעירים את התנהגותה של אלונה. אולי, ניסתה להגיד בשפתה שלה, 'לפני שאני נכנסת למסגרת, לפני שאני סוגרת את כל הדלתות, ברגע האחרון... צידה לדרך...'.

איך תסביר לצעירים שלגבי אשה גבר יכול להיות צידה לדרך, ואיך תעשה זאת בלי לפגוע בדימוי הגברי השביר שלהם...

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 8.1.53 — 15.1.53. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

השבוע לפני 35 שנה

גוברת הדאגה לגורל יהודי רוסיה

מנהיגי הציבור היהודי והוגים רשמיים אמריקניים וכן פרשני העתונות והרדיו מצביעים על דאגתם לגורל יהודי בריה"מ ומועצות.

רוב המשקיפים בניו יורק מתנבאים לטיהור אנטי יהודי נרחב, שתכליתו לעשות את היהודים נשק במחלוקת הפנימית ושעירים לעזאזל לקשיים הכלכליים והמדיניים של תגרים המזרחי ולקנות את אהדתם של הערבים ושל הגרמנים.

ההתקפה על שלמה מיכאלס, מנהל התיאטרון הקמרי היהודי ומראשי הועד היהודי האנטיפאשיסטי ברוסיה בימי המלחמה, כאחד מזוממי המזימה הראשיים נחשבת בארה"ב כסימן לכוונה לחדש את המסע האנטי יהודי משנת 1948, שהתנהל או כמסווה של מלחמה ב"קוסמופוליטיות". שלמה מיכאלס הכנות והסופר איציק פפר היו שליחי מוסקבה בארה"ב בימי המלחמה. מאז "טוהר" פפר ונעלם ומיכאלס מת בשכת ועווב.

למשפט הטיהור הגדול הראשון של קבוצת נאשמים שלמה למן שנת 1938 מחכים במוסקבה תוך שבועיים לאחר שישלימו שלטונות הבטחון הסובייטיים את החקירה והמוקדמת על תשעת הרופאים היהודים, שנאסרו באשמת ריגול, רצח וחבלנות.

הידיעות על האשמות נגד תשעת הרופאים הסובייטיים, אשר ששה מהם יהודים, נתקבלו בלונדון מתוך זעזוע בבר, מאחר שברור לכל בי חן מבשירות מאורעות קשים הרבה יותר המתרגשים לבוא על היהודים ברוסיה. בחוגים מדיניים בלונדון רואים שטונת העלילה היא לרכוש את ידידות הערבים.

"לחיים" - מאחורי הקלעים של "ז'אן ד'ארק"

ראש-הממשלה ניצל את ראשית חופשתו כדי לבקר בהצגת "ז'אן ד'ארק" בתיאטרון הקאמרי. נלהב מן ההצגה, נכנס ד. בן-גוריון באחת ההפסקות אל מאחורי הקלעים ובירך את השחקנים להצלחתם הבלתי-רגילה. במצב-רוח מרומם הורמה הכוס — "לחיים"... (משמאל: ראש הממשלה, במאי המחזה יוסף מילוא בתפקיד הדופין, ואורנה פורת — ז'אן ד'ארק).

יהודים בורחים ממזרח גרמניה

משפחות יהודיות רבות הצטרפו לזרם הפליטים ממזרח גרמניה, הנודר מערבה.

כפי שנמסר בברלין עברו היהודים תושבי האזור המזרחי של גרמניה חקירות רבות בקשר עם ה"טיהור" האנטי ציוני, שהתחיל שם.

13 אנשי עין-חרוד הועמדו לדין

9 חברי מפ"ם מעין-חרוד וביניהם יוסף טבנקין, ממפקדי הפלמ"ח לשעבר, ו-4 חברי מפא"י וביניהם משה ברקאי, מזכיר הקיבוץ, יועמדו היום לדין בעפולה באשמת השתתפות בתגרה בעין-חרוד.

משפטם של 13 אנשי עין-חרוד יתקיים בפני השופט גר-זאב. מטעם המשטרה יופיע סגן פרקליט מחוז חיפה מר סודרי. סעיפי האשמה הם: כניסה בכוח, תקיפה וגרימת נזק לרכוש.

בירור בעניין הקטטה בעין-חרוד נערך אתמול בפני הממונה על מחוז טבריה מר ש. הר-אבן. נציגי שני הצדדים הוזהרו על ידי מר הר-אבן כי אם יימשך אי-השקט בקיבוץ הוא יאחז באמצעים חריפים להשלטת הסדר. 3 האפשרויות הן:

- הקמת תחנת נוטרים במקום שתשמור על השקט;
- מינוי מנהל שיפקח על עין-חרוד;
- שליחת בני המקום, המפרים את הסדר או מסכנים את שלום הציבור לגלות למקום אחר לתקופה עד שנה.

גבר הכפור — הבננות בסכנה

הלילה גבר הכפור במקומות הנמוכים בארץ, בעיקר בנגב הצפוני ובעמקים.

לפי הידיעות שהגיעו לתחנת לוד ירדה הטמפרטורה בחצות ל-3 מעלות מתחת לאפס וכבאר שבע — לאפס. מיתר "מקומות התורפה" לא נתקבלו עדיין הרו"חים. במשקים בעלי מטעי בננות בצפון הארץ נוקטו אמצעי הגנה נגד הכפור, כגון השקאת המטעים בלילה, וחימום על ידי הדלקת חבילות קש מסביב לשטחים שאין בהם סידורי השקאה. החזאי מצפה לגשם קל בצפון מחר בבוקר. הקור יימשך גם בלילה הקרוב אך ימעט עם התחזקות העננות הצפויה.

התעשיינים: לא נחדש את החוזים

התעשיינים לא יקבלו את התנגדות הועדים של ההסתדרות להצעותיהם להכניס שינויים בחוזים הקולקטיביים, וביחוד בענייני תוספות היוקר — אמר הבוקר לסופרנו מנהל מחלקת העבודה בהתאחדות בעלי התעשייה, מר ש. מריאל.

התעשיינים יתבעו דיון משרף עם ההסתדרות על הצעותיהם בטרם שיהיו מוכנים לחתום על חידוש החוזים הקולקטיביים. כהצעותיהם תבעו התעשיינים בין השאר את הזכות לפטר פועלים, העובדים בתמידות מתחת לנורמה שנקבעה, או לפחות להוריד שכרם.

ארה"ב תגדיל הסיוע לערבים

בוואשינגטון קיימת נטיה להגדיל את הסיוע הכלכלי לערבים בשנת הכספים הבאה. לכן סבורים שההענקה לישראל לא תהיה קטנה בהרבה מזו של אשתקד.

ה"שעון" אינו מנגן

(ר.ע.) מאזיני "קול ישראל" שחיפשו הבוקר את "השעון המוסיקאלי" כדי לוודא את שעוניהם, או סתם מתוך הרגל, גילו ששיגרה אינה מחייבת את שרות השידור שלנו. בשעה 6.45 שודרה לפתע במקומו תכנית נעימות בוקר. תכנית זו ששעתה הקבועה היא 7.15, שודרה שוב בזמנה. ואילו ה"שעון" נעלם — אפילו ללא התנצלות.

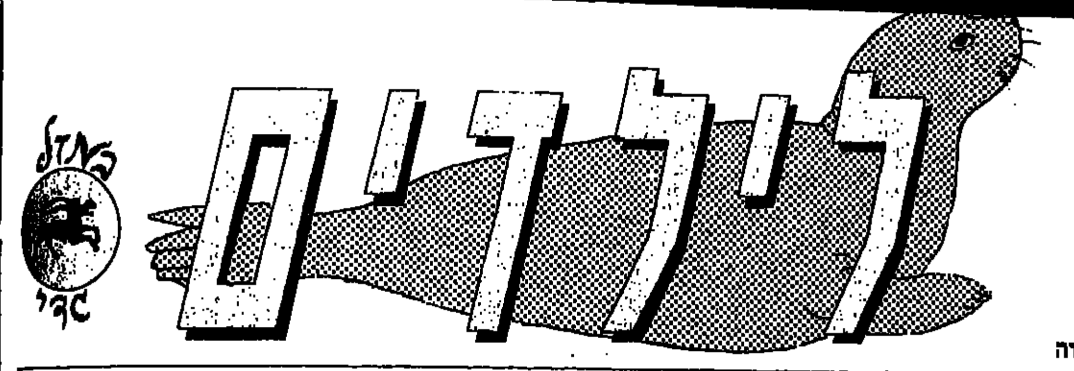
מטוס זר נחת בשדה תעופה צבאי

הפתעה נגרמה אתמול לנוסעי מטוס נתיבי אויר קפריסין בדרכם מניקוסיה ללוד, כשנוכחו כי המטוס חונה בשדה תעופה צבאי אי שם בארץ.

מיד עם הופעת המטוס האזרחי הזר במסלול החנייה הצבאי הגיע אליו ג'יפ עם 3 אנשי חיל האויר שעלו למטוס. הג'יפ כיוון את המטוס הקפריסאי למסלול המראה ולאחר שנתנו 2 מטוסים של חיל האויר שהיו אותה שעה באויר, ניתנה רשות למטוס הקפריסאי להמריא. אחרי כמה דקות חנה המטוס בלוד.

לשאלת הנוסעים הסבירו אנשי הצוות, כי החניה בשדה התעופה הצבאי באה בגלל ערפל בלוד אך בבואם ללוד לא היה כל ערפל. אח"כ נתברר, כי הטייס שעמד כל הזמן במגע עם מגדל הפיקוח בלוד ירד בשדה תעופה צבאי בחשבו שזהו לוד, לאחר שהטעה על טעותו המשיך בדרכו ללוד.

מעריב
כ"ה בטבת תשמ"ח
15 בינואר 1988
גיליון 347 (2)
עורכת: בת דורה, גרפיקה: ברברה

משה מאיר

אֵיךְ לְהַצִּיג דְּבָרִים?

הי יוסי, כַּמָּה קִבַּלְתָּ בַּמִּבְחָן בְּהִיסְטוֹרְיָה? יוסי, לָמָּה אַתָּה לֹא עוֹנֶה, מָה אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ?! הַאֻמְנָם צָרִיךְ יוסי לְהִתְבַּיֵּשׁ בְּכָךְ שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ בַּמִּבְחָן? וּמָה יַעֲשֶׂה יוסי אִם הוּא לֹא כָּל כָּךְ יָכוֹל לְהַצְלִיחַ? הַאִם תָּמִיד יִתְבַּיֵּשׁ?

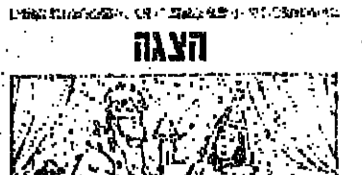
יֵשׁ יְלָדִים וַאֲנָשִׁים שֶׁחַיִּים כָּל יְמֵיהֶם בַּתְּחוּשָׁה שֶׁהֵם לֹא מַצְלִיחִים. אֲחֵרִים מְחַפְּשִׂים לְעַצְמָם כִּוּוּן אַחֵר בּוֹ הֵם יְכוֹלִים לְהַצְלִיחַ – סְפּוֹרְט אוֹ מְלֶאכֶת יָד – וַאֲחֵרִים חוֹשְׁבִים שֶׁמִּי בִּכְלָל אָמַר שֶׁתָּמִיד צָרִיךְ לְהַצְלִיחַ. "זֶה מָה שֶׁאֲנִי", כָּךְ טוֹב לִי – וְדַי.

גַּם לְמֹשֶׁה הָיָה תְּחוּם אֶחָד בּוֹ הָיָה לוֹ קָשֶׁה. כְּשֶׁשָּׁלַח אוֹתוֹ ה' לְדַבֵּר עִם פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, טָעַן מֹשֶׁה: "הֵן אֲנִי עֲרַל שְׂפָתַיִם וְאֵיךְ יִשְׁמַע אֵלַי פַּרְעֹה?!" עֲרַל שְׂפָתַיִם הוּא אָדָם שֶׁלֹּא יָכוֹל לְדַבֵּר כָּל כָּךְ טוֹב, הוּא מְגַמְגֵּם. גִּמְגּוּם יָכוֹל לְהוֹבִיל אֲנָשִׁים לְהַחְלָטָה שֶׁהֵם לֹא מְסֻגָּלִים לִהְיוֹת מַדְרִיכִים בִּתְנוּעַת נֹעַר אוֹ מוֹרִים. וַדַּאי שֶׁאֵינָם מְסֻגָּלִים לְקַבֵּל מִשְׂרָה בָּהּ צָרִיךְ לְדַבֵּר עִם מְלָכִים. מֹשֶׁה כִּמְעַט וְהֶחְלִיט כָּךְ, אַךְ כַּנִּרְאֶה שֶׁלֹּא תָּמִיד מֻכְרָחִים לִבְרֹחַ. הַרְבֵּה פְּעָמִים אֶפְשָׁר לִמְצֹא פִּתָּרוֹן, לֹא תָּמִיד מֻשְׁלָם, אֲבָל יוֹתֵר טוֹב מִלֹּא כְּלוּם.

הִנֵּה, בַּמִּקְרֶה שֶׁלָּנוּ – אַהֲרֹן, אָחִיו שֶׁל מֹשֶׁה, יָכוֹל הָיָה לָלֶכֶת אִתּוֹ אֶל פַּרְעֹה, מֹשֶׁה יִלְחַשׁ לְאָזְנוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, וְאַהֲרֹן יְדַבֵּר אֶל פַּרְעֹה. זֶה מְסֻרְבָּל, וְזֶה לֹא כְּמוֹ לְדַבֵּר בְּאֹפֶן יָשִׁיר – וְנַסּוּ לִלְחֹשׁ לְמִישֶׁהוּ שֶׁיַּגִּיד לְמִישֶׁהוּ אַחֵר שֶׁאַתֶּם כּוֹעֲסִים עָלָיו מְאֹד, אוֹ אוֹהֲבִים אוֹתוֹ מְאֹד. הַרְבֵּה מִן הָרֶגֶשׁ הוֹלֵךְ לְאִבּוּד בַּדֶּרֶךְ – אַךְ הַאִם כְּדַאי לְבַטֵּל לְגַמְרֵי אָדָם כְּמוֹ מֹשֶׁה?! מָה עָדִיף?

שִׂימוּ לֵב כֵּיצַד נֻסְּחָה הַהַצָּעָה: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה: רְאֵה נְתַתִּיךָ אֱלֹהִים לְפַרְעֹה, וְאַהֲרֹן אָחִיךָ יִהְיֶה נְבִיאֶךָ". אֶפְשָׁר הָיָה לוֹמַר זֹאת אַחֶרֶת: קָשֶׁה לְךָ מֹשֶׁה, אַהֲרֹן יַעֲזֹר לְךָ. אֲבָל אָז הָיָה מַרְגִּישׁ מֹשֶׁה מִסְכֵּן. לְעֻמַּת זֹאת כְּשֶׁנֶּאֱמַר לוֹ שֶׁהוּא יִהְיֶה כְּמוֹ אֱלֹהִים וְאַהֲרֹן יִהְיֶה הַנָּבִיא שֶׁמְּדַבֵּר בִּשְׁמוֹ – הוּא מַרְגִּישׁ חָשׁוּב, וְלֹא שָׂם לֵב לְכָךְ שֶׁהַכֹּל בְּעֶצֶם בִּגְלַל שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְדַבֵּר. צָרִיךְ לָדַעַת אֵיךְ לְהַצִּיג דְּבָרִים, זֶה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת הָמוֹן. כְּדַאי שֶׁגַּם כָּל אֶחָד מִכֶּם יְנַסֶּה לְהִתְמוֹדֵד עִם הַחֻלְשׁוֹת שֶׁלּוֹ, לִמְצֹא פִּתָּרוֹן גַּם אִם הוּא לֹא מֻשְׁלָם, וְהֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר – לִרְאוֹת כָּל מַצָּב גַּם אִם הוּא קְצָת פָּגוּם בְּצוּרָה יָפָה כְּכָל שֶׁאֶפְשָׁר, וְאַל תֹּאמְרוּ שֶׁזֶּה לֹא אֲמִתִּי, כִּי מִי זֶה הֶחְלִיט שֶׁדַּוְקָא הָרְאִיָּה הַלֹּא יָפָה וְהַמַּרְגִּיזָה הִיא הַנְּכוֹנָה?

הצגה

גילה קופף

הַדַּיָּג וְהַשֵּׁד

תֵּאַטְרוֹן הַקָּרוֹן – עִבּוּד וּבִצּוּעַ – רֹנִי גְּלָמוֹ וְרָחֵל בַּרְקְמָן

זֶהוּ עִבּוּד חִנָּנִי שֶׁל אַגָּדַת עַם קְלַסִּית, הַמְּשֻׁלֶּבֶת בְּסִפּוּר מִסְגֶּרֶת מִסֵּדֶר חִנּוּכִי. יוֹסֵף הוּא בֻּבָּה, בֻּבַּת סְמוֹק, בַּעֲלַת רֹאשׁ גָּדוֹל וּפֶה מָלֵא טַבַּעַת. יוֹסֵף צוֹפֶה בְּהַצָּגַת תֵּאַטְרוֹן בֻּבּוֹת: בַּדַּיָּג וּבְאִשְׁתּוֹ וּבַשֵּׁד הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, שֶׁיָּצָא מִתּוֹךְ בַּקְבּוּק קָטָן. הַסִּפּוּר מְרַתֵּק מְאֹד וְיוֹסֵף אֵינוֹ מִתְאַפֵּק מִלְּהַבִּיעַ אֶת דַּעְתּוֹ מִדֵּי פַּעַם. רֹנִי מַפְעִילָה אֶת יוֹסֵף הַבֻּבָּה סַבְלָנִית וְסַקְרָנִית, אַךְ יוֹסֵף מִתְרַגֵּז מְאֹד: תָּמִיד כְּשֶׁהוּא מְדַבֵּר, מְדַבֶּרֶת רֹנִי יַחַד אִתּוֹ. יוֹסֵף רוֹצֶה לִהְיוֹת עַצְמָאִי, הוּא רוֹצֶה לָלֶכֶת וְלָרוּץ כְּשֶׁ"בָּא לוֹ". רוֹצֶה לְדַבֵּר מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה בַּזְּמַן שֶׁהוּא רוֹצֶה, בְּלִי לִהְיוֹת תָּלוּי בְּרֹנִי. רֹנִי מְנַסָּה לְהַסְבִּיר לוֹ שׁוּב וָשׁוּב שֶׁבִּלְעֲדֵי הַמַּפְעִילָה אֵין לַבֻּבָּה חַיִּים. אַךְ יוֹסֵף מִתְעַקֵּשׁ, הוּא בְּשֶׁלּוֹ. רֹנִי נִכְנַעַת, מוֹצִיאָה יָדָהּ מִתּוֹכוֹ וּמְנִיחָה אֶת יוֹסֵף עַל כִּסֵּא. רֹנִי חוֹזֶרֶת מִיָּד, אוֹסֶפֶת בְּחֹם אֶת יוֹסֵף, מַכְנִיסָה יָדָהּ לְתוֹךְ הַבֻּבָּה וּמְפִיחָה בָּהּ חַיִּים. יוֹסֵף נֶעְלָב כָּל כָּךְ וְנִפְחַד כָּל כָּךְ שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ מֵרֹנִי שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה לוֹ אֶת זֶה יוֹתֵר אַף פַּעַם. רֹנִי מַבְטִיחָה. יוֹסֵף וְכָל הַיְלָדִים בָּאוּלָם מְבִינִים כִּי בֻּבָּה בְּלִי מַפְעִילָה אֵין לָהּ חַיִּים, וְלָכֵן הִיא צְרִיכָה לִחְיוֹת בְּשָׁלוֹם אִתָּהּ. לְאַחַר שֶׁהַבְהָרָה וּנְקֻדָּה חֲשׁוּבָה זוֹ, מִתְפַּנִּים כֻּלָּם לֶחֱזוֹת בְּהַצָּגַת הַפַּעַם "הַדַּיָּג וְהַשֵּׁד" – הַדַּיָּג וְאִשְׁתּוֹ, בֻּבּוֹת קְטַנְטַנּוֹת יְפֵהפִיּוֹת, מְלֵאוֹת חַיִּים, מִתְרוֹצְצוֹת בֵּין מַסָּכִים מְדֻרָּגִים, עֲשׂוּיִים בְּשִׁפּוּלֵי בַּד מַבְהִיקִים, מֻפְעָלוֹת ע"י רָחֵל בַּרְקְמָן. הֵם אוֹהֲבִים, וְהֵם רָבִים, הֵם שְׂמֵחִים וַעֲצוּבִים מַמָּשׁ כְּמוֹ בַּחַיִּים, אֶלָּא שֶׁיּוֹם אֶחָד קוֹרֶה מִקְרֶה מוּזָר: זֶה דַּי מַפְתִּיעַ לְגַלּוֹת שֵׁד עֲנָקִי, עֲנָק מַמָּשׁ, וְשָׁחוֹר שֶׁ... לֹא אֲסַפֵּר יוֹתֵר. אַתֶּם תִּצְפּוּ בַּהַצָּגָה יַחַד עִם יוֹסֵף, וְתֵהָנוּ מְאֹד מְאֹד מִשּׁוֹנִים שׁוֹנִים שֶׁל בֻּבּוֹת וּמִסִּפּוּר מְרַתֵּק.

תמונה מתוך ההצגה "הדייג והשד"

מעניין מאוד

אראלה אשד

מי מפחד ממפלצות?

מי שראה את הסרט לַפִּיזִינְת מכיר את לדו, המפלצת החביבה. אבל לא עליו אנחנו רוצים לספר לכם הפעם, אלא על הילד שמשתעשע עמה.

זהו לוואן מריט בן ה־5, והוא היה בין חמישה הילדים המאושרים, שפגשו את המפלצת הקולנועית, בזכותה של תוכנית ילדים מיוחדת של הבי.בי.סי – רשת הטלוויזיה הבריטית המפורסמת.

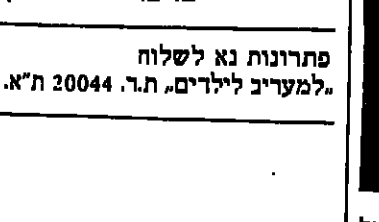
לכל אחד מהילדים שזכו להתארח בתוכנית – ולפגוש את המפלצת – יש סיפור, שבגללו הגיעו לחדשות. ללוואן זה קרה לפני שנה: הוא נפל אל תוך כלוב הקופים בגן החיות של ג'רסי, שבר את זרועו – ואת גולגלתו ונשאר מוטל על רצפת הכלוב, ללא הכרה. ילד קטן מוטל, חסר הכרה, בין הגורילות הענקיות!

לתדהמתם של הנוכחים ניגשה מיד אחת הגורילות אל הילד, "טיפלה" בו ברכות ועדינות, ולא עזבה את משמרתה עד שהגיעה עזרה ראשונה אנושית!

למזלו של לוואן, הוא יצא בשלום מהסיפור, ותחלים לגמרי. דבר אחד בטוח: הוא כבר לא מפחד – אפילו ממפלצות.

ילדים

משתעשעים

מימי

פתרונות נא לשלוח „למעריב לילדים„ ת.ד. 20044 ת"א.

-היום קיבלתי שיעור פרטי מהמורה זיוה. כל יתר התלמידים עם שפעת.

תושיה זה דבר חשוב. אפילו אצל עזים. אתם רואים? עם קצת תושיה גילתה העז (המתגוררת בחוות בחבל צ'שייר שבבריטניה) שיש דרך להגיע אל המטעם החביב עליה – העלים של עץ הערמון. אז נכון שטיפוס על סולמות אינו בדיוק ממנהגן של עזים, אבל כשהשאיר בעליה של העז הזו את הסולם שעון על העץ, לא איחרה הגברת לגלות את ההזדמנות שנפלה בחלקה, ומיהרה לעלות מעלה מעלה, עד הענפים – והעלים הנכספים.

מה לא עושים למען עלה ירוק, ורענן, וטעים!

תַּשְׁבֵּצוֹנִי

3	2	■		1
	■	■	■	
	5	■		4
	■	■	■	
	7	■		6

הַתַּשְׁבֵּץ אָמְנָם קָטָן, אַךְ נְתוּנוֹת לְכָל מִלָּה שְׁתֵּי הַגְדָּרוֹת

מְאֻזָּן: 1. אָדוֹן, לֹא מָתוֹק 2. כִּנּוּי, בֵּן נֹחַ, 4. אוֹת, תָּלוּי עַל קִיר... 5. מִלַּת שְׁאֵלָה, מְשַׁלֵּם הַקּוֹלוֹת, 6. מִלַּת גּוּף לְרַבּוֹת, כֵּן, 7. כָּאן, בּוֹ אוֹכְלִים.

מְאֻנָּךְ: 1. מָכְרוּ אוֹתָהּ, מוֹלֶדֶת 3. עִיר קְדוֹשָׁה לָאִיסְלָם, אֶרֶץ.

בין הפותרים יוגרל מעתק צבעוני

שֵׁם דָּבָר

אִישִׁים מְסֻיָּמִים מֵהַהִיסְטוֹרְיָה וּמֵהַסִּפְרוּת הָפְכוּ בִּמְרוּצַת הַשָּׁנִים לְ"שֵׁם דָּבָר" בִּזְכוּת מַעַלְלֵיהֶם וּתְכוּנוֹתֵיהֶם, וּשְׁמָם הָפַךְ לְסֵמֶל שֶׁל אוֹתָן תְּכוּנוֹת.

אָנוּ מְבִיאִים שְׁתֵּי רְשִׁימוֹת, בְּאַחַת הַשֵּׁמוֹת וּבַשְּׁנִיָּה הַתְּכוּנוֹת.

וְאַתֶּם נַסּוּ לְהַתְאִים בֵּין הַשְּׁתַּיִם.

הַשֵּׁמוֹת: 1. רוֹטְשִׁילְד. 2. חוּשָׁם. 3. מְתוּשֶׁלַח. 4. עוֹג. 5. לוֹט. 6. דּוֹן קִישׁוֹט.

תְּכוּנוֹת: א. אָדָם תָּמִים, הַמִּתְיַמֵּר לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִלָּחֵם בְּכוֹחוֹת גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ. ב. זָקֵן מֻפְלָג. ג. עֲנָק גָּבוֹהַּ וְגָדוֹל. ד. שׁוֹטֶה תָּמִים. ה. עָשִׁיר מֻפְלָג. ו. שִׁכּוֹר.

בין הפותרים יוגרל סט פלסטלינה ◄

הַתְחָלוֹת שָׁווֹת וְסוֹף שׁוֹנֶה

לִפְנֵיכֶם הַגְדָּרוֹת לְסִדְרוֹת מִלִּים. בְּכָל אַחַת מֵהֶן 4 מִלִּים בְּנוֹת 3 אוֹתִיּוֹת כָּל אַחַת. בְּכָל סִדְרָה שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שָׁווֹת וְאִלּוּ הַשְּׁלִישִׁית הָאַחֲרוֹנָה מִשְׁתַּנָּה.

וְהֵרֵי הַהַגְדָּרוֹת:

1. עוֹף טוֹרֵף – אֵבֶר בַּגּוּף – בֶּן הַחֲמוֹר – יָגֵעַ
2. בּוֹ מְבַשְּׁלִים – חֶרֶב – חֹמֶר לָבָן לִצְבִיעַת קִירוֹת – מְעַצְמָה גְּדוֹלָה
3. בִּקְעָה – שִׂמְחָה – מֵיתָר הַמְּקַשֵּׁר בֵּין הַשְּׁרִיר לָעֶצֶם – בּוֹ כּוֹתְבִים עַל גַּבֵּי לוּחַ
4. הַיּוֹם הַבָּא – כְּלִי תְּפִירָה – סֶלַח – הִקִּישׁ כַּף אֶל כַּף
5. כְּמוֹת רַבָּה – דָּן – יוֹנֵק קָטָן, נֶחְשָׁב לְפַחְדָן – הַהֵפֶךְ מִגַּאֲוָה
6. חֵמָה – מְשׁוֹרֶרֶת וּמַלְחִינָה יִשְׂרְאֵלִית - הִקְשִׁיב - הַהֵפֶךְ מֵרָזֶה
7. נוֹזֵל חִיּוּנִי – נוֹזֵל מִתּוֹךְ פְּרִי – זָן – מַטְבֵּעַ קָטָן מִימֵי הַמַּנְדָּט.

כוכב שביט (פרק 16) – כתב וצייר אורי פינק

התפתחנו, התרחבנו, אנחנו בצבע. תוכלו לקרוא אותנו בשבוע ספורט בכל יום חמישי ובסוף שבוע בכל יום שישי. להתראות "מעריב לילדים".